

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VALSTYBĖS KONTROLĖ**

IŠVADA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS 2003 METŲ
VALSTYBĖS BIUDŽETO ĮVYKDYMO APYSKAITOS**

2004

TURINYS

Išvada (nuomonė) dėl Lietuvos Respublikos 2003 metų valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos	2
Įvadas	3
1 priedas. Bendros biudžeto tendencijos:	6
1. Biudžeto lėšų panaudojimas	6
2. Biudžeto lėšų finansinė atskaitomybė ir kontrolė. Teisės aktų pažeidimai. Vidaus kontrolė	11
3. Biudžetinio sektoriaus apskaitos sistemos reforma	14
2 priedas. Asignavimų valdytojų sritys	18
1. Aplinkos ministerijos valdymo sritis	18
2. Finansų ministerijos valdymo sritis	20
3. Krašto apsaugos ministerijos valdymo sritis	22
4. Kultūros ministerijos valdymo sritis	22
5. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos valdymo sritis	25
6. Susisiekimo ministerijos valdymo sritis	26
7. Sveikatos apsaugos ministerijos valdymo sritis	28
8. Švietimo ir mokslo ministerijos valdymo sritis	29
9. Teisingumo ministerijos valdymo sritis	30
10. Ūkio ministerijos valdymo sritis	32
11. Užsienio reikalų ministerijos valdymo sritis	34
12. Vidaus reikalų ministerijos valdymo sritis	34
13. Žemės ūkio ministerijos valdymo sritis	38
14. Aukštosios mokyklos ir mokslo institutai	42
15. Apskričių viršininkų administracijos	48
16. Teismai	50
17. Kiti asignavimų valdytojai	54
3 priedas. 2003 m. liepos–2004 m. birželio mėn. atliktų finansinių auditų nustatytų teisės aktų pažeidimų apibendrinimas	60
4 priedas. Europos Sąjungos lėšų auditas	64
5 priedas. Kaupimo principo taikymas biudžetinio sektoriaus apskaitoje ir biudžete – galimos kryptys	68
6 priedas. Seimo Biudžeto ir finansų komiteto pasiūlymų dėl 2002 m. valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos įgyvendinimas	74
7 priedas. Valstybės kontrolės rekomendacijų Seimui dėl 2003 m. valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos apibendrinimas	77

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

IŠVADA DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS 2003 METŲ VALSTYBĖS BIUDŽETO ĮVYKDYMO APYSKAITOS

2004 m. rugsėjo 30 d.

Vilnius

Valstybės kontrolė atliko Lietuvos Respublikos 2003 metų valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos (toliau – Apyskaitos) valstybinį auditą ir 113 valstybės institucijų, kurios panaudojo 8 522 132 tūkst. Lt valstybės biudžeto asignavimų (arba 79 procentus visų panaudotų asignavimų), finansinių atskaitomybių valstybinius auditus. Šių auditų tikslas – nustatyti, ar audituojama Apyskaita sudaryta remiantis Lietuvos Respublikos įstatymais ir kitais teisės aktais.

Pagal Konstituciją ir Biudžeto sandaros įstatymą už Apyskaitos pateikimą Seimui yra atsakinga Vyriausybė, o už Apyskaitos parengimą – Finansų ministerija. Valstybės kontrolės pareiga (pateikti Seimui išvadą dėl Apyskaitos) nurodyta Konstitucijoje, Biudžeto sandaros ir Valstybės kontrolės įstatymuose.

Valstybės kontrolė valstybinius auditus atliko pagal Valstybės kontrolės įstatymą ir Valstybinio audito reikalavimus. Apyskaitos valstybinis auditas suplanuotas ir atliktas taip, kad Seimui būtų galima pateikti pakankamų, tinkamų ir patikimų įrodymų, kad Apyskaitoje nėra reikšmingų informacijos iškraipymų, išskyrus galimus apribojimus dėl to, kad buvo atlikti ne visų, o tik 79 procentus asignavimų panaudojusių, valstybės įstaigų 2003 metų finansinių atskaitomybių auditai.

Valstybinis auditas suteikia pagrindą nuomonei pareikšti.

Valstybės kontrolės nuomone, Apskaita visais reikšmingais atvejais parengta pagal Biudžeto sandaros ir 2003 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymą.

Asignavimų valdytojų valstybinio audito rezultatai apie paskirtų valstybės biudžeto asignavimų panaudojimą programose nustatytiems tikslams, jų naudojimą galimu efektyviausiu būdu, padarytus teisės aktų pažeidimus juos naudojant ir apie tai, ar pasiekti programose nustatyti tikslai, nurodyti šios Išvados prieduose.

Valstybės kontrolierius

Jonas Liaučius

IŠVADOS DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS 2003 METŲ VALSTYBĖS BIUDŽETO ĮVYKDYMO APYSKAITOS

PRIEDAI

ĮVADAS

Tikslai

Vykdydama Valstybės kontrolės įstatymo reikalavimą prižiūrėti, ar teisėtai ir efektyviai valdomas ir naudojamas valstybės turtas ir kaip vykdomas valstybės biudžetas, Valstybės kontrolė atliko Lietuvos Respublikos 2003 metų valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos (toliau – Apyskaitos) valstybinį auditą, kitus finansinius ir veiklos auditus ir jų pagrindu parengė Išvadą dėl 2003 metų valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos ir jos priedą (toliau – Išvados priedą). Siekiame:

- Pateikti Seimui nepriklausomą informaciją apie tai, kaip vykdomas valstybės biudžetas, ar efektyviai ir teisėtai valdomas ir naudojamas valstybės turtas (kiek tai susiję su valstybės biudžeto vykdymu), siūlymus šiais klausimais.
- Padėti audituotoms institucijoms gerinti veiklos rezultatus didinant veiklos efektyvumą, rezultatyvumą ir ekonomiškumą; akcentuojame ir nurodome audituotoms institucijoms būdus, kaip jos galėtų patobulinti lėšų taupymą arba sąnaudų mažinimą; gerinti paslaugų kokybę, stiprinti valdymo, administracinius ir organizacinius procesus ir siekti savo tikslų užtikrinant didesnę kaštų rezultatyvumą.
- Pateikti mokesčių mokėtojams informaciją, ar valstybės lėšos ir ištekliai yra naudojami tinkamai ir efektyviai.

Apribojimai

Pagal Konstituciją ir įstatymus Valstybės kontrolė įpareigota pateikti Seimui ne tik išvadą dėl valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos, bet ir atskiras išvadas dėl valstybės skolos ataskaitos, ataskaitos apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą, valstybės biudžeto projektą. Todėl Valstybės kontrolės auditų rezultatų apibendrinimas ir siūlymai, kurie yra labiau susiję su valstybės skola, yra pateikiami išvadoje dėl valstybės skolos ataskaitos; kurie labiau susiję su valstybės turto naudojimu ir disponavimu – išvadoje dėl ataskaitos apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą; kurie labiau susiję su valstybės biudžeto projektu – išvadoje dėl valstybės biudžeto projekto.

1. PRIEDAS

BENDROSIOS BIUDŽETO TENDENCIJOS

1. BIUDŽETO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS

Atiduoti visi Valstybės biudžeto asignavimai 2003 metais
Santrauka: pagal asignavimų valdytojų ir biudžetinių įstaigų pateiktas paraiškias.

2003 m. visos asignavimų valdytojų ir biudžetinių įstaigų laiku ir nustatyta tvarka pateiktos Valstybės išdui paraiškias apmokėtos.

Lyginant 2003 m. panaudotus asignavimus su Biudžeto įstatymu patvirtintu planu – panaudota 50 mln. Lt mažiau asignavimų negu planuota. Lyginant 2003 m. panaudotus asignavimus su Biudžeto įstatymu patvirtintu planu ir atsižvelgiant į asignavimų valdytojų patikslintus planus naudoti teisės aktų nustatyta tvarka asignavimus viršijant Biudžeto įstatyme patvirtintas sumas – papildomai 2003 m. asignavimų valdytojai galėjo pateikti Valstybės išdui paraiškias asignavimams gauti už 522 mln. Lt. Didžiausia nepanaudotų asignavimų suma Valstybės skolos valdymo programai finansuoti – 156 mln. Lt (*plačiau apie Valstybės skolos valdymo programą žiūrėti Valstybės kontrolės Išvadą dėl 2003 m. valstybės skolos ataskaitos*).

Kiti didžiausi nepanaudotų valstybės biudžeto skirtų asignavimų atvejai:

– Aplinkos ministerija – 21 mln. Lt asignavimų, skirtų Europos Sąjungos ISPA paramos bendrojo finansavimo programai;

– Ūkio ministerija – 20,7 mln. Lt asignavimų, skirtų Europos Sąjungos PHARE paramos bendrojo finansavimo programai ir specialiosioms programoms finansuoti (valstybės rezervo naudojimo programa – 5 mln. Lt, Energijos taupymo projektų įgyvendinimui iš viso nebuvo naudojama 9 mln. Lt asignavimų, nebuvo naudojama 5 mln. Lt asignavimų įmonių veiklos palaikymo programai finansuoti ir kt.).

– Žemės ūkio ministerija – 60 mln. Lt asignavimų, skirtų Nacionalinei kaimo plėtros SAPARD programai įgyvendinti (54 mln. Lt) ir Europos Sąjungos PHARE paramos bendrojo finansavimo programai (per 6 mln. Lt.)

Valstybės institucijos, gaunančios pajamų už teikiamas paslaugas ir administruojamas pajamas, 2003 m. nepanaudojo 273 mln. Lt asignavimų specialiosioms programoms finansuoti. Pirmiau minėtos ir Europos Sąjungos bendrojo finansavimo lėšos pagal sudarytas išlaidų sąmatas gali būti naudojamos 2004 m. viršijant Seimo patvirtintus asignavimus.

■ Biudžeto deficito finansavimas

2003 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu buvo patvirtinta (patikslinta) 9 553 mln. Lt pajamų planinė užduotis. Apyskaitos duomenimis 2003 m. valstybės biudžeto pajamų užduotis įvykdyta 9 625 mln. tūkst. Lt (100,7 proc.) arba 71 mln. Lt daugiau negu prognozuota. Patvirtinti 10 865 mln. Lt asignavimai. Atsižvelgiant į asignavimų valdytojų patikslintas išlaidų sąmatas ir leidimą naudoti asignavimus viršijančius Biudžeto Įstatymu patvirtintas sumas, panaudota 10 816 mln. Lt. Taigi valstybės biudžeto faktinis deficitas 1 191 mln. Lt, kuris nurodytas ir Apyskaitoje. Biudžeto deficitui finansuoti pasiskolinta 1 286 mln. Lt (valstybės biudžeto deficitui dengti 2003 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme patvirtinta 1312,2 mln. Lt.) arba 95 mln. Lt daugiau negu faktinis deficitas. Faktinis deficitas apskaičiuojamas gavus asignavimų valdytojų metines apyskaitas, t. y. baigus biudžetinius metus.

■ Programinis biudžetas ir strateginis planavimas

Nuo 1998 m. Lietuvoje pradėtas diegti programinis biudžetas, o 2000 m. jis susietas su strateginiu planavimu. Diegiant strateginį planavimą Lietuvoje buvo tikimasi, kad valstybės institucijos aiškiau suformuluos savo tikslus ir uždavinius, parengs programas, sieks jas efektyviau įgyvendinti, pagerės valstybės institucijų atskaitingumas visuomenei. Strateginiuose planuose nustatyti vertinimo kriterijai turi leisti stebėti įgyvendinimą ir vertinti valstybės institucijos veiklos efektyvumą. Vienas iš svarbiausių visų valstybių finansų reformų tikslų – užtikrinti kuo efektyvesnį viešųjų finansų panaudojimą. Siekiant šio tikslo valstybės institucijų veikloje kartais pradedama taikyti privačiame sektoriuje taikomus valdymo metodus. Lietuvoje programinio biudžeto rengimas ir įgyvendinimas derinamas su strateginio planavimo procesu. Todėl svarbiausią strateginio planavimo diegimo naudą galime suprasti kaip didesnę orientavimąsi ne į biudžetinei įstaigai skiriamus resursus (asignavimus, turta), bet į šios įstaigos veiklos rezultatus, jų poveikį visuomenei ir teikiamų (kuriamų) paslaugų (produktų) kokybę.

Vienu iš svarbiausių savo prioritetu vertinant programinį biudžetą Valstybės kontrolė laiko programų kriterijų aiškumą ir skaidrumą. Valstybės kontrolės 2003 m. ataskaitoje „Programų, finansuojamų iš valstybės biudžeto, kriterijų vertinimas“ (*Plačiau apie programinio biudžeto reformos eigą žiūrėti Valstybės kontrolės Išvadą dėl 2002 m. valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos*) pateiktos išvados, siūlymai ir rekomendacijos toliau įgyvendinamos. Vyriausybė, atsižvelgdama į valstybinių auditorių ataskaitoje pateiktą nuomonę, iš dalies pakeitė Strateginio planavimo metodiką (2004-07-16 nutarimas Nr. 902): patobulino tarpinstitucinių programų valdymo principus, Metodikoje numatė institucijų vertinimo kriterijų sistemą, uždavinių, programų ir strateginių tikslų susiejimą su laukiamais rezultatais ir pasiekimo laiku, tobulinama veiklos ataskaitos forma. Daliai kitų siūlymų pritarta, jie numatomi įgyvendinti ateityje.

Atsižvelgdami į Biudžeto sandaros įstatymo 37 str. ir Seimo narių domėjimąsi biudžeto programų vykdymu, Išvados 2 priede pateikiame konkrečių biudžeto programų auditu apibendrinimą.

■ Tobulintinos biudžeto sudarymo ir vykdymo kryptys

Ilgalaikėje perspektyvoje svarstyтина galimybė ir nauda sudarant biudžetą taikyti kaupimo principą, kaip šį principą numatoma taikyti viešojo (ir biudžetinio) sektoriaus apskaitoje (*Plačiau žiūrėti į 3 skyrių*).

Šiais metais norime atkreipti dėmesį į šias tobulintinas sritis:

1.1. Dėl biudžetinių įstaigų skolinių įsipareigojimų

Pagal Biudžeto sandaros įstatymo 10 str. 3 d. biudžeto asignavimų valdytojai ir jiems pavaldžios biudžetinės įstaigos savo vardu negali prisiimti jokių skolinių įsipareigojimų (redakcija nuo 2004-01-07, sena redakcija – 10 str. 4 str.: valstybės biudžeto asignavimų valdytojai savo vardu negali prisiimti skolinių įsipareigojimų), išskyrus sudarydami sutartis dėl projektų, remiamų iš ES finansinės paramos ir bendrojo finansavimo lėšų įgyvendinimo.

Paskutiniaisiais metais kartu su Valstybės kontrolės rekomendacijomis buvo bandoma apriboti biudžetinių įstaigų galimybę įsiskolinti: iš sutaupytų asignavimų išlaidoms pirmiausia turi būti dengiamas kreditorinis įsiskolinimas (suėjus mokėjimo terminui). Tai numatyta Vyriausybės 2004-06-15 nutarimu Nr. 751 patvirtintose taisyklėse.

Reikia pastebėti, kad paskutiniaisiais metais valstybės biudžetinių įstaigų kreditorinis įsiskolinimas sumažėjo ir grėsmės šiandien nekelia: iš valstybės biudžeto išlaikomų įstaigų (paprastųjų išlaidų) išlaidoms kreditorinis įsiskolinimas metų pabaigoje, palyginti su metų pradžia, sumažėjo 16 mln. Lt. ir (nepaprastosioms išlaidoms) turtui įsigyti – 16 mln. Lt. Lyginant su 2002 m. pradžia kreditorinis įsiskolinimas išlaidoms 2003 m. pabaigoje sumažėjo 20 mln. Lt ir turtui įsigyti – 21 mln. Lt. (2002-01-01 įsiskolinimas išlaidoms buvo 152 mln. Lt, turtui įsigyti – 45 mln. Lt, o 2004-01-01 atitinkamai 132 mln. Lt ir 24 mln. Lt).

Pastebima tendencija griežtai nesilaikyti šios teisės normos. Pavyzdžiui, sudaromos išperkamosios nuomos sutartys ar sutartys savo turiniu panašios į išperkamąją nuomą, kuriomis prisiimami skoliniai įsipareigojimai. Valstybinių auditų metu pastebime, kad biudžetinės įstaigos formaliai lizingo (finansinės nuomos) sutartis pertvarko (ar sudaro naujas) į veiklos nuomos sutartis (*dažnai: automobilių, kompiuterių. Nors taip pat būtų galima su pastatais*), kurios, mūsų manymu, savo turiniu yra lizingas (finansinė nuoma), t. y. jų pagrindu prisiimami skoliniai įsipareigojimai. Taip pat neaišku, ar Biudžeto sandaros įstatymo 10 str. 3 d. norma, draudžianti skolinių įsipareigojimų prisiėmimą, draudžia ir pirkimą kreditu (kai atsiskaitoma vėliau negu gaunamos prekės ar paslaugos).

Tai, kad biudžeto sudarymo ir jo vykdymo, kontrolės procesuose skiriamas didelis dėmesys išlaidoms negu prisiimtiems įsipareigojimams buvo atkreiptas Ekonominio

bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (OECD) ir Europos Sąjungos paramos organizacijos vidurio ir rytų Europos šalims tobulinant valdymą ir administravimą (SIGMA) Lietuvos Respublikoje peržiūros atliktos 2001 m. ataskaitoje „Valstybės išlaidų vidaus finansų kontrolės vykdymo apžvalga“.

Kaip minėta šiandien kreditoriniai įsiskolinimai nekelia grėsmės valstybės finansų stabilumui. Esama sistema, finansinės krizės ar pan. atvejais, gali neužkirsti kelio nekontroliuojamam kreditorinio įsiskolinimo didėjimui. Tai pat tai kelia riziką, kad nebus laiku pastebėtas didėjantis biudžetinių įstaigų įsiskolinimas.

Kita vertus, kai kuriais atvejais biudžetinių įstaigų skolinių įsipareigojimų prisiėmimas gali būti pateisintas ekonomiškumu ir efektyvumu, pavyzdžiui, pirkimas kreditu (kai atsiskaitoma vėliau negu gaunamos prekės ar paslaugos).

Esant tokioms aplinkybėms, siūlome galimus variantus (sprendžiant problemą, galimi ir kiti variantai):

1. Alternatyva: Kai asignavimų valdytojai ir jų pavaldžios biudžetinės įstaigos savo vardu nenori sudaryti lizingo ir savo turiniu panašių sutarčių ar kitų sutarčių, kai apmokėjimas už gautas prekes ir paslaugas perkeliamas į kitus metus, siūlome tai paaiškinti (*aplinkraščiuose ar teisės norminiuose aktuose*) ar pasinaudoti Biudžeto sandaros įstatymo 18 str. 3 d., numatančią Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projekte pateikti nuostatas, apribojančias teisę prisiimti įsipareigojimus naudoti biudžeto lėšas.

2. Alternatyva: Kai asignavimų valdytojai ir jų pavaldžios biudžetinės įstaigos savo vardu nenori sudaryti lizingo ir savo turiniu panašių sutarčių, bet leidžiamos sutartys, kai apmokėjimas už gautas prekes ir paslaugas perkeliamas į kitus metus, siūlome tai paaiškinti (*aplinkraščiuose ar teisės norminiuose aktuose*). Manome, kad sutartys, kai apmokėjimas už gautas prekes ir paslaugas perkeliamas į kitus metus, turėtų būti leidžiamos, kai sutartyse nenustatomas prekių pabrangimas ar palūkanos už vėlesnį apmokėjimą.

1.2. Dėl nebiudžetinių įstaigų, gaunančių biudžeto asignavimų, atsakomybės

Biudžeto sandaros įstatymo 4 str.1 d. nustatyta, kad „Valstybės biudžeto asignavimų valdytojai yra biudžetinių įstaigų, nurodytų Seimo patvirtintame valstybės biudžete, vadovai (ministerijose – ministrai ar jų įgalioti asmenys)“, t. y. ne biudžetinių įstaigų vadovai nelaikomi asignavimų valdytojais. Biudžeto sandaros įstatyme asignavimų apibrėžimas įvardija, kad „asignavimai – biudžete nustatyta biudžetinių įstaigų ir kitų biudžeto lėšas gaunančių subjektų... lėšų suma.“, t. y. numatyta, kad biudžeto asignavimų gali gauti ir kiti subjektai. Faktiškai valstybės biudžete tvirtinami asignavimai ne tik biudžetinėms įstaigoms, bet ir kitoms institucijoms (viešosios įstaigos, visuomeninės organizacijos, valstybės įmonės, teatrai ir

koncertinės organizacijos ir pan.). Šių nebiudžetinių institucijų vadovams netaikomos Biudžeto sandaros įstatymo 5, 6, 7 straipsniuose numatytos asignavimų valdytojų pareigos, teisės ir ypač atsakomybė.

Rekomendacija: Mūsų nuomone, reikėtų apsispręsti dėl atitinkamų teisės aktų tikslinimo:

arba įstatymu neskirti asignavimų minėtoms įstaigoms (o lėšas kaip dotacijas ar kt. finansuojant skirti biudžetinių įstaigų programoms vykdyti),

arba subjektų sąrašą, kuriems taikomas Biudžeto sandaros įstatymo 5, 6, 7 straipsniai, numatantys asignavimų valdytojų pareigas, teises ir atsakomybę,

arba keičiant kitus įstatymus, kuriais būtų reglamentuota ne asignavimų valdytojų, gaunančių biudžeto asignavimų, pareigos, teisės ir atsakomybė dėl biudžeto asignavimų panaudojimo ar kitu būdu išsprendžiant esamą teisės aktų netikslumą.

1.3. Dėl asignavimų perdavimo viešosioms įstaigoms

Valstybės kontrolė dabar atlieka Viešųjų įstaigų valdymo vertinimo auditą penkiose ministerijose. Asignavimų valdytojai viešosioms įstaigoms perveda dideles valstybės biudžeto lėšų sumas. Pavyzdžiui, viešosioms įstaigoms viena ministerija, kuri yra jų steigėja arba dalininkė, 2003 m. pervedė 25 mln. Lt.

Sudarydami sutartis su viešosiomis įstaigomis, asignavimų valdytojai dažnai netaiko viešojo konkurso procedūrą, todėl yra rizika, kad paslaugos ar darbai įsigijami ne pačiomis geriausiomis sąlygomis. Asignavimų valdytojai dažnai paveda viešosioms įstaigoms vykdyti darbus, kurie, mūsų nuomone, susiję su jų vykdomomis funkcijomis, be to, asignavimų valdytojai nepakankamai informuojami apie valstybės biudžeto lėšų panaudojimą viešosiose įstaigose.

Viešosioms įstaigoms, naudojančioms valstybės biudžeto asignavimus, netaikomas Valstybės tarnybos įstatymas, Biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo tvarka ir kt.

Į šias problemas buvo atkreiptas dėmesys teikiant Valstybės kontrolės veiklos ataskaitas ir išvadas dėl valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos.

1.4. Dėl sujungtų biudžeto programų finansavimo

Vyriausybės 2001-05-14 nutarimo Nr. 543 (Vyriausybės 2004-06-15 Nr. 751 redakcija) 28 punktu nustatyta, kad sujungtų programų išlaidoms padengti pirmiausia naudojami asignavimai, gauti iš einamaisiais biudžetinais metais įmokėtų į biudžetą įmokų **neviršijant plano**. Institucijos, turėdamos Vyriausybės patvirtintas tokias specialiąsias programas, pajamas už paslaugas planuoja mažesnes, o iš tikrųjų gauna (iš anksto žinodami) viršplaninių įmokų, kurios paliekamos kitiems biudžetiniams metams ir gali būti naudojamos viršijant Seimo

patvirtintus asignavimus arba pagal atskirą sąmatą kaip viršplaninės įmokos. Tuo tarpu panaudojami visi valstybės biudžeto asignavimai.

Pavyzdžiui, Valstybinei kelių transporto inspekcijai patvirtinta specialioji programa kartu su valstybės biudžeto bendraisiais asignavimais. Pajamų už teikiamas paslaugas 2003 m. buvo patvirtinta 100 tūkst. Lt, tačiau faktiškai gauta 256 tūkst. Lt. Tuo tarpu panaudoti visi bendrieji valstybės biudžeto asignavimai, o nepanaudotos pajamos už teikiamas paslaugas 156 tūkst. Lt bus naudojami kitais biudžetiniais metais. Todėl nuostata, kad pirmiausia naudojamos sujungtų programų pajamos už paslaugas „**neviršijant plano**“ ir tik vėliau – valstybės biudžeto asignavimai, netenka prasmės.

Rekomendacija: Siūlome sujungtų programų išlaidoms pirmiausia panaudoti asignavimus, gautus iš einamaisiais metais įmokėtų į biudžetą pajamų įskaitant viršplanines pajamas. To įgyvendinimo viena iš alternatyvų galėtų būti Vyriausybės 2001-05-14 nutarimo Nr. 543 28 p. keitimas.

2. BIUDŽETO LĖŠŲ FINANSINĖ ATSKAITOMYBĖ. TEISĖS AKTŲ PAŽEIDIMAI. VIDAUS KONTROLĖ

*60 proc. asignavimų valdytojų parengė savo finansines
Santrauka: atskaitomybes be reikšmingų finansinių ataskaitų,
apskaitos sistemos ir teisės aktų pažeidimų.*

Valstybės kontrolė atliko 113 asignavimų valdytojų vadovaujamų institucijų ir įstaigų finansinių ataskaitų auditą. Tai sudaro 50 proc. visų asignavimų valdytojų vadovaujamų institucijų ir įstaigų ir apima 8 522 132 tūkst. Lt arba 79 proc. 2003 m. valstybės biudžeto išlaidų.

Valstybiniai auditoriai paruošė 113 audito išvadų, kuriose pateikiama auditoriaus nuomonė apie institucijų ir įstaigų sudarytas finansines ataskaitas, ir 3 audito išvadas dėl Europos Sąjungos paramos atliktų auditų. Iš jų:

69 (60 proc.) išvadose auditoriai pareiškė **teigiamą nuomonę** apie finansines ataskaitas. *Teigiama nuomonė pareiškama, kai auditoriai neturi reikšmingų pastabų dėl audituojamo subjekto finansinių ataskaitų, apskaitos sistemos ir teisės aktų pažeidimų.*

40 (34 proc.) išvadų auditoriai pareiškė **sąlyginę nuomonę** apie finansines ataskaitas. *Sąlyginė nuomonė reiškama, kai auditoriai nustato tam tikrų teisės aktų pažeidimų, nukrypimų*

nuo priimtos apskaitos sistemos, įskaitant netinkamą apskaitos tvarkymą, faktų ir sumų neatitikimą finansinėse ataskaitose. Kitaip tariant, sąlyginė nuomonė reiškia tada, kai pastebėtus trūkumus galima lengvai pašalinti, o klaidas ištaisyti.

2 (2 proc.) išvadose auditoriai pareiškė **neigiamą nuomonę** apie finansines ataskaitas. *Neigiama nuomonė pareiškia, kai auditoriai nustato teisės aktų pažeidimų ir esminių klaidų, kurios daro reikšmingą įtaką audituojamo subjekto finansinėms ataskaitoms.*

5 (4 proc.) išvadose auditoriai **atsisakė pareikšti nuomonę** apie finansines ataskaitas. *Auditoriai atsisako pareikšti nuomonę, kad atlikdami auditą negali gauti pakankamų, tinkamų ir patikimų įrodymų, kai finansinėse ataskaitose pateikti duomenys yra teisingi ir tikri, taip pat, kai yra reikšmingų auditorių darbo apribojimų.*

Valstybinių auditų metu valstybiniai auditoriai pateikė daugiau negu keturis šimtų rekomendacijų, kaip gerinti biudžeto lėšų panaudojimą ir sustiprinti vidaus kontrolę. Beveik du šimtai iš jų įgyvendintos atliekant auditą (praėjusiais metais pateiktų rekomendacijų įgyvendinta arba iš dalies įgyvendinta 85 proc.).

Finansinių auditų metu nustatyta, kad daugiau kaip septynis šimtus kartų pažeisti teisės aktai, reglamentuojantys valstybės įstaigų buhalterinės apskaitos vedimo tvarką, valstybės turto naudojimo ir disponavimo juo, inventorizavimo, biudžeto asignavimų valdymą, viešuosius pirkimus, kasos darbo organizavimą ir kasos operacijų atlikimą, valstybės biudžeto sudarymo ir vykdymo tvarką. Audito metu dauguma iš padarytų pažeidimų pašalinta.

Pažymėtina, kad daugiausiai nustatyta biudžetinių įstaigų Buhalterinės apskaitos vedimo tvarkos pažeidimų – daugiau negu du šimtai atvejų, beveik šimtas buhalterinės apskaitos įstatymo pažeidimai. Dažnai biudžetinėse įstaigose nepakankamai dėmesio skiriama biudžeto išlaidų sąmatų vykdymo kontrolei ir finansinės drausmės laikymosi kontrolei.

Plačiau žiūrėti Išvados 2 ir 3 priedus.

■ Tobulintinos kryptys

Apibendrinę valstybinių auditų rezultatus siūlome:

2.1. Dėl atskaitingumo Seimui stiprinimo vidaus kontrolėje

Siūlome, kad Vyriausybė teiktų Seimui (arba Seimo Biudžeto ir finansų komitetui) metinę ataskaitą apie vidaus kontrolės būklę viešuosiuose juridiniuose (arba tik biudžetinio sektoriaus) asmenyse. Ataskaita galėtų būti teikiama atskirai arba kartu su valstybės biudžeto įvykdymo apyskaita ar kaip jos dalis. Paskutiniu atveju būtų pateikiama ne tik ataskaita, bet ir Valstybės kontrolės išvada dėl jos (kaip sudėtinės išvados dėl valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos dalis).

Ši ataskaita Seimui padėtų sekti Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo diegimą.

Atkreipiame dėmesį į tai, kad šiuo metu pagal Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo 11 str. 1 d. 2 p. Vyriausybė Seimo Biudžeto ir finansų komitetui iki kiekvienų metų kovo 1 dienos teikia tik metinę vidaus audito tarnybų veikimo viešuosiuose juridiniuose asmenyse ataskaitą. Ši ataskaita galėtų būti išplėsta iki mūsų siūlomos vidaus kontrolės viešuosiuose asmenyse (arba tik biudžetinio sektoriaus) ataskaitos.

2.2. Dėl finansų kontrolės taisyklių

Dauguma viešųjų juridinių asmenų, įgyvendindami Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo nuostatas, patvirtino finansų kontrolės taisykles, vadovaudamiesi Finansų ministro įsakymu patvirtintais minimaliais finansų kontrolės reikalavimais.

Siūlome ir toliau siekti, kad viešieji juridiniai asmenys, vadovaudamiesi finansų ministro patvirtintais minimaliais finansų kontrolės reikalavimais, tvirtindami ir tikslindami finansų kontrolės taisykles įvertintų savo veiklos ypatumus, veiklos riziką, organizacijos struktūrą, apskaitos būklę. Tai padėtų finansų kontrolės procedūras padaryti veiksmingesnes.

Viešieji juridiniai asmenys, gavę vidaus auditoriaus vidaus kontrolės sistemos veiksmingumo vertinimą, turėtų nuolat (bent kartą per metus) peržiūrėti finansų kontrolės taisykles, apskaitos politikos dokumentą ir atlikti atitinkamus koregavimus.

2.3. Dėl biudžetinės įstaigos vadovo atsakomybės deklaracijos

Siūlome, kad asignavimų valdytojas ar biudžetinės įstaigos vadovas (toliau – asignavimų valdytojas) su finansine atskaitomybe arba su Finansų kontrolės būklės ataskaita kiekvienais metais pateiktų savo atsakomybės deklaraciją, kurioje patvirtintų asmeninę atsakomybę užtikrinti finansų kontrolę (o ateityje patvirtintų ir asmeninę atsakomybę užtikrinti vidaus kontrolę), kuri suteiktų pakankamą ir protingą užtikrinimą dėl:

- finansinių operacijų teisėtumo,
- gero finansų valdymo, efektyvaus, ekonomiško ir rezultatyvaus resursų panaudojimo,
- asignavimų panaudojimo nustatytiems tikslams.

Šie tikslai galėtų būti patikslinti ir išplėsti atsižvelgiant į įstatymų reikalavimus ir gerą finansų valdymo praktiką.

Deklaracija nurodytų asignavimų valdytojo asmeninę atsakomybę ir įsipareigojimą tinkamai valdyti resursus ir siekti nustatytų tikslų.

Asignavimų valdytojas, remdamasis įstaigos vidaus auditorių darbu, teikiamoje deklaracijoje galėtų atskleisti organizacinius trūkumus ar vidaus kontrolės silpnas vietas. Asignavimų valdytojas išorės vartotojus ar aukštesnes įstaigas informuotų apie jo vadovaujamos įstaigos veikloje esančius trūkumus, nurodytų, kokios priemonės atliekamos ir kokie planai sukurti šalinant trūkumus.

Tokios atsakomybės deklaracijos yra numatytos Europos Sąjungos struktūroje, kai kuriose šalyse (pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje).

2.4. Dėl biudžetinių įstaigų vadovų ir buhalterijos darbuotojų kvalifikacijos ir švietimo

Siūlome skatinti biudžetines įstaigas skirti didesnę dėmesį biudžetinio sektoriaus buhalterijų (finansininkų) mokymui, švietimui ir kompetencijos kėlimui.

Manome, kad turėtų būti pakelta biudžetinių įstaigų vadovų kompetencija, susijusi su vidaus kontrole. Vienas iš galimų variantų galėtų būti privalomi efektyvaus finansų valdymo mokymai. Į juos turėtų būti įtrauktas mokymas apie vidaus audito ir vidaus kontrolės svarbą ir vidaus kontrolės sistemos įdiegimo pagrindus.

3. BIUDŽETINIO SEKTORIAUS APSKAITOS SISTEMOS REFORMA

Santrauka: Finansų ministerija pradėjo realesnę iniciatyvą įgyvendinti valstybės ir savivaldybių biudžetų vykdymo apskaitos ir valstybės skolos apskaitos ir atskaitomybės sistemos pertvarką per du etapus. Per pirmąjį etapą bus atlikta veikiančios sistemos analizė ir parengti pasiūlymai dėl valstybės sektoriaus apskaitos ir atskaitomybės pertvarkymo.

Dabartinėje apskaitos sistemoje, besiremiančioje modifikuotu piniginiu apskaitos principu, yra nemažai neapibrėžtumų ir trūkumų, pavyzdžiui, aiškinant Biudžeto sandaros įstatymą susiduriama su skirtingu jo interpretavimu. Kas turėtų būti nurodoma Apyskaitoje, kokių būdu, kokių tikslu ir pan.; išoriniam vartotojui neaiškios sąvokos, pavyzdžiui „lėšos“; duomenų palyginamumas, pavyzdžiui, remiantis Aukštojo mokslo, Mokslo ir studijų, Biudžeto sandaros įstatymų nuostatomis minėtoms institucijoms darbo užmokesčiui asignavimai netvirtinami ir Apyskaitoje planiniai duomenys neįrašyti, tačiau panaudoti asignavimai – nurodyti. Dėl šios priežasties valstybės biudžeto įvykdymo būklė (kuria ir turėtų pateikti Apyskaita) gali būti Apyskaitos rengėjų ir vartotojų skirtingai suprasta. Tai gali turėti neigiamos įtakos valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitų duomenų vartotojų priimamiems sprendimams ar valstybės biudžeto įvykdymo apyskaita gali būti nenaudinga sprendimų priėmėjams.

Apskaitos sistemos naudingumą informacijos vartotojams pagerintų kaupimo principo taikymas biudžetinio sektoriaus apskaitoje

Finansų ministerija ėmėsi pasiruošiamųjų žingsnių įgyvendinant viešojo sektoriaus apskaitos reformą. Finansų ministerijos 2003-08-21 patvirtintą ambicingą Valstybės konsoliduotosios finansinės atskaitomybės rengimo strategiją ir valstybės sektoriaus konsoliduotosios finansinės atskaitomybės rengimo strategijos veiksmų ir priemonių planą 2003–2006 metams pakeitė realesnė iniciatyva: *valstybės ir savivaldybių biudžetų vykdymo apskaitos ir valstybės skolos apskaitos ir atskaitomybės sistemos pertvarką* vykdyti per du etapus. Per pirmąjį etapą planuojama atlikti išsamią veikiančios sistemos (valstybės išde, savivaldybėse, biudžetinėse įstaigose, valstybės pinigų fonduose) analizę ir vertinimą (kas jau atliekama) ir tuo remiantis parengti pasiūlymus dėl valstybės sektoriaus apskaitos ir atskaitomybės pertvarkymo, atsižvelgiant į pinigų ar kaupimo principų taikymo galimybes.

Valstybės kontrolės nuomone, biudžetinių įstaigų standartų parengimas ir įgyvendinimas ir valstybės finansinės atskaitomybės parengimas turėtų būti išnaudoti kaip galimybė iš naujo apsvastyti esamą valstybės viešojo sektoriaus apskaitos ir biudžetinę sistemą.

Viešojo sektoriaus apskaitos reformos kontekste turėtų būti apsispręsta ir dėl šiuo metu neparengtų Valstybės **biudžeto vykdymo apskaitos taisyklių**, kurių parengimas numatytas Vyriausybės nutarimu patvirtintos Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo tvarkos 58 punkte.

Siekdami reformos vykdytojams padėti apsispręsti dėl reformos ir ją efektyviau įgyvendinti, siūlome įvertinti pateiktą informaciją ir rekomendacijas (*plačiau žiūrėti 4 priedą*).

1 etapas. Tikslai ir vartotojai.

2 etapas. Valstybės viešojo sektoriaus apskaita ir statistika.

3 etapas. Sistemos turinys:

- 3.1. sistemos apimtis,
- 3.2. standartų ir kitų šalių patirties naudojimas,
- 3.3. atsakomybės, funkcijų padalijimas,
- 3.4. vertinimo ir pateikimo principai,
- 3.5. sistemos griežtumas,
- 3.6. sistemos įdiegimo strategija.

Valstybės kontrolės nuomone, naudingiausia būtų visame viešajame sektoriuje apskaitai taikyti bendrą kaupimo principą ir nacionalinius viešojo sektoriaus apskaitos standartus, kurie būtų parengti pagal Tarptautinius viešojo sektoriaus apskaitos standartus.

Valstybės kontrolės nuomone, kaip ir užsienio šalyse, taip ir Lietuvoje turėtų būti įsteigta nuolatinė patariamoji institucija (ar darbo grupė, komisija), kurią sudarytų pagrindinių kuriamos sistemos vartotojų (Seimo, Vyriausybės, Finansų ministerijos, visuomenės, profesinių organizacijų ir pan.) atstovai ir sistemos rengėjų atstovai (Finansų ministerijos ir kt.). Ši patariamoji institucija (darbo grupė, komisija) galėtų atsakyti į daugumą pirmiau minėtų klausimų, kuriuos reikia spręsti kuriant sistemą. Šiuo metu pagrindinė (galima sakyti –

vienintelė) yra Finansų ministerija. Labai gerai, kad yra institucija, kuri bando įdiegti šiuolaikišką apskaitos sistemą viešajame sektoriuje. Tačiau vienai institucijai kuriant sistemą, yra natūrali rizika, kad ji tinkamai tenkins ne visų vartotojų poreikius. Todėl labai skatintinas ir būtinas kitų sistemos vartotojų (Seimo, Vyriausybės, visuomenės, profesinių organizacijų ir pan.) įsitraukimas.

Valstybės kontrolė rekomenduoja, kad pakankamai laiko turi būti skiriama pirmiau minėtiems klausimams apsvaistyti ir išspręsti. Turėtų būti parengtas detalus įgyvendinimo planas. Su juo tinkamai turi būti supažindintos suinteresuotos šalys. Darbuotojai, kurie įgyvendins planą ir sistemą, turi būti tinkamai ir laiku išmokyti.

Priimant sprendimus planuojant apskaitos sistemos reformą, žinoma, reikia įvertinti ir valstybės finansines galimybes įgyvendinti reformą. Galima prognozuoti, kad ji tikrai nebus pigi. Kita vertus, valstybė dabar išleidžia didelius finansinius resursus valstybės finansinei apskaitai (apskaičiuoti išlaidas biudžetinių įstaigų ir valstybės apskaitos vedimui, buhalterijų išlaikymui ir kt.), kuri nesuteikia sprendimų priėmėjams pakankamos informacijos.

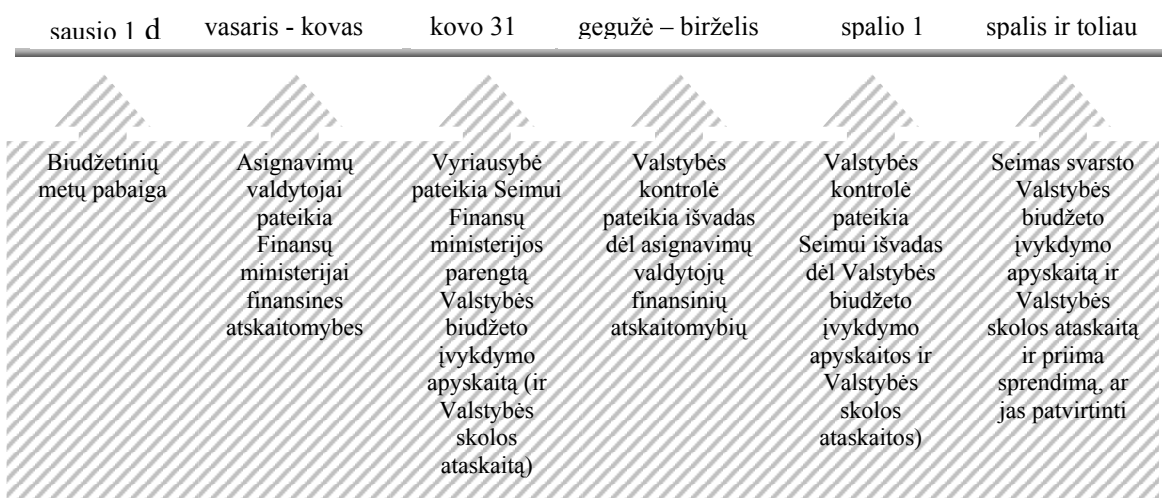
■ Dabartinėje biudžetinio sektoriaus apskaitos sistemoje yra sričių, kai reikšmingas (didelės vertės) turtas (paprastai finansinis turtas) nėra įtraukiamas į jokios biudžetinės įstaigos finansinę atskaitomybę ar kitą viešą išoriniams vartotojams teikiamą ataskaitą. Jie yra įtraukiami tik į bendrą suvestinę visos šalies ataskaitą apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą. Siūlome pertvarkos metu pakeisti teisės aktus, kad visas valstybės turtas ir įsipareigojimai būtų įtraukiami ne tik į bendrą suvestinę visos šalies ataskaitą apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą, bet ir į atskirų biudžetinių įstaigų finansinę atskaitomybę ar atskiras viešas tos srities finansines ataskaitas (pavyzdžiui, skola valstybei, valstybės išdo ir skolinti piniginiai ištekliai).

■ **Tobulintinos biudžetinio sektoriaus apskaitos kryptys**

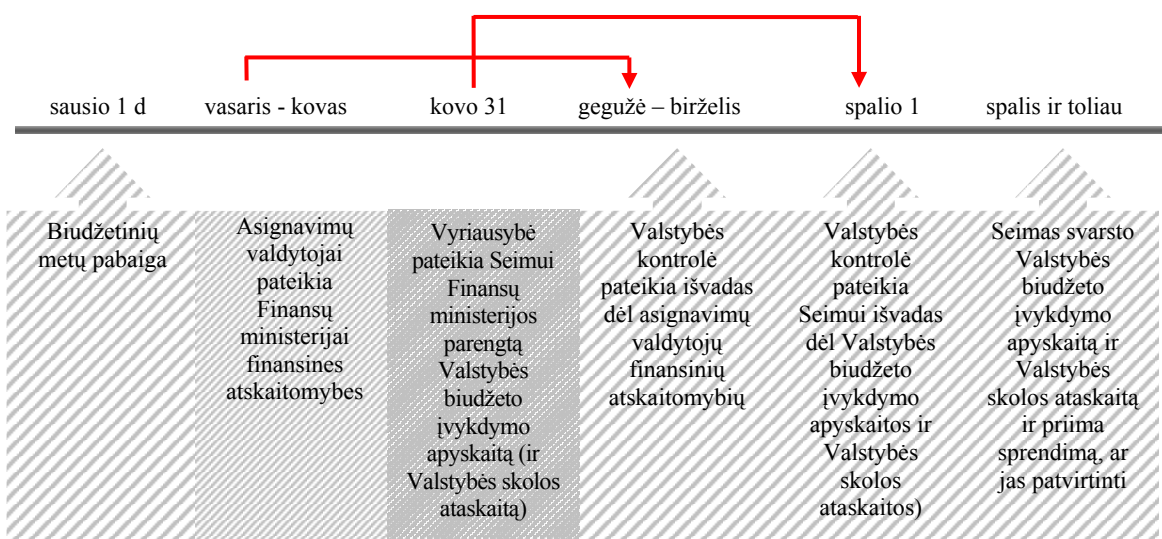
Apskaitos ir biudžeto problemas siūlytume spręsti kartu su vykdoma biudžetinio sektoriaus apskaitos sistemos reforma. Nelaukiant reformos siūlome nustatyti, kad Finansų ministerijos rengiamą Valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitą (kaip ir Valstybės skolos ataskaitą ir ataskaitą apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą) pateikti Seimui kartu su Valstybės kontrolės išvada dėl šios Apyskaitos (ataskaitos). Tai pagerintų teikiamų Seimui ataskaitų kokybę ir sumažintų nesusipratimų skaičių.

Kad tai būtų įgyvendinta, reikia pakeisti Seimo Statutą. Pakeitus sistemą, Seimo darbo laikas nepasikeistų: ir toliau Valstybės biudžeto įvykdymo apyskaita ir Valstybės skolos ataskaita būtų svarstoma po spalio 1 d. Keičiant Seimo Statutą, reiktų suderinti, konkrečią finansinių ataskaitų ir Valstybės kontrolės išvadų parengimo ir pateikimo datą.

Dabar esanti sistema:

Siūloma alternatyva:

2 PRIEDAS

ASIGNAVIMŲ VALDYTOJŲ SRITYS

Šiame Išvados priede pateikiame:

1. audito nuomones dėl 2002 m. ir 2003 m. asignavimų valdytojų finansinių atskaitomybių;
2. paaiškinimus, dėl kurių priežasčių buvo pareikštos neigiamos audito nuomonės ar kodėl atsisakyta pareikšti nuomonę;
3. svarbiausius nustatytus teisės aktų, susijusių su valstybės biudžeto lėšų panaudojimu, pažeidimus, kai buvo pareikšta sąlyginė ar neigiama audito nuomonė arba atsisakyta ją pareikšti (*pastaba: teisės aktų pažeidimai, susiję su valstybinio turto naudojimu, bus pateikti Valstybės kontrolės išvadoje dėl 2003 m. atskaitos apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą*);
4. audituotų biudžeto programų ir veiklos auditų, susijusių su biudžeto programomis, apžvalgas;
5. nurodome, kokią pažangą asignavimų valdytojai padarė, šalindami ankščiau nurodytus trūkumus ir įgyvendindami nurodytas Valstybės kontrolės rekomendacijas.

1. APLINKOS MINISTERIJOS VALDYMO SRITIS

Asignavimų valdytojas	2002 m. audito nuomonė	2003 m. audito nuomonė	2002 m. išlaidos	2003 m. išlaidos
Aplinkos ministerijos valdymo sritis				
Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie AM	Neaudituota	Sąlyginė	13396,8	14902,5
Aplinkos ministerija	Teigiama	Teigiama	52111	76966,7

1.1. Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie AM (toliau – Tarnyba)

Tarnyba nesivadovavo Biudžeto sandaros įstatymu ir dalį nepaprastosioms išlaidoms skirtų asignavimų naudojo ilgalaikio turto remontui, nors tam turėjo naudoti paprastosioms išlaidoms skirtus asignavimus.

Kai kurios Tarnybai pavaldžios įstaigos naudojo valstybės biudžeto asignavimus ne pagal asignavimų valdytojo patvirtintas išlaidų sąmatas ir viršijo atskiriems išlaidų straipsniams patvirtintus asignavimus.

Dzūkijos nacionalinio parko direkcija, pažeisdama nustatytą Inventorizacijos tvarką, neinventorizavo atliktų pastatų rekonstravimo darbų, neteisingai apskaitė ir finansinėse

ataskaitose nurodė pastatų rekonstravimo išlaidas, gautas pajamas už teikiamas paslaugas ne laiku įmokėjo į valstybės išdo sąskaitą.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Ištaisyta valstybinio audito metu.

► ***Trūkumai pašalinti. Rekomendacijos įgyvendintos.***

BIUDŽETO PROGRAMOS VERTINIMAS

1.3. Specialiosios bendrųjų miškų ūkio reikmių programos vertinimas (toliau – Programa)

Aplinkos ministerijoje valstybinio audito tikslas – įvertinti Programos lėšų administravimą ir nustatyti 2003 m. tikslų pasiekimo lygį.

Aplinkos ministerija, kaip Programos asignavimų valdytoja, privalo užtikrinti programos vykdymą ir paskirtų asignavimų naudojimo teisėtumą, ekonomiškumą, efektyvumą ir rezultatyvumą.

Programai vykdyti 2003 m. patikslinti asignavimai sudarė 14,8 mln. Lt, panaudota 12,5 mln. Lt.

Valstybinių auditorių pagrindinės išvados:

– Aplinkos ministerija neturi patvirtintos Programos lėšų paskirstymo tvarkos, kurioje būtų reglamentuotos paraiškų pateikimo ir svarstymo procedūros, prioritetinių priemonių atranka, priemonių vykdymo kontrolė, atskaitomybė ir kt. Ministerijoje iki biudžetinių metų pradžios ministro įsakymu nebuvo paskirtas atsakingas asmuo, kuris kontroliuotų Programos vykdymą ir atsiskaitytų nustatytais terminais. Todėl buvo sudarytos prielaidos lėšų skirstymo procese atsirasti subjektyvumo veiksniui ir rizikai, kad Programos lėšos atskirais atvejais galėjo būti skirtos su programos tikslais tiesiogiai nesusijusioms priemonėms.

– Iš Programos lėšų, sudarant pavedimo sutartis, iš tikrųjų buvo kompensuojamos Aplinkos ministerijos pavaldžių institucijų išlaikymui trūkstamos lėšos, kurios turėjo būti skirtos iš Bendrosios aplinkos politikos formavimo ir įgyvendinimo koordinavimo, įskaitant pasirengimą narystei Europos Sąjungoje ir Saugomų teritorijų tvarkymo programų sąmatose numatytų lėšų.

Aplinkos ministerijos veiklos ataskaitoje nepateikiama atskirų Programos priemonių neįgyvendinimo priežasčių.

Programos vertinimo kriterijai apima beveik visas Programos uždavinio sudedamąsias dalis, išskyrus Lietuvos miškų apsaugos užtikrinimą.

Nors 2003 m. Programos vykdymo rezultatai visuomenei skelbiami Aplinkos ministerijos internetiniame puslapyje, tačiau metiniai programos rezultatai neatspindi visos tęstinės programos rezultatų.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Aplinkos ministerija turi pateikti informaciją iki 2004-10-15.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

2. FINANSŲ MINISTERIJOS VALDYMO SRITIS

Asignavimų valdytojas	2002 m. audito nuomonė	2003 m. audito nuomonė	2002 m. išlaidos	2003 m. išlaidos
Finansų ministerijos valdymo sritis				
Finansų ministerija	Teigiama	Teigiama	3 082 428,5	2 943 976,1
Valstybinė mokesčių inspekcija prie FM	Teigiama	Sąlyginė	174 479,8	190 057,0
Muitinės departamentas prie FM	Sąlyginė	Sąlyginė	115 359,5	176 136,2
Valstybinės dokumentų technologinės apsaugos tarnyba prie FM	Teigiama	Neaudituoja	2 148,8	2 130,5
Finansų ministerijos mokymo centras	Teigiama	Neaudituoja	1 568,7	2 192,1

2.1. Valstybinė mokesčių inspekcija prie FM

Valstybinės mokesčių inspekcijos Sistemos valdymo skyriaus nuostatuose nustatytos funkcijos, susijusios su papildomai į valstybės biudžetą išieškotų lėšų planavimu, naudojimo tvarka ir analize, neatitiko faktinės padėties, netekus galios Mokesčių administravimo įstatymo 8 str. nuostatai, pagal kurią valstybinėms mokesčių inspekcijoms materialinei bazei stiprinti ir darbuotojams skatinti buvo skiriama 30 proc. patikrinimų metu išieškotų į valstybės biudžetą lėšų.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Ištaisyta valstybinio audito metu.

► *Trūkumai pašalinti. Rekomendacijos įgyvendintos.*

2.2. Muitinės departamentas prie FM

Muitinės departamentui pavaldi Panevėžio teritorinė muitinė be Vyriausybės leidimo išardė statinius, o liekamųjų medžiagų, nesilaikydama Vyriausybės nutarimu patvirtintos Pripažinto nereikalingu arba netinkamu naudoti valstybės ar savivaldybių turto nurašymo, išardymo ir likvidavimo nustatytos tvarkos, neįtraukė į apskaitą.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Ištaisyta valstybinio audito metu.

► *Trūkumai pašalinti. Rekomendacijos įgyvendintos.*

2.3. Viešųjų pirkimų organizavimo, vykdymo ir kontrolės vertinimas

Valstybės kontrolės valstybiniai auditoriai, **Muitinės departamente prie FM**, atlikę viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo vertinimą, nustatė, kad audituojamu laikotarpiu buvo organizuoti 49 prekių, paslaugų ir darbų pirkimai. Organizuojant viešuosius pirkimus nustatyti Viešųjų pirkimų įstatymo pažeidimai: departamente organizuojant Muitinės informacinės sistemos projektavimo ir diegimo paslaugų pirkimą iš vienintelio šaltinio pažeisti Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimai. Taip pat vykdant viešuosius pirkimus pastebėtas trūkumas – vėluota pateikti konkurso dokumentus tiekėjui. Vykdant muitinės pareigūnų uniformų siuvimo viešąjį konkursą pažeistas Viešųjų pirkimų įstatymas – perkančioji organizacija vėlavo pateikti konkurso dokumentus tiekėjui.

Muitinės departamento prie FM su privačia įmone sudarytoje sutartyje dėl integruotos Muitinės informacinės sistemos nustatyta trūkumų: sutartis sudaryta ne visiškai užtikrinant sutarties šalių lygybę ir rangovui neprisiimant atsakomybės dėl esminio rezultato – sistemos integravimo (sąveikos) su Europos Sąjungos duomenų bazėmis – pasiekimo, sutarties tinkamo prievolės įvykdymo principo reikalavimai (kiekybės, vietos, būdo, terminų) suformuluoti neapibrėžtai, ribojant užsakovo teises ir teisėtus interesus, ir iš esmės priklauso tik nuo geros rangovo valios.

Viešųjų pirkimų kontrolę Muitinės departamente prie FM vykdo departamento administracija pagal priskirtas kuruojamas sritis. Nepaisant to, kad buvo organizuota viešųjų pirkimų vykdymo kontrolė, Muitinės departamente prie FM neišvengta viešojo pirkimo įstatymo pažeidimų: departamente iki 2003-04-10 nebuvo vieningos viešųjų pirkimų kontrolės tvarkos.

Informacinių technologijų pirkimai viešųjų pirkimų įstatyme detalai nereglamentuoti, ir tai gali sudaryti problemų organizuojant ir vykdant informacinių technologijų pirkimus.

Atlikę valstybinį auditą, valstybiniai auditoriai pateikė siūlymus bei rekomendavo Muitinės departamentui: užtikrinti, kad viešuosius pirkimus vykdytų tik viešojo pirkimo komisijos, užtikrinti teisės aktų reglamentuojančių viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarką, reikalavimų laikymąsi, siekti, kad sutartis dėl Muitinės informacinės sistemos kūrimo, diegimo ir integravimo su Europos Sąjungos duomenų bazėmis būtų atlikta tinkamai (laiku, kokybiškai, mažiausiomis sąnaudomis).

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Vyriausybės kanclerio pavedimu, Finansų ministerija, Ūkio ministerija ir Viešųjų pirkimų tarnyba prie Vyriausybės įpareigos išnagrinėti valstybinių auditorių nustatytas problemas. Minėtos institucijos ėmėsi galimų priemonių tam, kad užtikrintų, jog viešuosius pirkimus vykdytų tik viešojo pirkimo komisijos, užtikrintų teisės aktų reglamentuojančių

viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarką. Muitinės departamentas prie FM informavo, kad bus siekiama, kad sutartis dėl Muitinės informacinės sistemos kūrimo, diegimo ir integravimo su Europos Sąjungos duomenų bazėmis būtų įvykdyta tinkamai, atsižvelgiant į Valstybės kontrolės išvadas ir rekomendacijas.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

2.2. Valstybės pajamų auditas

Valstybinio audito pagrindiniai rezultatai dėl valstybės pajamų srityje pateikti Valstybės kontrolės Išvadoje dėl 2003 m. valstybės skolos ataskaitos (6 skyrius) ir Išvadoje dėl valstybinio audito ataskaitos 3002-08-29 Nr. 8000-1/2/5/6/8 „Ar bus išieškota skola valstybei“ rekomendacijų įgyvendinimo, pateiktoje (2004-06-30 Nr. S-(8000-1.9)-1112) Seimo Biudžeto ir finansų komitetui.

3. KRAŠTO APSAUGOS MINISTERIJOS VALDYMO SRITIS

Asignavimų valdytojas	2002 m. audito nuomonė	2003 m. audito nuomonė	2002 m. išlaidos	2003 m. išlaidos
Krašto apsaugos ministerija	Sąlyginė	Teigiama	634339,1	743272,4

VEIKLOS VERTINIMAS

Atliktas valstybinis auditas: **Ginklų fondo prie Vyriausybės** programos „Sutarties D-41768 įgyvendinimas, įmonės steigimas, įstatinio kapitalo formavimas“ vykdymo vertinimas. Valstybinio audito ataskaita – slapta.

4. KULTŪROS MINISTERIJOS VALDYMO SRITIS

Asignavimų valdytojas	2002 m. audito nuomonė	2003 m. audito nuomonė	2002 m. išlaidos	2003 m. išlaidos
Kultūros ministerijos valdymo sritis				
Kultūros ministerijos Kultūros vertybių apsaugos departamentas	Neaudituoja	Atsisakyta pareikšti	15 524	19 532,5
Kultūros ministerija	Teigiama	Teigiama	95 090,5	112 783,9
Lietuvos dailės muziejus	Neaudituoja	Teigiama	6 348	7 542,3
Lietuvos nacionalinis muziejus	Teigiama	Teigiama	3 821,6	4 957,5

4.1. Kultūros ministerijos Kultūros vertybių apsaugos departamentas

■ Valstybiniai auditoriai atsisakė pareikšti nuomonę apie **Kultūros ministerijos Kultūros vertybių apsaugos departamento** (toliau – Departamentas) finansines ataskaitas šių priešasčių: neapskaitytos parko sukūrimo ir pastato rekonstravimo darbų vertės, padidinto ilgalaikio turto ir ilgalaikio turto fondo vertės ir kt. reikšmingų apskaitos trūkumų.

Valstybiniai auditoriai negalėjo patvirtinti Išlaidų sąmatos balanse pateiktų atsiskaitymų su kitais debitoriais ir kreditoriais 12 tūkst. Lt ir finansavimo iš biudžeto 10 tūkst. Lt likučių tikrumo ir teisingumo, nes ūkinių operacijų įforminimas ir registravimas Departamente vykdytas, nesivadovaujant Buhalterinės apskaitos įstatymu ir kitais teisės aktais.

Valstybiniai auditoriai negalėjo patvirtinti Biudžeto išlaidų sąmatos įvykdymo pateiktų 18 195 tūkst. Lt kasinių ir 18 188 tūkst. Lt faktinių išlaidų tikrumo ir teisingumo, nes ne visoms ūkinėms operacijoms surašyti apskaitos dokumentai, ne visi apskaitos dokumentai teisingai apskaityti apskaitos registruose. Asignavimų suvestinėse neišskirtos ir nesubalansuotos biudžeto lėšų sąskaitoje apskaitytos ne biudžeto lėšos. Tvarkant nekilnojamųjų kultūros vertybių tvarkymo darbų programai vykdyti skirtų 11 410 tūkst. Lt asignavimų apskaitą, sąskaitose faktūrose nurodyta bendroji atliktų darbų suma nepatvirtinta darbų atlikimo aktais ir neteisingai apskaityta registruose.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Valstybės kontrolės sprendimas „Dėl teisės aktų pažeidimų Kultūros ministerijos Kultūros vertybių apsaugos departamente“ įvykdytas ne visiškai. Departamento direktoriaus 2004-08-25 įsakymu patvirtintas priemonių planas ir paskirti atsakingi darbuotojai klaidoms ir pažeidimams ištaisyti.

► Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.

BIUDŽETO PROGRAMOS VERTINIMAS

4.2. Kultūros paminklų ir vertybių apskaitos bei informacijos kaupimo ir propagavimo programa (Kultūros vertybių apsaugos programos dalys) ir Kultūros vertybių apskaitos, registrų tvarkymo, propagavimo ir informacijos kaupimo organizavimo bei administravimo programa

Kultūros vertybių apsaugos departamente (toliau – Departamentas) Valstybės kontrolė atlikusi auditą įvertino, kaip 2003 m. buvo rengiamos, vykdomos dvi tarpusavyje glaudžiai susijusios iš valstybės biudžeto finansuojamos programos – Kultūros vertybių apsaugos ir Kultūros vertybių apskaitos, registrų tvarkymo, propagavimo ir informacijos kaupimo ir administravimo (toliau – Programos), lėšų naudojimo efektyvumą ir vykdymo kontrolę. Programoms buvo skirta ir panaudota beveik 16,5 mln. Lt.

Išanalizavę Departamento veiklos planavimą auditoriai konstatavo, kad nebuvo laikomasi Kultūros vertybių apsaugos programų rengimo tvarkos. Todėl buvo sudarytos prielaidos neefektyviai naudoti valstybės lėšas. Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo 27 str. nurodyta, kad nekilnojamųjų kultūros vertybių saugojimo darbai paprastai atliekami savininkų ar valdytojų lėšomis, tačiau nustatyta atveju, kai savininkai savo lėšomis prie kultūros vertybių tvarkymo neprisidėjo.

Departamento programų rengimo grupė į 2003 metų Tvarkymo darbų programą įtraukdama ir skirdama lėšas kultūros vertybių tvarkymui, nepakankamai atsižvelgė į nustatytus vertinimo prioritetus ir kriterijus.

Vertindami lėšų panaudojimą programose numatytiems darbams vykdyti valstybiniai auditoriai nustatė, kad dalis jų buvo išleistos neefektyviai ir nerezultatyviai.

Kultūros paminklų ir vertybių tvarkymo darbų programos užsakovo valdymo funkcijas Departamentas pavedė vykdyti SP UAB „Lietuvos paminklai“ ir už tai sumokėjo 0,5 mln. Lt valstybės biudžeto lėšų. Programai skirtos lėšos 2003 metais buvo pervestos pagal pateiktas ataskaitas, be darbų atlikimo aktų ir patvirtinimo, kad nurodytos apimties ir reikiamos kokybės darbai atlikti.

Konstatuota, kad buvo sudarytos prielaidos netaupiai ir neefektyviai naudoti finansinius ir žmogiškuosius išteklius kultūros paminklų ir vertybių tyrimams ir apskaitai. Šiuos darbus atlieka Departamento įsteigta biudžetinė įstaiga Kultūros paveldo centras. Valstybiniai auditoriai nustatė, kad 2003 m. šis centras sudarė 79 autorines sutartis už 298 tūkst. Lt. Didelė dalis sutarčių buvo sudaryta su to pačio Centro darbuotojais, kurių pareigybinuose aprašymuose nurodytas sutartyse numatytų darbų atlikimas.

Departamentas turi siekti, kad kultūros vertybės būtų įregistruotos Nekilnojamojo turto registre. Iki šiol į Nekilnojamojo turto registrą buvo įrašyta 2 245 kultūros paveldo objektai, o tai sudaro tik 26 proc. Kultūros vertybių registre įregistruotų objektų. Valstybinė paminklosaugos komisija pareiškė nuomonę, kad Kultūros paveldo centro „vykdoma kultūros paveldo vertybių apskaita yra nepateisinamai neracionali“.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Valstybinio audito ataskaita apsvastyta Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitete. Pritarta Valstybės kontrolės rekomendacijoms. Departamento direktorės paprašyta pranešti Komitetui apie priemones, kurių ėmėsi pažeidimams ir trūkumams pašalinti.

Departamentas informavo, kad rengiant 2005 m. veiklos planą atsižvelgta į valstybinio audito metu pateiktas rekomendacijas. Kultūros paveldo centro direktoriui skirta drausminė nuobauda.

► ***Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.***

BIUDŽETO PROGRAMOS VERTINIMAS

4.3. Visuomenės informacinio aprūpinimo programa

(toliau – Programa)

Kultūros ministerijoje, atlikdami auditą, valstybiniai auditoriai vertino, ar paskirti asignavimai naudoti Programos tikslams pasiekti, ekonomiškai ir efektyviai, ar pasiekti nustatyti tikslai.

Programai vykdyti 2003 m. buvo skirta 40,6 mln. Lt, o panaudota 40,5 mln. Lt asignavimų

Valstybiniai auditoriai pateikė tokias pagrindines išvadas:

Nenustatyti programos uždavinių įgyvendinimo kokybiniai ir išlaidų efektyvumo vertinimo kriterijai.

Vykdamas investicinį projektą „Bibliotekų kompiuterizavimas“, 2003 m. įsigyta kompiuterinės technikos už 25,8 tūkst. Lt, ji nebuvo perduota viešosioms bibliotekoms ir 2004 m. naudojama ne pagal investiciniame projekte numatytą paskirtį.

Ministerijos darbuotojai nepakankamai kontroliavo leidinių leidybos rėmimo konkurso organizavimą ir leidėjų įsipareigojimų, numatytų sutartyse su Kultūros ministerija, vykdymą.

Programos tikslo, remti Lietuvos kultūrai svarbių knygų leidybą, įgyvendinimui skirtų 11 tūkst. Lt (0,6 proc. skirtų lėšų) buvo panaudota ne programos tikslui įgyvendinti.

Kultūros ministerija nepakankamai kontroliavo Klaipėdos apskrities viešosios I. Simonaitytės bibliotekos priestato statybai skirtų lėšų panaudojimą ir neužtikrino minėtų lėšų efektyvaus panaudojimo.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Du darbuotojai, atsakingi už Klaipėdos apskrities viešosios I. Simonaitytės bibliotekos priestato statybą, patraukti drausminėn atsakomybėn.

► ***Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.***

5. SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS VALDYMO SRITIS

Asignavimų valdytojas	2002 m. audito nuomonė	2003 m. audito nuomonė	2002 m. išlaidos	2003 m. išlaidos
Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos valdymo sritis				

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija SADM	Teigiama	Teigiama	505 071,7	543 381,7
Valstybinė darbo inspekcija prie SADM	Neaudituoja	Teigiama	6 897,6	8 627,4

6. SUSISIEKIMO MINISTERIJOS VALDYMO SRITIS

Asignavimų valdytojas	2002 m. audito nuomonė	2003 m. audito nuomonė	2002 m. išlaidos	2003 m. išlaidos
Susisiekimo ministerijos valdymo sritis				
Civilinės aviacijos administracija	Neaudituoja	Sąlyginė	3 277,8	3 627
Valstybinė kelių transporto inspekcija	Neaudituoja	Sąlyginė	13 422,9	14 191,5
Lietuvos saugios laivybos administracija	Neaudituoja	Teigiama	2 346,1	6 895,1
Susisiekimo ministerija	Sąlyginė	Teigiama	56 118,1	67 208,4
Valstybinė geležinkelio inspekcija	Neaudituoja	Teigiama	440	805
Lietuvos automobilių kelių direkcija	Sąlyginė	Neaudituoja	719 918,5	848 902,5

6.1. Civilinės aviacijos administracija

Civilinės aviacijos administracija išlaidoms dengti pirmiausia naudojo ne asignavimus, gautus iš į biudžetą įmokėtų einamaisiais metais pajamų neviršijant plano, o biudžeto asignavimus, todėl finansinėje atskaitomybėje kaip gautinus iš biudžeto asignavimus nurodė ne 2003 metais įmokėtą viršplaninę sumą, o nepagrįstai 136,6 tūkst. Lt padidintą sumą.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Ištaisyta valstybinio audito metu.

► *Trūkumai pašalinti. Rekomendacijos įgyvendintos.*

6.2. Valstybinė kelių transporto inspekcija (toliau – Inspekcija)

Inspekcija nesilaikė Transporto lengvatų įstatymo reikalavimų ir vežėjams, vežantiems keleivius maršrutais mažiau negu per dviejų savivaldybių teritorijas, mokėjo subsidijas. Inspekcija vykdė pagal Rinkliavų įstatymą jai nepriskirtas funkcijas, t. y. rinko įmokas už licencijų išdavimą. Vežėjams pateikusiems ataskaitas vėliau negu nustatyta Vyriausybės nutarime t. y. vėliau negu iki kito mėnesio 10 dienos, buvo išmokėtos subsidijos.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Inspekcijos viršininko įsakymu panaikinti leidimai vežti keleivius per dviejų savivaldybių arba rajonų teritorijas. Patvirtintas priemonių planas, kuriame numatyta ir įspėti vežėjai apie ataskaitų pristatymą tiksliai nustatytu laiku.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

6.3. Saugaus eismo automobilių keliais programa (toliau – Programa)

Susisiekimo ministerijoje Valstybės kontrolė įvertino, kaip 2002–2003 m. buvo vykdoma Valstybinė saugaus eismo automobilių keliais programa. Jos įgyvendinimą koordinuoja Saugaus eismo komisija, kurią aptarnauja Susisiekimo ministerija.

Šia Programa siekiama sumažinti autoavarijose žuvusių ir nukentėjusių žmonių skaičių. Programai vykdyti 2002 m. panaudota 220,1 mln. Lt, 2003 m. – 248,3 mln. Lt.

Susisiekimo ministerijos programų, tikslų, uždavinių ir priemonių klasifikatoriuje Valstybinės saugaus eismo automobilių keliais 2002–2004 m. Programos nei kaip institucinės, nei kaip tarpinstitucinės nėra, ir jai nėra patvirtintos išlaidų sąmatos. Šios Programos statusas neapibrėžtas, nors iš tikrųjų ji atitinka tarpinstitucinės programos reikalavimus. Nėra aiškiai apibrėžta, kokie darbai ir paslaugos priskiriami saugiam eismui užtikrinti, o kokie priklauso kelio sudėties sąvokai. Iš Kelių priežiūros ir plėtros programos, kurios asignavimų valdytoju paskirta Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos, 2002–2003 m. buvo skirta daugiau kaip 99 proc. Programos priemonių vykdymui numatytų lėšų (t. y. – Programa programoje).

Ne visus Programoje numatytus uždavinius pavyko įgyvendinti. Avaringumo tendencijų analizė rodo, kad didėjant registruotų savaeigių priemonių skaičiui ir eismo intensyvumui, eismo įvykių skaičius Lietuvoje pastaraisiais metais beveik nesikeitė. Palygindami galime pasakyti, kad Lietuvoje autoavarijose santykinai žūsta apie du kartus daugiau žmonių negu Europos Sąjungos šalyse. Taigi programoje numatytų tikslų pasiekti nepavyko.

Valstybiniai auditoriai atkreipė dėmesį, kad didžiausia dalis programos lėšų (96,7 proc.) skiriama kelių ir gatvių statybai ir priežiūrai, o eismo dalyvių švietėjiškai veiklai – vos 0,8 proc. Daugiausiai žmonių šalies keliuose žūva ne dėl kelių techninės būklės, o dėl žmonių kaltės. Tai rodo, jog daugiau dėmesio turi būti skiriama eismo dalyvių švietimui, auklėjimui ir jų kontrolei.

Valstybinių auditorių nuomone, viena iš nesėkmingo Programos įgyvendinimo priežasčių – griežtos, valingos ir šiuolaikiškos vadybos stoka. Akivaizdu, kad stinga Programą įgyvendinančių Susisiekimo, Vidaus reikalų, Švietimo ir mokslo, Sveikatos apsaugos ministerijų, Lietuvos automobilių kelių direkcijos, Valstybinės kelių inspekcijos institucijų veiklos koordinavimo. Valstybiniai auditoriai pasiūlė nustatyti konkrečią atskaitomybę ir atsakomybę visuose institucijų lygiuose. Reguliarus atsiskaitymas už atliktą darbą įpareigotų

atsakingas institucijas derinti veiksmus ir priiimti atsakomybę už priemonių vykdymą ir jų rezultatus. Atkreiptas dėmesys, kad Saugaus eismo komisijos siūlomos saugaus eismo užtikrinimo prioritetinės kryptys yra deklaratyvios, nes jų įgyvendinimui nėra nurodyta finansavimo. Be to, kai kurios Programos priemonės kartoja kitų programų priemones. Valstybiniai auditoriai nurodė, kad toks dubliavimas atsiranda todėl, kad nėra nustatyta, kokie darbai ir paslaugos priskiriami saugiam eismui užtikrinti, o kokie yra kelių tiesimo ir rekonstravimo sudėtinė dalis.

Programos tikslams įgyvendinti nėra suformuluotų uždavinių ir jų vertinimo kriterijų, todėl negalima gauti ir įvertinti informacijos apie Programos įgyvendinimo rezultatus.

Saugaus eismo priemonių finansavimas atskira eilute nenumatytas Programoje dalyvaujančių institucijų biudžeto išlaidų sąmatose. Teisės aktai taip pat nereglamentuoja, kokia dalis institucijų lėšų turi būti skiriama Saugaus eismo Programai finansuoti. Tai galėjo turėti įtakos saugaus eismo Programos priemonių neįvykdymui.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Valstybinio audito ataskaita perduota svarstyti Seimo Biudžeto ir finansų komiteto Audito pakomitečiui. Ataskaita dar nesvarstyta.

Susisiekimo ministras įsakymu patvirtino darbo grupę, kuri įpareigota parengti Saugaus eismo programos projektą.

Informacija apie rekomendacijų įgyvendinimą Valstybės kontrolei turi būti pateikta iki 2004-11-01.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

7. SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJOS VALDYMO SRITIS

Asignavimų valdytojas	2002 m. audito nuomonė	2003 m. audito nuomonė	2002 m. išlaidos	2003 m. išlaidos
Sveikatos apsaugos ministerijos valdymo sritis				
Sveikatos apsaugos ministerija	Teigiama	Sąlyginė	137 026	124 904,2

7.1. Sveikatos apsaugos ministerija

Ministerija, nesilaikydama Biudžeto sandaros, Biudžetinių įstaigų bei Viešųjų pirkimų įstatymų, pervedė lėšas viešosioms įstaigoms jų išlaikymui.

Kai kurios Ministerijai pavaldžios įstaigos, nesilaikydamos Biudžeto sandaros ir Biudžetinių įstaigų įstatymų reikalavimų, viršijo asignavimus pagal atskirus išlaidų straipsnius, atitinkamai nepatikslinę išlaidų sąmatų.

Klaipėdos visuomenės sveikatos centro direktorius neteisingai nustatė filialų vadovams tarnybinio atlyginimo koeficientus, taip pažeisdamas Vyriausybės nutarimu patvirtintą biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo apmokėjimo tvarką.

Kai kurios Ministerijai pavaldžios biudžetinės įstaigos nesivadovavo Vyriausybės nutarimu patvirtinta Inventorizacijų atlikimo tvarka.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Valstybinio audito ataskaita svarstyta Seimo Sveikatos reikalų komitete ir priimtas atitinkamas nutarimas.

Valstybinio audito metu auditoriams rekomendavus planuojama vieną viešąją įstaigą pertvarkyti į biudžetinę įstaigą. Pagal galiojančius teisės aktus buvo patikslinti tarnybinio atlyginimo koeficientai. Nustatyta tvarka inventorizuotos materialinės vertybės.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

8. ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJOS VALDYMO SRITIS

Asignavimų valdytojas	2002 m. audito nuomonė	2003 m. audito nuomonė	2002 m. išlaidos	2003 m. išlaidos
Švietimo ir mokslo ministerija	Sąlyginė	Sąlyginė	504 640	527 019,6

Švietimo ir mokslo ministerija, nesivadovaudama Biudžeto sandaros įstatymu ir Biudžetinių įstaigų įstatymu, dalį skirtų asignavimų patvirtintoms programoms vykdyti perdavė viešosioms įstaigoms, viršijo panaudotus asignavimus pagal išlaidų sąmatų atskirus straipsnius, neužtikrino, kad pavaldžios įstaigos iš asignavimų valdytojo gautus asignavimus naudotų pagal patvirtintas išlaidų sąmatas, nepakankamai prižiūrėjo pavaldžių įstaigų apskaitos tvarkymą ir ataskaitų sudarymo teisingumą.

Ministerija, pirkdama paslaugas iš viešųjų įstaigų, kurių yra viena iš steigėjų, ne visada vadovavosi Viešųjų pirkimų įstatymu ir netaikė įstatymu numatytų pirkimo būdų.

Ministerija, nesilaikydama Valstybės tarnybos įstatymo, valstybės tarnautojams neteisingai apskaičiavo priemokas.

Virš dešimties mokymo įstaigų dalies pajamų už teikiamas paslaugas 4 mln. Lt neplanavo biudžeto pajamų sąmatose, nepervedė jų į valstybės biudžetą, o jomis atstatė (mažino) savo kasines ir faktines išlaidas.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Kai kurios Ministerijai pavaldžios įstaigos nustatė vidaus kontrolės procedūras, kurios turi užtikrinti pajamų gaunamų už teikiamas paslaugas planavimą ir teisingą apskaitą.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

9. TEISINGUMO MINISTERIJOS VALDYMO SRITIS

Asignavimų valdytojas	2002 m. audito nuomonė	2003 m. audito nuomonė	2002 m. išlaidos	2003 m. išlaidos
Teisingumo ministerijos valdymo sritis				
Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija	Teigiama	Neaudituoja	721,4	863,7
Kalėjų departamentas prie TM	Sąlyginė	Sąlyginė	102 999,7	122 021,4
Teisingumo ministerija	Teigiama	Teigiama	35 780,3	35 534
Valstybinis patentų biuras	Neaudituoja	Teigiama	1 891,5	2 303,4

9.1. Kalėjų departamentas prie TM (toliau – Departamentas)

Departamentui pavaldžios įstaigos, nesivadovaudamos Biudžeto sandaros įstatymo ir Biudžetinių įstaigų įstatymo reikalavimais valstybės biudžeto asignavimus naudojo be nustatyta tvarka patikslintos išlaidų sąmatos.

Departamentui pavaldžios įstaigos, neturėdamos darbo užmokesčio ekonomijos ir nesilaikydamos Vyriausybės nutarimo dėl biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo užmokesčio mokėjimo ir Vyriausybės nutarimo, susijusio su materialinių pašalpų mokėjimu, išmokėjo darbuotojams pašalpas. Nors kai kurios pavaldžios įstaigos turėjo kreditorinį įsiskolinimą, tačiau skyrė darbuotojams vienkartinę išmoką, taip pažeisdamos 2003 m. valstybės ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymą.

Nesivadovaujant Valstybės tarnybos įstatymu ir Tarnybos Kalėjų departamente prie Teisingumo ministerijos statutu atskiriems pareigūnams nepagrįstai išmokėtas darbo užmokestis.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Rekomendacijos baigiamos įgyvendinti. Nepagrįstai išmokėtas darbo užmokestis gražintas.

Sprendžiamas klausimas, susijęs su Pravieniškių 2-ųjų pataisos namų šiluminės energijos paslaugų tiekimu (įstaigoms, valstybės įmonėms, gyventojams ir kt. vartotojams), kadangi ši funkcija nenumatyta jų nuostatuose, bei ši veikla nesusijusi su vykdoma įstaigos programa „Bausmių vykdymo sistemos veiklos užtikrinimas“.

► Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.

VEIKLOS VERTINIMAS

9.2. Valdymo reformos integruojantis į Europos Sąjungą efektyvumo vertinimas

Valstybiniai auditoriai įvertino **Kalėjų departamento prie TM** valdymo reformos efektyvumą ir bausmių vykdymo sistemai skiriamų lėšų efektyvumą ir teisėtumą.

Kalėjimų departamentui Bausmių vykdymo sistemos veiklos užtikrinimo programai finansuoti patvirtinta 106,9 mln. Lt asignavimų, panaudota – 106,8 mln. Lt.

Valstybiniai auditoriai atkreipė dėmesį, kad reformos vykdytojai nesuformulavo jos ilgalaikių tikslų ir prioritetinių krypčių ir nenustatė reformos įgyvendinimo būdų. Auditoriai pažymėjo, kad reforma buvo vykdoma nukrypstant nuo Teisinės sistemos reformos metmenų. Pavyzdžiui, Kalėjimų departamentas netapo civiline įstaiga, o darbuotojų veikla, kaip ir iki reformos, reglamentuojama statutu. Dėl šios priežasties Kalėjimų departamento statutinių pareigūnų išlaikymui per beveik trejus metus papildomai buvo skirta 1,2 mln. Lt.

Neplaningai vyko personalo plėtra. Nors Kalėjimų departamente ir jam pavaldžiose įstaigose per trejus metus etatų skaičius išaugo 17,5 proc., tačiau per tą patį laikotarpį laisvų etatų padaugėjo 47,4 proc.

Valstybiniai auditoriai pateikė išvadą, kad Kalėjimų departamentas nepakankamai kontroliuoja jam pavaldžias įstaigas. Veiklos kontrolė yra inspekcinio pobūdžio, ji neskatina pavaldžių įstaigų tobulėjimo ir reformų vykdymo.

Valstybinio audito metu nustatyta, kad iki 2003 metų vidurio Kalėjimų departamentas neorganizavo centralizuotų pirkimų ir nesiekė ekonomiškesnio valstybės biudžeto lėšų naudojimo. Be to, Kalėjimų departamentas neturėdamas tam tikslui skirtų asignavimų, įsigijo lengvąjį automobilį už beveik 60 tūkst. Lt.

Ne pagal paskirtį buvo naudojamas prie pataisos namų įsteigtų valstybės įmonių, kuriose dirba įkalintieji, likutinis pelnas bei Socialinės paramos nuteistiesiems fondo lėšos. Nustatyta, kad Kalėjimų departamentas neteisėtai centralizavo dalį šių įmonių likutinio pelno. 1998–2003 m. pagal paskirtį buvo panaudota tik 1 179 Lt iš Socialinės paramos nuteistiesiems fondo, kuriame audito metu buvo beveik 86 tūkst. Lt. Labai dažnai Kalėjimų departamentas skolindavosi šio fondo lėšas savo reikmėms.

Nustatyta pažeidimų personalo vadybos srityje. Skiriant atskirus darbuotojus į pareigas buvo pažeisti Valstybės tarnybos įstatymas ir Statutas. Nuo reformos pradžios pareigūnai nebuvo atestuojami. Keturi Vilniaus 2-ųjų pataisos namų prižiūrėtojai metams laiko neteisėtai buvo pervesti dirbti vairuotojais į Kalėjimų departamentą. Darbo užmokestis jiems buvo mokamas iš šiai pavaldžiai įstaigai skirtų lėšų. Beveik 16 kartų mažiau lėšų, nei numatyta teisės aktuose, buvo skiriama darbuotojų mokymui.

Analizuodami pataisos inspekcijų veiklą auditoriai padarė išvadą, kad baudžiamųjų įstatymų nuostatos dėl lygtinai paleistų nuteistųjų integracijos į visuomenę neatitinka realios pataisos inspekcijų struktūros, materialinių bei techninių galimybių. Iki šiol nesukurtas Probacijos sistemos modelis ir jo įgyvendinimo priemonės.

Buvo atkreiptas dėmesys, kad bausmių vykdymo reformai įgyvendinti yra sukurtos visos prielaidos, tačiau jos eigai bei pasiektų rezultatų analizei neskyrė reikiamo dėmesio nei

Kalėjimų departamentas, nei Teisingumo ministerija. Todėl reforma vyko ir buvo vykdoma nenuosekliai ir ėmė strigti.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Departamento direktorius įsakymu patvirtino rekomendacijų įgyvendinimo planą. Patvirtinta pavaldžių įstaigų plėtros strategija. Patobulinta pareigūnų atestavimo tvarka, parengta personalo mokymo strategija.

Valstybinio audito metu pateiktos rekomendacijos baigiamos vykdyti. Apie įvykdytas rekomendacijas kas ketvirtį informuojama Valstybės kontrolė.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

10. ŪKIO MINISTERIJOS VALDYMO SRITIS

Asignavimų valdytojas	2002 m. audito nuomonė	2003 m. audito nuomonė	2002 m. išlaidos	2003 m. išlaidos
Ūkio ministerijos valdymo sritis				
Ūkio ministerija	Teigiama	Teigiama	87 415,1	98 095,4
Valstybinis turizmo departamentas prie ŪM	Neaudituota	Teigiama	1 715,1	3 417,2
Valstybinė ne maisto produktų inspekcija prie ŪM	Neaudituota	Teigiama	4 106,9	4 847,5
Įmonių bankroto valdymo departamentas prie ŪM	Neaudituota	Teigiama	808,5	1 000,7
Valstybinė energetikos inspekcija prie ŪM	Neaudituota	Teigiama	2 992,7	3 601,5

BIUDŽETO PROGRAMOS VERTINIMAS

10.1. Pavojingų atliekų tvarkymo programa

Valstybinio audito tikslas – įvertinti, ar pasiektas pagrindinis Valstybinės pavojingų atliekų tvarkymo programos tikslas – sukurti ir įdiegti valstybinę pavojingų atliekų tvarkymo sistemą, ar įvykdytos priemonės šiam tikslui pasiekti, ar sukurta valstybinė pavojingų atliekų tvarkymo sistema (jos dalys) veikia tikslingai ir efektyviai.

Valstybės kontrolė Ūkio ir Aplinkos ministerijose ir trijose regioninėse pavojingų atliekų tvarkymo įmonėse atliko valstybinį auditą ir ištyrė, kaip 2000–2003 m. buvo vykdoma Valstybinė pavojingų atliekų tvarkymo programa (toliau – Programa).

Programai vykdyti panaudota 28,3 mln. Lt., iš jų valstybės biudžeto asignavimų – 13,9 mln. Lt, tarptautinių institucijų – 11,9 mln. Lt, savivaldybių ir ūkio subjektų – 1,6 mln. Lt, Privatizavimo fondo – 0,9 mln. Lt.

Įvertinę Programoje numatytus ir pasiektus tikslus, valstybiniai auditoriai nustatė esminių trūkumų. Pagrindinis programos tikslas – sukurti ir įdiegti Valstybinę pavojingų atliekų tvarkymo sistemą – įgyvendintas tik iš dalies. Sukurti reikalingi pajėgumai pavojingų atliekų

surinkimui ir saugojimui, tačiau neišspręstos šių atliekų utilizavimo ir ilgalaikio saugojimo problemos. 2000–2003 m. sukurti pavojingų atliekų surinkimo ir saugojimo pajėgumai panaudojami iš dalies, jų eksploatacija Alytuje, Klaipėdoje ir Vilniuje pradėta vėliau negu buvo numatyta programoje.

Regioniniai aplinkos apsaugos departamentai 2003 m. pabaigoje buvo užsiregistravę daugiau negu tūkstantį įmonių, tvarkančių atliekas. Tačiau nė viena iš jų nebuvo atestuota kaip pavojingų atliekų tvarkytoja, nes Aplinkos ministerija laiku neparengė tokių įmonių licencijavimo ir jų darbuotojų atestavimo tvarkos. Tai kelia riziką, kad pavojingas atliekos tvarkomos netinkamai.

Dėl netobulos pavojingų atliekų apskaitos tvarkos, neužtikrinamas apskaitos tikslumas, jas perduodant iš įmonės į įmonę arba iš regiono į regioną.

Alytaus, Utenos, Kauno, Panevėžio ir Šiaulių apskritys neparengė ir nepatvirtino, o Klaipėdos, Telšių ir Tauragės apskritys parengė bet nepatvirtino regioninių atliekų tvarkymo planų.

Programoje buvo numatyta įrengti Alytaus, Šiaulių, Klaipėdos, Vilniaus, Kauno ir Panevėžio pavojingų atliekų tvarkymo aikšteles. Kauno ir Panevėžio regionų pavojingų atliekų aikštelių įrengimo darbai 2000–2003 m. nebuvo pradėti, paaiškėjus, kad šiuose regionuose užtenka esamų pavojingų atliekų tvarkymo pajėgumų.

Dėl institucijų, atsakingų už Europos Sąjungos lėšų panaudojimą, blogo darbo koordinavimo nepasinaudota galimybe įsigyti įrangą Klaipėdos pavojingų atliekų tvarkymo aikštei už 868 tūkst. eurų iš PHARE fondo lėšų. Vėliau šiam tikslui iš valstybės biudžeto teko skirti daugiau negu 827 tūkst. Lt.

Vertindami pirmosios, už programos lėšas pastatytos, pavojingų atliekų tvarkymo įmonės veiklos efektyvumą valstybiniai auditoriai nustatė, kad pavojingų atliekų tvarkymo aikštelė Šiaulių rajono Auštrakių kaime pradėta eksploatuoti neatlikus ekonominių apskaičiavimų, ir neįsitikinus, kad numatomos atliekų tvarkymo sąnaudos neviršys pajamų, gautų priimant atliekas. Padidėjus darbų apimčiai, bendrovės nuostoliai per metus išaugo beveik 4 kartus ir viršijo 1,1 mln. Lt.

Neturint galutinio pavojingų atliekų sutvarkymo įrenginių ir nežinant galutinio atliekų sutvarkymo kaštų yra tikimybė, kad pavojingas atliekas tvarkančiose įmonėse sukauptos atliekos turės būti sutvarkytos už Valstybės lėšas.

Vertindami kitos atliekas tvarkančios įmonės veiklos efektyvumą, valstybiniai auditoriai nustatė, kad dėl užsitęsios reorganizacijos įmonė Alytaus regione nevykdė savo pagrindinės veiklos. Todėl aikštelė, į kurios statybą buvo investuota beveik 6 mln. Lt, nebuvo naudojama.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Valstybinio audito ataskaita apsvartyta bendrame Biudžeto ir finansų komiteto, Ekonomikos komiteto ir Aplinkos apsaugos komitetų posėdyje. Priimtas atitinkamas sprendimas ir pateikti siūlymai Vyriausybei.

Vyriausybė nurodė Aplinkos, Ūkio ministerijoms ir apskričių viršininkams išnagrinėti ir įvykdyti Valstybės kontrolės rekomendacijas. Apie Valstybės kontrolės pateiktą rekomendacijų įgyvendinimą Aplinkos ir Ūkio ministerijos turi pateikti informaciją iki 2004-10-01.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

11. UŽSIENIO REIKALŲ MINISTERIJOS VALDYMO SRITIS

Asignavimų valdytojas	2002 m. audito nuomonė	2003 m. audito nuomonė	2002 m. išlaidos	2003 m. išlaidos
Užsienio reikalų ministerija	Teigiama	Sąlyginė	119 201	155 531,5

11.1 Užsienio reikalų ministerija (toliau – Ministerija)

Ministerija, nesivadovaudama Biudžeto sandaros įstatymu ir Biudžetinių įstaigų įstatymu, naudojo valstybės biudžeto asignavimus nustatyta tvarka nepatikslinusi išlaidų sąmatos.

Pažeidžiant Konsulinio mokesčio įstatymą nepagrįstai buvo išduotos nemokamos vizos vykti per Lietuvos Respubliką tranzitu.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Ištaisyta.

► *Trūkumai pašalinti. Rekomendacijos įgyvendintos.*

12. VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS VALDYMO SRITIS

Asignavimų valdytojas	2002 m. audito nuomonė	2003 m. audito nuomonė	2002 m. išlaidos	2003 m. išlaidos
Vidaus reikalų ministerijos valdymo sritis				
Vidaus reikalų ministerija	Sąlyginė	Sąlyginė	183 875,4	180 477
Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie VRM	Neauditauta	Sąlyginė	144 518,7	149 621,6
Policijos departamentas prie VRM	Sąlyginė	Sąlyginė	416 493,4	438 987,1
Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie VRM	Neauditauta	Sąlyginė	97 905,7	107 954,8
Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie VRM	Neauditauta	Teigiama	91 61,3	18 768,7
Vadovybės apsaugos departamentas prie VRM	Neauditauta	Sąlyginė	15 149	16 186,7
Revizijų departamentas prie VRM	Teigiama	Reorganizuota	7 382,6	

12.1. Vidaus reikalų ministerija (toliau – Ministerija)

Ministerija, nesivadovaudama Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimais, Valstybės tarnybos mokymo programos vykdytoju ne viešojo pirkimo būdu pasirinko mokymo centrą „Dainava“.

Nors pagal Biudžetinių įstaigų įstatymo reikalavimus Ministerija pavaldžioms įstaigoms turi patvirtinti finansinius normatyvus, tačiau inventoriaus, medikamentų, etatų ir kiti normatyvai nepatvirtinti.

Nesilaikydamos Biudžeto sandaros ir Biudžetinių įstaigų įstatymų reikalavimų, kai kurios Ministerijai pavaldžios įstaigos viršijo asignavimus pagal atskirus straipsnius, atitinkamai nepatikslinę išlaidų sąmatų. Taip pat, nesilaikydamos 2003 m. valstybės biudžeto įstatymo 15 str. 3 d. reikalavimų, esant kreditoriniam darbo užmokesčio įsiskolinimui, mokėjo vienkartinės išmokas ir pašalpas.

Nesivadovaudamas biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo apmokėjimo tvarka, Sveikatos priežiūros tarnybos prie Ministerijos Respublikinės Vilniaus ligoninės direktorius įsakymu skyrių vedėjams patvirtino tarnybinio atlyginimo koeficientus didesnius, negu maksimalūs.

Ligoninėje nepatvirtintos finansų kontrolės taisyklės, kaip to reikalauja Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymas.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Ministerija, vykdydama valstybės kontrolieriaus sprendimą, šalina trūkumus ir vykdo rekomendacija pagal nustatytus terminus. Vidaus reikalų ministro įsakymu Ministerija ir audituotos jai pavaldžios įstaigos parengė priemonių planus audito metu nustatytiems trūkumams šalinti ir rekomendacijoms įgyvendinti.

► Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.

12.2. Valstybės sienos apsaugos tarnyba (toliau – Tarnyba)

Nesivadovaudamas Biudžeto sandaros įstatymu ir Vyriausybės patvirtintomis valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklėmis Tarnybos vadovas ir pavaldžių įstaigų vadovai neužtikrino racionalaus darbo užmokesčiui skirtų asignavimų naudojimo ir juos viršijo pagal patvirtintas išlaidų sąmatas. Pažeidžiant Vyriausybės nustatytą tvarką Tarnybos vadovui ir pavaduotojui nustatytų priedų ir priemokų suma prie darbo užmokesčio viršijo 70 proc. pareigine algą.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Valstybinio audito metu Tarnybos vadovas savo įsakymu patvirtino priemonių planą dėl nustatytų trūkumų pašalinimo. Neteisėtai išmokėtos priedų ir priemokų sumos išieškotos iš kaltų asmenų ir pervestos į valstybės biudžetą.

► Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.

12.3. Policijos departamentas prie VRM

Policijos departamentui prie VRM (toliau – Departamentas) kai kurios pavaldžios įstaigos, nesivadovaudamos Biudžetinių įstaigų įstatymo ir Biudžetinių įstaigų įstatymo reikalavimais, valstybės biudžeto asignavimus naudojo be nustatyta tvarka patikslintos išlaidų sąmatos.

Nesivadovaujant Valstybės tarnybos įstatymu pareigūnų, dirbančių pamainomis, pareiginė alga buvo perskaičiuojama ne pagal valstybės tarnautojo darbo grafiką. Tokie pažeidimai nustatyti ir kai kuriose pavaldžiose įstaigose.

Viena pavaldi Departamentui įstaiga neteisingai skaičiavo padidintus priedus už laipsnį, nesilaikydama Vidaus tarnybos statuto reikalavimų. Pažeisdamos Darbo kodekso 193 str., kai kurios pavaldžios įstaigos neteisingai nustatė priedų už darbą švenčių ir poilsio dienomis bei naktimis dydžius.

Kai kurios Departamentui pavaldžios įstaigos nesivadovavo Vyriausybės nutarimu patvirtintos Inventorizavimo tvarkos reikalavimais ir neinventorizavo mokėtinų ir gautinų sumų, nesuderino tarpusavio skolų su prekių ir paslaugų tiekėjais.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Valstybinio audito metu ir iki 2004-09-01 trūkumai pašalinti ir rekomendacijos įgyvendintos (išskyrus dvi įstaigas, kurios neinventorizavo mokėtinų skolų).

► ***Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.***

VEIKLOS VERTINIMAS

12.4. Valdymo reformos efektyvumo vertinimas

Atlikę **Policijos departamento prie VRM** (toliau – Departamentas) valdymo reformos efektyvumo auditą, valstybiniai auditoriai nustatė, kad 1997–2000 m. vykusių policijos reorganizacijų planavimas buvo nepakankamas, nes nebuvo parengta policijos reformų metmenų įgyvendinimo programa.

Policijos reformos metmenyse nustatytas tikslas – policijos demilitarizavimas – yra pasiektas. Sukurta ir Policijos veiklos įstatyme įtvirtinta autonomiška policijos sistema, turinti savarankišką finansavimą. Naujas policijos valdymo modelis diegiamas neatlikus išsamios valdymo sistemos analizės ir neįvertinus jo poveikio policijos sistemos veiklai ateityje.

Patvirtintame Policijos departamento ir Tardymo departamento reorganizavimo projekte planuoto tikslo – po reorganizacijos sumažinti pareigybių skaičių 30 proc. ir taip sutaupyti lėšų – nebuvo laikomasi. Pareigybių skaičius po reorganizacijos padidėjo 42 proc., o patvirtinta asignavimų suma padidėjo 1 711,5 tūkst. Lt arba 17,5 proc. Po reorganizacijos Departamento

centrinėje įstaigoje vadovaujančių pareigūnų skaičius padidėjo nuo 24 iki 31, papildomai įsteigtos 58 policijos pareigūnų pareigybės.

Departamento ryšiai su mokymo įstaiga nepakankami – daugiau negu pusė asmenų, įgijusių policininko išsilavinimą Teisės universiteto Policijos fakultete, nėra įdarbinami policijos sistemoje. Dešimtadalis policijos komisarų neturi privalomo aukštojo išsilavinimo. Departamente nebuvo vedama su reforma susijusių papildomų išlaidų apskaita, neatlikta įvykusių pokyčių ekonominė analizė.

Nuosekliai mažėjant bendram policijos pareigūnų skaičiui, policijos komisarų skaičius nuo 2000 m. auga. Mažėjant bendram patvirtintam etatų skaičiui, etatų mažinimas labiausiai yra susijęs su žemiausia ir viduriniąją pareigūnų grandis. Inspektorių ir policininkų laisvų etatų skaičius nuo 2000 metų didėja. Policijos vadovybės veiksmai mažinant korupcijos lygį policijoje yra nepakankami.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Pateiktų rekomendacijų įgyvendinimas numatytas Departamento 2004 m. veiklos pagrindinių priemonių plane, patvirtintame policijos generalinio komisaro įsakymu. Departamentas įgyvendina pateiktas rekomendacijas.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

12.5. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie VRM

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas, nesivadovaudamas Biudžeto sandaros įstatymu ir Biudžetinių įstaigų įstatymu, naudojo valstybės biudžeto asignavimus nustatyta tvarka nepatikslinę išlaidų sąmatos.

Kupiškio priešgaisrinės gelbėjimo tarnyboje neteisėtai skirta 17 tūkst. Lt vienkartinių išmokų.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Kupiškio priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos viršininkui skirtas papeikimas.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

12.6. Vadovybės apsaugos departamentas prie VRM (toliau – Departamentas)

Departamentas, nesivadovaudamas Biudžeto sandaros įstatymu, Biudžetinių įstaigų įstatymu ir Vyriausybės nutarimu patvirtinta Valstybės ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo tvarka, naudojo valstybės biudžeto asignavimus nustatyta tvarka nepatikslinę išlaidų sąmatos.

Nesilaikant Vyriausybės patvirtintos inventorizavimo tvarkos, apskaitoje nenurodytas materialaus turto trūkumas.

Vidaus reikalų statutinių įstaigų pareigūnų, dirbančių pamainomis, savaitės darbo laiko normą reglamentuoja Vidaus tarnybos statutas ir Vyriausybės nutarimas. Tačiau teisiškai nesureglamentuota darbo laiko trukmė per mėnesį dirbant pamaininį darbą. Todėl nėra galimybių patikrinti viršvalandžių apskaičiavimą ir pareikšti nuomonę apie darbo užmokesčio priemonių už viršvalandžius pagrįstumą.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Departamentas įsipareigojo materialaus turto trūkumą apskaityti 2004 m. finansinėje atskaitomybėje.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

13. ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS VALDYMO SRITIS

Asignavimų valdytojas	2002 m. audito nuomonė	2003 m. audito nuomonė	2002 m. išlaidos	2003 m. išlaidos
Žemės ūkio ministerijos valdymo sritis				
Nacionalinė žemės tarnyba prie ŽŪM	Neauditauta	Sąlyginė	26 390,1	55 196,8
Žemės ūkio ministerija	Teigiama	Sąlyginė	439 191,3	571 539,2
Valstybinė sėklų ir grūdų tarnyba prie ŽŪM	Neauditauta	Sąlyginė	3 143,2	3 077,4
Valstybinė gyvulių veislininkystės priežiūros tarnyba prie ŽŪM	Neauditauta	Teigiama	1 403	2 009

13.1. Žemės ūkio ministerija

Žemės ūkio ministerija (toliau – Ministerija), pažeisdama Biudžeto sandaros įstatymą bei Valstybės ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo tvarką, įsigijo ilgalaikio turto, apmokėdama iš paprastosioms išlaidoms skirtų asignavimų. Kai kurios Ministerijai pavaldžios įstaigos, pažeisdamos Biudžetinių įstaigų įstatymo nuostatas, gautus asignavimus naudojo ne pagal asignavimų valdytojo patvirtintas išlaidų sąmatas. Atskirais atvejais asignavimai paprastosioms išlaidoms pagal ekonominės klasifikacijos straipsnius buvo naudojami nustatyta tvarka nepatikslinus išlaidų sąmatos.

Ministerija 2003 m. neįmokėjo į valstybės biudžetą dalies gautų pajamų už suteiktas paslaugas ir nepervedė valstybės biudžetui priklausančio Pridėtinės vertės mokesčio, gauto iš kitų subjektų už patalpų valymą ir priežiūrą.

Neužtikrinamas Vyriausybės nutarimas dėl atstovavimo valstybei, įgyvendinant jai priklausančių akcijų suteikiamas teises, kad valstybės lėšos bendrovės investicinėms programoms finansuoti gali būti skiriamos tik tada, kai bendrovė sutinka investuojama suma

padidinti bendrovės įstatinį kapitalą, išleistas akcijas perduodama valstybės nuosavybėn. Skiriant Kaimo rėmimo programos lėšų bendrovėms, kuriose dalis akcijų priklauso valstybei, investicinėms programoms finansuoti, sutartyse nenumatytos sąlygos dėl įstatinio kapitalo didinimo.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Valstybinio audito metu papildytas ministro įsakymas dėl įstatinio kapitalo didinimo bendrovėse. Pervesta priklausanti suma į valstybės biudžetą.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

13.2. Nacionalinė žemės tarnyba (toliau – Tarnyba)

Tarnyba, nesivadovaudama Vyriausybės nutarimu patvirtinta valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo tvarka, administruojamas pajamas laiku neperveda į valstybės biudžetą.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Tarnyba informavo, kad pajamos pervedamos į valstybės biudžetą laiku.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

13.3. Valstybinė sėklų ir grūdų tarnyba (toliau – Tarnyba)

Nesivadovaudama Vyriausybės nustatyta tvarka, Tarnyba gautų pajamų už suteiktas paslaugas laiku neperveda į valstybės biudžetą.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Ištaisyta valstybinio audito metu.

► *Trūkumai pašalinti. Rekomendacijos įgyvendintos.*

VEIKLOS VERTINIMAS

13.4. Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmai

(toliau – Žemės ūkio rūmai)

Valstybinio audito metu buvo vertinamas šių valstybės lėšų panaudojimas:

- valstybės biudžeto asignavimų,
- Specialiosios kaimo rėmimo programos priemonių (Žemdirbių konsultavimo alternatyvios žemės ūkio veiklos klausimais, Žemdirbių ir kaimo vietovių gyventojų informacijos ES klausimais sklaidos ir kooperacijos plėtros programos).

Pastaraisiais metais kasmet Žemės ūkio rūmai gaudavo nuo 3,227 iki 3,993 mln. Lt pajamų. Valstybės lėšos sudarydavo 90–91 proc.

Atlikę auditą, valstybiniai auditoriai nustatė išimtinę šios asociacijos padėtį, nes kitos asociacijos savo veiklai finansuoti iš valstybės biudžeto asignavimų negauna.

Didžiąją dalį valstybės biudžeto asignavimų (80 proc.) rūmų administracija panaudodavo darbo užmokesčiui ir *Sodros* įmokoms. Šias lėšas Seimas skyrė žemdirbių savivaldos institucijos funkcionavimui, o ne darbo užmokesčiui. Valstybiniai auditoriai konstatavo, kad jos panaudotos ne pagal paskirtį. Taip pat valstybiniai auditoriai nustatė, kad dalis darbuotojų už papildomus darbus gaudavo priedus prie atlyginimų, kurie būdavo lygūs arba net didesni už pagrindinį atlyginimą. Palyginus teikiamų konsultacijų kainas nustatyta, kad biudžetinėse įstaigose vienos konsultacijos darbo užmokesčio kaštai du ar tris kartus mažesni negu Žemės ūkio rūmuose.

Žemės ūkio ministerija ir Žemės ūkio rūmai pasirašė sutartis dėl žemdirbių konsultavimo alternatyvios žemės ūkio veiklos klausimais. Pagal šias sutartis skirta ir faktiškai panaudota 1 468 tūkst. Lt Kaimo rėmimo programos lėšų. Minėtose sutartyse numatyta, kad Žemės ūkio rūmai atsiskaitymui privalo pateikti dokumentus, patvirtinančius faktiškai padarytas išlaidas, tačiau neturint padarytų išlaidų pagrindimą patvirtinančių dokumentų – grupinių konsultacijų ataskaitų originalų – 2001–2002 m. buvo išmokėta 457 tūkst. Lt.

Valstybinių auditorių nuomone, netaupiai buvo panaudota ir dalis lėšų, skirtų mobiliųjų telefonų apmokėjimui.

Analizuodami paramos skyrimą, auditoriai nustatė, kad Žemės ūkio rūmai vienai žemės ūkio kooperatinei bendrovei nepagrįstai išmokėjo beveik 699 tūkst. Lt paramos, o kitam kooperatyvui daugiau negu 40 tūkst. Lt. Daug pažeidimų rasta išanalizavus paramos skyrimą.

Apie valstybinio audito metu nustatytus teisės aktų pažeidimus Valstybės kontrolė informavo Vyriausybę, Seimo Biudžeto ir finansų bei Kaimo reikalų komitetus, Žemės ūkio ir Finansų ministerijas, Generalinę prokuratūrą. Kauno apygardos prokuratūra informavo, kad gavus Valstybės kontrolieriaus 2004-04-09 sprendimą pradėtas ikiteisminis tyrimas pagal LR BK 184 str. 2d. (patikėto ar žinioje buvusio didelės vertės svetimo turto švaistymas).

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Valstybinio audito ataskaita svarstyta Seimo Kaimo reikalų, Biudžeto ir finansų komitetuose. Priimtas atitinkamas sprendimas ir pritarta Valstybės kontrolės rekomendacijoms. Kaimo reikalų komitetas pateikė siūlymų ir rekomendacijų Žemės ūkio ministerijai ir Žemės ūkio rūmams.

Valstybės kontrolierius 2004-04-09 priėmė sprendimą „Dėl teisės aktų pažeidimų Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmų veikloje, naudojant valstybės lėšas“.

Žemės ūkio rūmai 2004-04-27 apskundė valstybės kontrolieriaus sprendimą Vilniaus apygardos administraciniam teismui. Teismo posėdis įvyko 2004 m. rugsėjo 7 d., sprendimas paskelbtas rugsėjo 17 d. Teismas Žemės ūkio rūmų skundą atmetė ir Valstybės kontrolės

sprendimą „Dėl teisės aktų pažeidimų Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmų veikloje, naudojant valstybės lėšas“ paliko nepakeistą.

Visos rekomendacijos, skirtos Žemės ūkio rūmams, dar neįgyvendintos.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

BIUDŽETO PROGRAMOS VERTINIMAS

13.5. Kaimo rėmimo programos vertinimas (toliau – Programa)

Žemės ūkio ministerijoje Valstybės kontrolė įvertino 2003 metais vykdytą Programos priemonių įgyvendinimo kontrolę ir vertinimo kriterijus, taip pat Programos priemonių – *Parama modernizuotiems žieminiams šiltnamiams* ir *Parama žemdirbiams teikiant mokymo ir konsultavimo paslaugas* įgyvendinimą.

Programai vykdyti buvo patvirtinta (patikslinta) 264,2 mln. Lt valstybės biudžeto asignavimų, panaudota 262,8 mln. Lt. Programos priemonei *Parama modernizuotiems žieminiams šiltnamiams* skirta ir panaudota 2 mln. Lt ir priemonei *Parama žemdirbiams teikiant mokymo ir konsultavimo paslaugas* skirta 8,4 mln. Lt, panaudota 8,3 mln. Lt asignavimų.

Valstybinio audito metu nustatyta, kad Programos dalies priemonių vykdymui nenustatyta vertinimo kriterijų, todėl jų vykdymas nepakankamai kontroliuojamas. Pasirinkti priemonių vykdymo rezultatyvumo kriterijai nėra pakankamai pagrįsti, todėl negalima įvertinti, ar vykdant priemonę pasiekti rezultatai atitinka numatytus Žemės ūkio ministerijos Strateginiame plane. Nenustatyti priemonių vykdymo taupumo ir efektyvumo vertinimo kriterijai, todėl nevertinta priemonių vykdymo kokybė, naudingumas ir ekonomiškumas.

Atsakingų už priemones asmenų atsakomybės sritys nereglamentuotos, todėl nebuvo užtikrinta pakankama Kaimo rėmimo programos priemonių vykdymo kontrolė.

Valstybiniai auditoriai, atlikę *tiesioginių išmokų už modernizuotuose žieminiuose šiltnamiuose auginamų kultūrų pasėlius* vertinimą, nustatė, kad dalis Programos priemonei numatytų asignavimų 2003 m. skirti neveiksmingai. Pavyzdžiui, skyrus finansinę paramą neatsižvelgiant į finansinę būklę, akcinė bendrovė, užsiimanti šiltnamių veikla, nepasiekė nustatytų rezultatų. Šiai akcinei bendrovei nustatytu laiku nepateikus dokumentų apie nustatytų įsipareigojimų įvykdymą, Ministerija neužtikrino reikiamos kontrolės, kad skirta 322 tūkst. Lt finansinė parama būtų gražinta.

Įgyvendinant priemonę, Ministerija neužtikrino *tiesioginių išmokų už modernizuotuose žieminiuose šiltnamiuose 2003 m. derliui auginamų kultūrų pasėlius skyrimo ir išmokėjimo* taisyklėse ir Žemės ūkio ministro įsakyme nurodytų reikalavimų vykdymo kontrolės. Kitai šiltnamių veikla užsiimančiai akcinei bendrovei parama skirta atskiru Ministro įsakymu: 4,4

tūkst. Lt skirtumas tarp akcinei bendrovei avansu išmokėtos sumos ir Ministerijos komisijos apskaičiuoto faktinio paramos dydžio buvo sugrąžintas valstybinio audito metu.

Valstybiniai auditoriai, įvertinę Programos priemonės *Parama žemdirbiams teikiant mokymo ir konsultavimo paslaugas* vykdymą, nustatė, kad Ministerija neužtikrino tinkamos priemonės vykdymo kontrolės, nevertino priemonės taupumo ir efektyvumo požiūriu. Ministerijos nustatyti reikalavimai subsidijai gauti suteikia galimybę atrankoje dalyvauti ir laimėti tik dviems pastoviams konsultacinių paslaugų teikėjams. Didžiausia subsidijos dalis skirta Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnybai ir Žemės ūkio rūmams.

Auditorių nuomone, 197 tūkst. Lt – dalis 2003 metais žemės ūkio veiklos subjektų konsultavimo programos lėšų, skirtų kursų organizavimo ir kvalifikacijos kėlimo išlaidoms, panaudota neefektyviai ir netaupiai.

Nesilaikant Ministro patvirtintų Žemės ūkio veiklos konsultavimo subsidijavimo taisyklių, 2003 m. panaudota 279 tūkst. Lt iš jų: Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnybai skirti 261 tūkst. Lt ir Tarnybos iš kitų išlaidų sąmatos straipsnių perkelta 18 tūkst. Lt.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

14. AUKŠTOSIOS MOKYKLOS IR MOKSLO INSTITUTAI

Asignavimų valdytojas	2002 m. audito nuomonė	2003 m. audito nuomonė	2002 m. išlaidos	2003 m. išlaidos
Aukštosios mokyklos ir institutai				
Vilniaus universitetas	Sąlyginė	Neigiama	93 934,5	98 947,6
Vytauto Didžiojo universitetas	Teigiama	Neaudituota	29 454,5	29 970,3
Kauno technologijos universitetas	Teigiama	Neaudituota	90 672,5	96 406,7
Architektūros ir statybos institutas	Neaudituota	Teigiama	1 825,8	1 952,8
Vilniaus Gedimino technikos universitetas	Sąlyginė	Teigiama	54 262,3	56 904,9
Klaipėdos universitetas	Teigiama	Teigiama	28 254	31 625,1
Lietuvos žemės ūkio universitetas	Teigiama	Neaudituota	26 312,6	27 960,9
Lietuvos veterinarijos akademija	Neaudituota	Sąlyginė	8 108	10 029
Veterinarijos institutas	Neaudituota	Teigiama	1 464,6	1 494,6
Lietuvos gyvulininkystės institutas	Sąlyginė	Atsisakyta pareikšti	1 859,3	1 678,1
Lietuvos teisės universitetas	Neaudituota	Sąlyginė	35 425,7	36 270,5
Kauno medicinos universitetas	Teigiama	Sąlyginė	44 105,9	42 877,6
Vilniaus dailės akademija	Teigiama	Teigiama	14 030,2	11 686,3
Vilniaus pedagoginis universitetas	Neaudituota	Sąlyginė	32 817,6	35 431,6
Lietuvos kūno kultūros akademija	Neaudituota	Sąlyginė	9 316,7	10 252,4
Šiaulių universitetas	Sąlyginė	Sąlyginė	27 472,3	30 429,4
Lietuvos muzikos akademija	Teigiama	Neaudituota	11 811,8	12 775,5
Lietuvos Sodininkystės ir daržininkystės institutas	Neaudituota	Teigiama	3 534,1	3 357,4

2003 m. finansinio audito metu nustatyta, kad daugumoje aukštųjų mokyklų nepakankamai veikė išankstinės finansų kontrolės procedūros priimant sprendimus dėl darbo užmokesčio dydžio vadovaujantiems darbuotojams nustatymo bei premijų, priedų ir priemokų skyrimo. Valstybiniai auditoriai konstatavo, kad nebuvo iš anksto užtikrintas darbo užmokesčio ūkinių operacijų teisėtumas. Tai lėmė Darbo kodekso bei Vyriausybės nutarimų, reglamentuojančių mokslo ir studijų institucijų mokslo ir pedagoginio personalo ir biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimą, pažeidimus.

■ *Darbo užmokestis*

Valstybinių auditorių nuomone, pirmoji problema – tai, kad ne visada aukštosios mokyklos vadovas (rektorius), kuris pagal Biudžeto sandaros įstatymo nuostatas yra asignavimų valdytojas ir pagal Aukštojo mokslo įstatymo nuostatas atsako už aukštosios mokyklos finansinę veiklą, sprendžia klausimus, susijusius su asignavimų darbo užmokesčiui panaudojimu, pavyzdžiui:

Vilniaus universitete 2003 m. Senatas nutarimu patvirtino neteisingus vadovujančių darbuotojų pareiginių algų ir priedų koeficientus, viršijančius Vyriausybės nutarimais patvirtintus maksimalius tarnybinius atlyginimus (koeficientus). Valstybiniai auditoriai nustatė, kad 2003 m. vadovaujantiems darbuotojams pagal Senato nutarimu patvirtintus Universiteto darbuotojų darbo apmokėjimo nuostatus nebuvo taikomas bendras pagrindinio ir papildomo darbo valandų skaičiaus (1,5 etato) apribojimas. Vadovaujantys darbuotojai 2003 m. su Universitetu buvo sudarę po 1 arba 2 papildomas darbo sutartis, kuriose nenustatytas darbo laikas. Audito metu auditoriams nebuvo pateikti darbo laiko pagal papildomas darbo sutartis apskaitos žiniaraščiai. Apskaičiuotas papildomas darbo užmokestis už pedagoginį ir mokslinį darbą 2003 m. sudarė 65,5 proc. vadovujančių darbuotojų pagrindinio darbo užmokesčio. Per metus apskaičiuoti ir išmokėti priedai, premijos bei vienkartiniai priskaitymai vadovaujantiems darbuotojams sudarė nuo 0,2 iki 16 vieno mėnesio vidutinio tarnybinio atlyginimo dydžio.

2003 m. apskaičiuotas 1 597 tūkst. Lt vadovujančių darbuotojų darbo užmokestis sudarė 3,4 proc. visų darbo užmokesčiui panaudotų asignavimų, tai yra: 36 proc. tarnybinis atlyginimas, 23 proc. papildomas darbo užmokestis už mokslinį ir pedagoginį darbą, 20 proc. priedai, 7 proc. premijos.

Aukštojo mokslo įstatymas bei aukštųjų mokyklų statutai nustato, kad valstybinių aukštųjų mokyklų aukščiausia akademinės savivaldos institucija yra senatas, kuris yra kolegialus valdymo organas. Tačiau pagal Biudžeto sandaros įstatymo nuostatas asignavimo valdytojo pareiga yra nustatyti ir tvirtinti vadovaujamos biudžetinės įstaigos ar pavaldžių įstaigų ir kitų subjektų programas, jų sąmatas, neviršijant šioms programoms patvirtintų bendrųjų asignavimų, tarp jų – išlaidoms, iš jų – darbo užmokesčiui, ir turtui įsigyti, sumų.

Valstybės kontrolierius dėl Aukštojo mokslo įstatymo pataisų, nustatant aukštosios mokyklos rektoriui pareigą tvirtinti aukštosios mokyklos metines pajamų ir išlaidų sąmatas ir jų įvykdymo ataskaitas pateikė siūlymus Seimui.

■ „specialios lėšos“

Valstybinių auditorių nuomone, įvertinus nustatytus darbo užmokesčio apskaitos pažeidimus, antroji problema yra tai, kad daugelis aukštųjų mokyklų vidiniuose teisės aktuose vartoja „specialiųjų lėšų“ sąvoką, kuri neatitinka Biudžeto sandaros įstatymo pakeitimo įstatyme apibrėžtos specialiosios programos sąvokos. Aukštojo mokslo įstatymas nustato, kad valstybinės aukštosios mokyklos lėšos, gautos kaip studentų studijų įmokos, taip pat lėšos, gautos iš asmenų ir pajamos iš mokslinės ir ūkinės veiklos ir už teikiamas paslaugas, Vyriausybės nustatyta tvarka įtraukiamos į valstybės biudžeto pajamas, tačiau naudojamos šios aukštosios mokyklos specialiosioms programoms finansuoti. Aukštosios mokyklos jų statuteose nustatytiems tikslams ir uždaviniams įgyvendinti specialiųjų programų lėšas valdo, naudoja ir jomis disponuoja savarankiškai. Aukštųjų mokyklų statuteose nurodyta, kad aukštoji mokykla tokiomis lėšomis disponuoja savarankiškai pagal Senato nustatytą tvarką ir Senato patvirtintas sąmatas.

Atliekant aukštųjų mokyklų auditą, buvo nustatyta, kad dalis specialiųjų programų lėšų pagal aukštųjų mokyklų Senatų nustatytą tvarką yra naudojama priedams prie darbo užmokesčio, priemokoms ir premijoms mokėti. Pavyzdžiui, Vilniaus universiteto Senatas nutarimu 2004 metams patvirtino naujus Universiteto darbuotojų darbo apmokėjimo nuostatus, kur paliko galioti ankstesnę nuostatą dėl bendro pagrindinio ir papildomo darbo valandų skaičiaus Universiteto vadovaujantiems darbuotojams ir jų pavaduotojams neribojimo ir numatė **neriboto dydžio** priedų, priemokų, premijų ir materialinių pašalpų iš specialiosios programos lėšų skyrimą. Auditoriai atkreipė dėmesį, kad Vyriausybės nutarimas, reglamentuojantis mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų darbo apmokėjimą, nustato, kokio dydžio priedai ir priemokos minėtiems darbuotojams gali būti mokami, o premijų mokėjimo aukštųjų mokyklų mokslo ir studijų darbuotojams nenumato.

Apie nustatytus teisės aktų pažeidimus susijusius su darbo užmokesčiu audito metu raštu buvo informuoti visų šalies aukštųjų mokyklų vadovai.

Valstybės kontrolierius Seimui pateikė siūlymus dėl Aukštojo mokslo įstatymo papildymo nuostata, kad valstybinių aukštųjų mokyklų mokslo darbuotojų, dėstytojų ir kitų tyrėjų darbo užmokestį, priedų, priemokų, vienkartinių piniginių išmokų skyrimą ir mokėjimą nustato Vyriausybė.

14.1. Vilniaus Universitetas (toliau – Universitetas)

■ Valstybinai auditoriai pareiškė neigiamą nuomonę apie **Vilniaus Universiteto** finansines ataskaitas dėl šių dalykų: padidinta materialiojo turto vertė, sumažinta išnuomoto turto vertė.

Universitetas nepateikė pakankamų ir patikimų dokumentų, patvirtinančių 2 018 tūkst. Lt debitorinį ir 787 tūkst. Lt nurašytą iš balanso nemokių debitorių įsiskolinimą, todėl negalėjome įsitikinti debitorių įsiskolinimo likučių tikrumu ir teisingumu.

Metinėje finansinėje atskaitomybėje debitorinio įsiskolinimo likutis pateiktas 52 tūkst. Lt mažesnis negu nurodyta apskaitos registruose.

Vertybinių popierių judėjimo apyskaitoje finansinis turtas sumažintas 1 300 Lt (dalininko ir steigėjo įnašai, skirti suformuoti viešosios įstaigos dalininkų ir ne pelno įmonės įstatinį kapitalą) ir šia suma metinėje finansinėje atskaitomybėje sumažinta finansinio turto vertė.

Universitete neinventorizuotos gautinos lėšos ir nesilaikyta Vyriausybės nustatytos Inventorizavimo tvarkos.

Nesivadovaujant Vyriausybės nutarimu dėl mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų ir pedagogų darbo apmokėjimo, Universiteto rektoriui ir keturiems prorektoriams tarnybiniai atlyginimai buvo apskaičiuoti ir išmokėti viršijant patvirtintus maksimalius tarnybinius atlyginimus. Analogiškai, nesivadovaujant Vyriausybės nutarimu dėl biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos, trylikai Universiteto vadovaujančių darbuotojų tarnybiniai atlyginimai nustatyti viršijant patvirtintus maksimalius tarnybinius atlyginimus. Dėl minėtų priežasčių apskaičiuota ir išmokėta 226 tūkst. Lt darbo užmokesčio. Universitetas nesilaikydamas teisės aktų reikalavimų be konkurso nuomojo ilgalaikį turą.

Valstybinio finansinio audito metu auditoriai nustatė atvejį, kai Vilniaus universitetas raštu įsipareigojo likvidavus ar kitaip sustabdžius vienos viešosios įstaigos veiklą, perimti jos teises ir įsipareigojimus kiek tai liečia minėtos įstaigos gaunamą keturių milijonų litų ekvivalento eurai kreditą. Toks įsipareigojimas pažeidžia Biudžeto sandaros įstatymą, pagal kurį asignavimų savo vardu negali prisiimti skolinių įsipareigojimų.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Valstybės kontrolieriui raštu atkreipus dėmesį į neteisėtą garantijos išdavimą, Vilniaus universitetas pripažino garantinį raštą, kuriuo buvo prisiimti skoliniai įsipareigojimai, netekusiu galios.

Valstybinio audito metu apskaitytas nebalansinėje sąskaitoje nurašytas iš balanso nemokių debitorių įsiskolinimas, nustatyti teisingi tarnybinio atlyginimo koeficientai, sudarytos sutartys dėl ilgalaikio turto nuomos. Pradėjo funkcionuoti vidaus audito tarnyba: 2004 m. priimtas į darbą vidaus auditorius. 2004 m. I ketv. Išlaidų sąmatų vykdymo balanse 96 mln. sumažinta ilgalaikio turto ir fondo vertė bei padidinta išsinuomoto ilgalaikio turto vertė. 1300 Lt vertės finansinis turtas apskaitytas. Atliekama debitorinio įsiskolinimo inventorizacija.

► ***Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.***

14.2. Lietuvos gyvulininkystės institutas (toliau – Institutas)

■ Valstybiniai auditoriai atsisakė pareikšti nuomonę apie **Lietuvos gyvulininkystės instituto** finansines ataskaitas dėl apskaitos trūkumų.

Instituto Bandymų skyriuje neinventorizuotos mokėtinos ir gautinos skolos, ne su visomis įmonėmis suderintos tarpusavio skolų sumos ir įformintos suderinimo aktu, todėl negalima patvirtinti metinės finansinės atskaitomybės formos apie debitorinį-kreditorinį 2004 m sausio 1 d. įsiskolinimą atvaizduotų duomenų teisingumo.

Instituto Bandymų skyriuje nustatyti ir kiti netikslumai tvarkant apskaitą ir atskaitomybę.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Informacija apie Valstybės kontrolės sprendimo dėl pažeidimų pašalinimo įgyvendinimą turi būti pateikta informacija iki 2004-11-11.

► ***Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.***

14.3. Lietuvos veterinarijos akademija (toliau – Akademija)

Akademijos administracijos darbuotojų etatų sąrašuose nėra rektoriaus ir prorektoriaus pareigybių. Darbo sutartis su prorektoriumi buvo sudaryta nesivadovaujant Darbo Kodekso nustatyta tvarka.

Akademija, atlikdama inventorizaciją, pažeidė Vyriausybės nustatytą inventorizavimo tvarką.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Ištaisyta valstybinio audito metu.

► ***Trūkumai pašalinti. Rekomendacijos įgyvendintos.***

14.4. Lietuvos teisės universitetas (toliau – Universitetas)

Nesivadovaujant Vyriausybės nutarimu dėl mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų ir pedagogų darbo apmokėjimo, Universitete pedagogams ir mokslo darbuotojams, užimantiems vadovaujančias pareigas neteisingai nustatytas darbo užmokestis. Vien per 2003 m. liepos-gruodžio mėnesius nepagrįstai apskaičiuota ir išmokėta 74,7 tūkst. Lt darbo užmokesčio.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Ištaisyta valstybinio audito metu.

► ***Trūkumai pašalinti. Rekomendacijos įgyvendintos.***

14.5. Kauno medicinos universitetas (toliau – Universitetas)

Nesivadovaudamas Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymu, Universitetas ir jam pavaldus Endokrinologijos institutas, nepatvirtino finansų kontrolės taisyklių.

Universitetui pavaldus Endokrinologijos institutas neinventorizavo mokėtinų ir gautinų skolų bei kitų išsipareigojimų, kiekvieną mėnesį kasoje neinventorizavo pinigų, nepanaudotų specialių apskaitos dokumentų ir kitų dokumentų blankų kaip numatyta Vyriausybės nutarimu patvirtintoje inventorizavimo tvarkoje.

Darbuotojams tarnybinio atlyginimo koeficientai viršijo tuo metu galiojusiu Vyriausybės nutarimu nustatytus maksimalius profesoriaus, docento, asistento tarnybinio atlyginimo koeficientus.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Ištaisyta valstybinio audito metu.

► ***Trūkumai pašalinti. Rekomendacijos įgyvendintos.***

14.6. Vilniaus pedagoginis universitetas (toliau – Universitetas)

Universitetas atskirais atvejais nesivadovavo Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimais ir pirkto mokymo paslaugas ne konkurso būdu, sudarė automobilio pirkimo sutartį, nurodydamas didesnę vertę nei nustatė Viešųjų pirkimų komisija. Nesilaikydamas Viešųjų įstaigų įstatymo, Universitetas apmokėjo už viešajai įstaigai teikiamas šildymo, elektros energijos, ryšių, vandentiekio ir kanalizacijos paslaugas.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Universitetas apskaičiavo viešajai įstaigai 38 tūkst. Lt už suteiktas paslaugas.

► ***Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.***

14.7. Lietuvos kūno kultūros akademija (toliau – Akademija)

Akademijoje nesivadovauta Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo reikalavimais ir nepatvirtintos finansų kontrolės taisyklės bei vidaus audito metodika, vidaus audito tarnybos nuostatai ir pareigybės aprašymas. Akademijos struktūroje nėra administracijos struktūrinio padalinio, nors Aukštojo mokslo įstatymu tai nustatyta.

Akademijos rektorius pedagogams skyrė priedus prie atlyginimų, tačiau pažeidžiant mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų darbo apmokėjimo tvarką, kai kuriems iš jų skirtų priedų suma viršijo leistinus 75 proc. Nesivadovaujant biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo tvarka, Akademijos darbuotojams išmokėtos premijos bei buvo mokami priedai prie darbo užmokesčio, neturint darbo užmokesčio ekonomijos.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Ištaisyta valstybinio audito metu arba vėliau.

► ***Trūkumai pašalinti. Rekomendacijos įgyvendintos.***

14.8. Šiaulių universitetas

Nesivadovaujant Vyriausybės nustatyta tvarka, Šiaulių universiteto rektoriui ir prorektoriams nepagrįstai apskaičiuota ir išmokėta daugiau kaip 9 tūkst. Lt darbo užmokesčio.

Šiaulių universitetas nesivadovavo Darbo Kodeksu ir nesudarydavo papildomo darbo sutarčių su universiteto dėstytojais, kurie toje pačioje darbovietėje dirbo papildomose pareigose bei dėstytojais valandininkais. Analogiškai, nesivadovaujant Darbo Kodeksu, darbuotojų, dirbančių pagal dvi ar daugiau darbo sutartis, darbo dienos trukmė buvo ilgesnė kaip dvylika valandų.

Neįsteigta vidaus audito tarnyba.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Pažeidimai ištaisyti valstybinio audito metu. Sudarytas trūkumų šalinimo planas, pagrįstas institucijos kontrolės sistemos įvertinimu.

► ***Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.***

15. APSKRIČIŲ VIRŠININKŲ ADMINISTRACIJOS

Asignavimų valdytojas	2002 m. audito nuomonė	2003 m. audito nuomonė	2002 m. išlaidos	2003 m. išlaidos
Apskritis				
Alytaus	Teigiama	Sąlyginė	20 579,9	21 808
Kauno	Sąlyginė	Teigiama	51 338,3	55 317,2
Klaipėdos	Teigiama	Teigiama	38 058,2	38 068
Marijampolės	Teigiama	Teigiama	22 564,5	23 754
Panevėžio	Teigiama	Sąlyginė	30 744,5	33 562,8
Šiaulių	Teigiama	Sąlyginė	39 377,9	43 410,6
Tauragės	Teigiama	Teigiama	12 327,9	12 271,5
Telšių	Teigiama	Teigiama	19 052,5	20 647
Utenos	Teigiama	Teigiama	27 364	27 445,5
Vilniaus	Teigiama	Teigiama	63 227,3	65 837,5

15.1. Alytaus apskrities viršininko administracija

Alytaus apskrities viršininko administracija, nesivadovaudama Biudžeto sandaros įstatymo ir Biudžetinių įstaigų įstatymo reikalavimais, valstybės biudžeto asignavimus naudojo be nustatyta tvarka patikslintos išlaidų sąmatos ir viršijo patvirtintus asignavimus pagal atskirus ekonominės klasifikacijos straipsnius.

Alytaus apskrities viršininko administracija, vykdydama Valstybės valdymo programą, nesivadovavo Vyriausybės nutarimu nustatyta tvarka ne pagal paskirtį naudodama reprezentacijai skirtas lėšas.

► ***Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.***

15.2. Panevėžio apskrities viršininko administracija

Panevėžio apskrities viršininkas 2003 m. netinkamai organizavo sveikatos priežiūros programų vykdymą, nes pavaldžios sveikatos priežiūros biudžetinės įstaigos nesilaikė įstatymų, reglamentuojančių valstybinių kainų reguliavimą. Įmokos už asmens sveikatos priežiūros paslaugas įstaigose iš pacientų buvo renkamos, taikant sveikatos apsaugos ministro nepatvirtintas kainas.

Nepatvirtinti visoms pavaldžioms biudžetinėms įstaigoms Biudžetinių įstaigų įstatymo nustatyta tvarka mitybos, medikamentų, aprangos ir patalynės normatyvai, sveikatos priežiūros biudžetinėms įstaigoms – valdymo ir aptarnaujančio personalo etatų normatyvai.

Kai kurios pavaldžios biudžetinės įstaigos naudojo valstybės biudžeto asignavimus atitinkamai nepatikslingą išlaidų sąmatų, neteisingai apskaičiavo darbo užmokestį, mokėjo tarnybinių atlyginimų priedus.

Panevėžio apskrities sporto medicinos centre suteiktoms mokamoms paslaugoms nesurašomi apskaitos dokumentai, duomenys neįtraukiami į apskaitą.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Parengti, su Finansų ministerija suderinti ir patvirtinti įstaigų personalo etatų bei materialinių vertybių normatyvai. Gražintas neteisingai apskaičiuotas darbo užmokestis. Suteiktoms mokamoms paslaugoms surašomi apskaitos dokumentais, duomenys įtraukiami į apskaitą.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

15.3. Šiaulių apskrities viršininko administracija

Šiaulių apskrities viršininko administracija, nesivadovaudama Biudžetinių įstaigų įstatymu, neparengė ir nepatvirtino pavaldžių įstaigų **inventoriaus** finansinių normatyvų. Kai kurios pavaldžios biudžetinės įstaigos valstybės biudžeto asignavimus naudojo ne pagal asignavimų valdytojo patvirtintas išlaidų sąmatas ir pagal tikslinę paskirtį.

Nesilaikant Civilinio kodekso 2.74 str. 2 d., Šiaulių globos namų bendradarbiavimo sutartimi prisiimti įstaigos įsipareigojimai prieštarauja įstaigos steigimo dokumentui – įstatams bei juose išdėstytiems veiklos tikslams. Globos namai, be Aplinkos ministro įsakymo, 2004-03-03 sudarė sutartį su Šiaulių miesto savivaldybės administracijos Kūno kultūros ir sporto skyriumi, pagal kurią, dalį patikėjimo teise valdomų patalpų, panaudos teise perdavė savivaldybei.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Šiaulių vaikų globos namai sutartį su Šiaulių miesto savivaldybės administracijos Kūno kultūros ir sporto skyriumi nutraukė.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

16. TEISMAI

Asignavimų valdytojas	2002 m. audito nuomonė	2003 m. audito nuomonė	2002 m. išlaidos	2003 m. išlaidos
Teismai				
LR generalinė prokuratūra	Teigiama	Neaudituota	66 084	73 981,3
Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas	Neaudituota	Teigiama	2 681,3	4 148
Nacionalinė teismų administracija	Neaudituota	Teigiama	1 688,2	1 785,4
Kauno apygardos teismas	Neaudituota	Sąlyginė	5 692	6 100
Klaipėdos apygardos teismas	Teigiama	Teigiama	3 543,4	3 885
Šiaulių apygardos teismas	Sąlyginė	Sąlyginė	3 166	3 484
Vilniaus m.3 apylinkės teismas	Neaudituota	Sąlyginė	2 262,4	2 649
Kauno miesto apylinkės teismas	Neaudituota	Sąlyginė	5 980	6 536,3
Klaipėdos miesto apylinkės teismas	Teigiama	Teigiama	4 349,2	4 502
Panevėžio miesto apylinkės teismas	Teigiama	Sąlyginė	2 712	2 943
Vilniaus apygardos administracinis teismas	Neaudituota	Teigiama	2 694	3 395
Kauno apygardos administracinis teismas	Neaudituota	Teigiama	1 390	1 458
Klaipėdos apygardos administracinis teismas	Teigiama	Sąlyginė	1 156	1 666
Panevėžio apygardos administracinis teismas	Neaudituota	Teigiama	739	756
Akmenės rajono apylinkės teismas	Neaudituota	Teigiama	616	654
Biržų rajono apylinkės teismas	Sąlyginė	Teigiama	597	626
Ignalinos rajono apylinkės teismas	Neaudituota	Teigiama	518	590,1
Jonavos rajono apylinkės teismas	Neigiama	Sąlyginė	800,9	986
Joniškio rajono apylinkės teismas	Neigiama	Sąlyginė	542,4	583
Kelmės rajono apylinkės teismas	Sąlyginė	Teigiama	578,6	630
Klaipėdos rajono apylinkės teismas	Neaudituota	Teigiama	707,7	876
Kupiškio rajono apylinkės teismas	Neaudituota	Teigiama	532,9	565
Mažeikių rajono apylinkės teismas	Teigiama	Teigiama	901,5	1 018
Pakruojo rajono apylinkės teismas	Sąlyginė	Sąlyginė	528,9	613,6
Pasvalio rajono apylinkės teismas	Teigiama	Sąlyginė	499,6	581
Plungės rajono apylinkės teismas	Neaudituota	Teigiama	651,2	738
Radviliškio rajono apylinkės teismas	Neaudituota	Teigiama	918,8	1 139
Rokiškio rajono apylinkės teismas	Sąlyginė	Neigiama	746,8	835
Šalčininkų rajono apylinkės teismas	Neaudituota	Teigiama	754	807
Šiaulių rajono apylinkės teismas	Sąlyginė	Teigiama	880	989
Šilutės rajono apylinkės teismas	Teigiama	Teigiama	1 072,1	1 154
Širvintų rajono apylinkės teismas	Neaudituota	Teigiama	472,9	523
Švenčionių rajono apylinkės teismas	Neaudituota	Teigiama	528,4	608
Tauragės rajono apylinkės teismas	Teigiama	Teigiama	907	1 081
Telšių rajono apylinkės teismas	Teigiama	Teigiama	743	820
Trakų rajono apylinkės teismas	Neaudituota	Teigiama	957	1 014
Visagino miesto apylinkės teismas	Neaudituota	Teigiama	576	661,3
Zarasų rajono apylinkės teismas	Neaudituota	Teigiama	540	614

16.1. Rokiškio rajono apylinkės teismas

■ Valstybiniai auditoriai pareiškė neigiamą nuomonę apie **Rokiškio rajono apylinkės teismo** finansines ataskaitas.

Buhalterinėje apskaitoje neįregistravo ir metinėje finansinėje atskaitomybėje nepateikė 6 tūkst. Lt faktinių išlaidų ir kreditorinio įsiskolinimo.

Nesilaikant Biudžeto sandaros įstatymo, Vyriausybės patvirtintos valstybės ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo tvarkos, naudoti valstybės biudžeto asignavimai nustatyta tvarka nepatikslingus išlaidų sąmatos.

Nesumokėjęs išskaitytų iš darbuotojų 3 proc. įmokų socialiniam draudimui, Teismas darbo užmokesčiui skirtus asignavimus panaudojo kitoms reikmėms. Nesilaikydamas teisės aktų reikalavimų atskirais atvejais Teismas priimdavo darbuotojus ir neteisingai skaičiuodavo ir mokėdavo jiems darbo užmokestį. Nesivadovaudamas Vyriausybės nustatyta tvarka gautas lėšas už patalpų nuomą nepervedė į valstybės biudžetą.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Apie Valstybės kontrolės sprendimo įvykdymą Teismas turi pateikti informaciją iki 2004-12-01.

► ***Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.***

16.2. Kauno apygardos teismas

Teismas, nesivadovaudamas Biudžeto sandaros įstatymu ir Vyriausybės nutarimu patvirtinta valstybės ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo tvarka, naudojo valstybės biudžeto asignavimus ne pagal patvirtintą išlaidų sąmatą.

Išmokant pinigus, neišrašomi kasos išlaidų orderiai.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Ištaisyta valstybinio audito metu po finansinės atskaitomybės pateikimo Finansų ministerijai. Nuo 2003 m. spalio mėn. išmokant pinigus išrašomi kasos išlaidų orderiai.

Trūkumai pašalinti. Rekomendacijos įgyvendintos.

16.3. Šiaulių apygardos teismas

Šiaulių apygardos teismas, nesivadovaudamas Biudžeto sandaros įstatymu, Vyriausybės patvirtinta valstybės ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo tvarka, naudojo valstybės biudžeto asignavimus nustatyta tvarka nepatikslingas išlaidų sąmatos.

Trūkumų pašalinti. Rekomendacijos įgyvendintos.

16.4. Vilniaus m. 3 apylinkės teismas

Vilniaus m. 3 apylinkės teismas neįteisino tarnybinio buto nuosavybės.

► ***Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.***

16.5. Kauno miesto apylinkės teismas

Nesilaikydamas Biudžeto sandaros įstatymo ir Vyriausybės nutarimu patvirtintos valstybės ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo tvarkos reikalavimų, Teismas viršijo darbo užmokesčiui skirtus valstybės biudžeto asignavimus.

2003 m. nebuvo inventorizuotas skolų advokatams už valstybės garantuojamą teisinę pagalbą likutis kaip to reikalauja Vyriausybės nustatyta inventorizavimo tvarka.

Išmokant pinigus neišrašomi kasos išlaidų orderiai.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Ištaisyta po finansinės atskaitomybės pateikimo Finansų ministerijai.

► ***Trūkumai pašalinti. Rekomendacijos įgyvendintos.***

16.6. Panevėžio miesto apylinkės teismas

Panevėžio miesto apylinkės teismas, nesivadovaudamas Biudžeto sandaros įstatymu, Biudžetinių įstaigų įstatymu, naudojo valstybės biudžeto asignavimus nustatyta tvarka nepatikslinę išlaidų sąmatos.

Nors 2003 m. valstybės biudžeto įstatymu buvo nustatyta, kad sutaupyto asignavimų paprastosioms išlaidoms sumomis pirmiausia turi būti dengiamas kreditorinis išskolinimas, tačiau Panevėžio miesto apylinkės teismas, turėdamas sutaupyto asignavimų, jo nepadengė.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Rekomendacijos įgyvendintos

16.7. Klaipėdos apygardos administracinis teismas

Klaipėdos apygardos administracinis teismas nesivadovavo Biudžetinių įstaigų įstatymu ir pažeidė asignavimų naudojimo tvarką.

Pažeidžiant viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas, neteisingai parinktas darbų pirkimo būdas pastato rekonstravimo darbams atlikti.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Valstybės kontrolės sprendimas neįvykdytas. Pastato rekonstrukcijos darbai nebaigti, rekomendacijos neįgyvendintos.

► ***Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.***

16.8. Jonavos rajono apylinkės teismas

Jonavos rajono apylinkės teismas, nesivadovaudamas Biudžeto sandaros įstatymu ir Vyriausybės patvirtinta valstybės ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo tvarka, avansu

sumokėjo socialinio draudimo mokestį (3 proc.), t. y. 2003 metų asignavimus panaudojo ne pagal paskirtį.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Jonavos rajono apylinkės teismo atsakingam asmeniui paskirta drausminė nuobauda – pastaba.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

16.9. Joniškio rajono apylinkės teismas

Nesivadovaudamas Vyriausybės nustatyta tvarka dėl Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo įgyvendinimo, Teismas nepateikė finansų kontrolės būklės ataskaitos.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Teismas informaciją turi pateikti iki 2004-12-31.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

16.10. Pakruojo rajono apylinkės teismas

Pakruojo rajono apylinkės teismas, nesivadovaudamas Biudžeto sandaros įstatymo ir Biudžetinių įstaigų įstatymo reikalavimais, dalį valstybės biudžeto asignavimų panaudojo ne pagal paskirtį.

Atliekant turto inventorizaciją, buvo nesilaikoma Vyriausybės nustatytos Inventorizacijos tvarkos reikalavimų.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

16.11. Pasvalio rajono apylinkės teismas

Pasvalio rajono apylinkės teismas, nesilaikydamas Biudžeto sandaros įstatymo ir Vyriausybės patvirtintos valstybės ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo tvarkos reikalavimų, naudojo valstybės biudžeto asignavimus nustatyta tvarka nepatikslinęs išlaidų sąmatos.

Nesilaikant Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo teisėjams neteisėtai skirtos ir išmokėtos vienkartinės išmokos.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Teismas turi pateikti informaciją iki 2004-10-30.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

17. KITI ASIGNAVIMŲ VALDYTOJAI

Asignavimų valdytojas	2002 m. audito nuomonė	2003 m. audito nuomonė	2002 m. išlaidos	2003 m. išlaidos
Kiti asignavimų valdytojai				
Vyriausioji rinkimų komisija	Neaudituoti	Teigiama	12 539,8	16 374,3
Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba	Neaudituoti	Teigiama	415	480
Europos komitetas prie Vyriausybės	Neaudituoti	Teigiama	6 034,3	11 145,1
Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba	Neaudituoti	Sąlyginė	56 970,6	67 808,6
Viešųjų pirkimų tarnyba	Neaudituoti	Teigiama	1 296,7	1 719,3
Ryšių reguliavimo tarnyba	Neaudituoti	Atsisakyta pareikšti	8 947,8	11 785,5
Valstybinė lošimų priežiūros komisija	Neaudituoti	Teigiama	1 313,5	1 373,7
Specialiųjų tyrimų tarnyba	Neaudituoti	Teigiama	13 587,4	13 265,9
Komisija privalomam registruoti turtui įvertinti	Neaudituoti	Teigiama	181	181
Lietuvos technikos biblioteka	Neaudituoti	Teigiama	2 813	2 877,4
Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija	Neaudituoti	Teigiama	3 772,2	4 397,5
Invalidų reikalų taryba prie Vyriausybės	Neaudituoti	Atsisakyta pareikšti	22 909,7	27 861,4
Kūno kultūros ir sporto departamentas prie Vyriausybės	Neaudituoti	Atsisakyta pareikšti	30 482,3	32 993,2
Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija	Teigiama	Teigiama	54 537,1	62 181,3

17.1. Kūno kultūros ir sporto departamentas prie Vyriausybės

■ **Atsisakyta pareikšti nuomonę apie Kūno kultūros ir sporto departamento prie Vyriausybės (toliau – Departamentas) finansines ataskaitas.**

Išlaidos ir finansavimas iš biudžeto sumažintas 5 508 tūkst. Lt dėl neteisingai apskaitytos universalios salės „Sportima“ nebaigtos statybos vertės.

Biudžetinių lėšų sąskaitos banke likutis padidintas 8,6 tūkst. Lt suma ne Departamento sąskaitose banke esančių lėšų suma.

Valstybiniai auditoriai negalėjo patvirtinti Biudžeto išlaidų sąmatos įvykdymo faktinių išlaidų tikrumo ir teisingumo, nes sporto organizacijoms programai vykdyti skirtų 17 011 tūkst. Lt asignavimų apskaita Departamente nebuvo tvarkoma apskaitos registruose, faktinės išlaidos nebuvo registruojamos asignavimų knygoje.

Valstybiniai auditoriai negalėjo patvirtinti Išlaidų sąmatos balanse atsiskaitymų su atskaitingais asmenimis 176 tūkst. Lt ir atsiskaitymų su kitais debitoriais ir kreditoriais 128 tūkst. Lt likučių tikrumo ir teisingumo, nes ūkinių operacijų įforminimas ir registravimas Departamente vykdytas nesivadovaujant Buhalterinės apskaitos įstatymu ir kitais teisės aktais.

Departamentas, nesilaikydamas Biudžetinių įstaigų įstatymo ir Vyriausybės patvirtintos valstybės ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo tvarkos reikalavimų, 2,1 mln. Lt sporto organizacijoms skyrė be atitinkamai patvirtintų išlaidų sąmatų.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Valstybės kontrolės sprendimas Dėl teisės aktų pažeidimų Kūno kultūros ir sporto departamente įvykdytas. Departamento direktoriaus įsakymu Finansų skyriaus vedėjai skirta tarnybinė nuobauda – pastaba. Vyriausioji ekonomistė-buhalterė atleista iš pareigų. Apskaitos registruose apskaitytos visos atsargos. Registruojamos sporto organizacijoms skirtų lėšų faktinės išlaidos.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

17.2. Ryšių reguliavimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Tarnyba)

■ Valstybiniai auditoriai atsisakė pareikšti nuomonę apie **Ryšių reguliavimo tarnybos prie Vyriausybės finansines ataskaitas.**

Negalima buvo pritaikyti jokių audito procedūrų, kurios leistų patvirtinti, kad – Biudžeto išlaidų sąmatos įvykdymo apyskaitos kasinės ir faktinės išlaidos pagal išlaidų ekonominės klasifikacijos straipsnius nurodytos teisingai, bei, kad Išlaidų sąmatų įvykdymo balanse duomenys eilutėse „Finansavimas iš biudžeto“ ir „Kiti fondai“ yra nurodyti teisingai.

Tarnyba 2003 m. skaičiavo pridėtinės vertės mokestį teikiamoms paslaugoms, kurios nėra PVM objektas. Tarnyba 2003 m. mokėjo į valstybės biudžetą avansinius PVM mokėjimus iš pajamų, gautų už teikiamas paslaugas, nors jos nebuvo mokesčio objektas ir mokėti prievolės nebuvo. Tokiu būdu Tarnyba į valstybės biudžetą 2003 m. neįmokėjo virš 200 tūkst. Lt.

Tarnyba iki jos reorganizavimo buvo gavusi virš 2 017 tūkst. Lt pajamų, kurios laiku nepervestos į valstybės biudžetą.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Tarnybos vadovo įsakymu pajamoms, kurios nėra PVM objektas, bus taikomas mokesčio už suteiktas paslaugas ir atliktus darbus skaičiavimo tarifas be PVM. Pajamos, kurios buvo gautos iki Tarnybos reorganizavimo, įmokėtos į valstybės biudžetą.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

17.3. Invalidų reikalų taryba prie Vyriausybės (toliau – Taryba)

■ Valstybiniai auditoriai atsisakė pareikšti nuomonę apie **Invalidų reikalų tarybos prie Vyriausybės finansines ataskaitas.**

Taryba faktines išlaidas įtraukė į apskaitos registrus, gavusi iš programų vykdytojų biudžeto išlaidų sąmatos įvykdymo apyskaitas, neturėdama ūkinę operaciją pagrindžiančių apskaitos dokumentų, kurie leistų nustatyti ūkinės operacijos tapatumą. Valstybiniai auditoriai negalėjo pritaikyti jokių praktinių audito procedūrų, kurios leistų patvirtinti faktinių išlaidų sumą Biudžeto išlaidų sąmatos įvykdymo apyskaitoje.

Valstybinio audito metu buvo pritaikyta audito procedūra – kreditorinių skolų patvirtinimas, išsiunčiant skolų suderinimo aktus. Iš gautų rezultatų valstybiniai auditoriai negalėjo teigti, kad metinėje finansinėje atskaitomybėje pateikta suma yra tikra ir teisinga, nes dalis kreditorių nepatvirtino skolos arba patvirtino sumą, neatitinkančią Tarybos buhalterinės apskaitos registru duomenų. Be to, didžiausios 607 tūkst. Lt įsiskolinimo sumos, kuri įrašyta Tarybos apskaitos registruose, kreditorius nei patvirtino, nei paneigė. Valstybiniai auditoriai negalėjo pritaikyti jokių kitų praktinių audito procedūrų, kurios mums leistų patvirtinti kreditorinio įsiskolinimo teisingumo Išlaidų sąmatų vykdymo balanse.

Taryba nesivadovavo Vyriausybės nutarimu patvirtintos Inventorizavimo tvarkos reikalavimais ir neinventorizavo skolų ir pagal panaudą perduoto turto. Tarybos vyriausiajai finansininkei pavesta organizuoti pirkimus, juos atlikti ir už juos atsakyti, taip buvo nesilaikoma Vyriausybės nutarimu patvirtintų Biudžetinių įstaigų vyriausiųjų finansininkų (buhalterių) nuostatų.

Taryba investavo lėšas, neturėdama bendrovės sutikimo investuojama suma padidinti bendrovės įstatinį kapitalą, išleistas akcijas perduodant valstybės nuosavybėn.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Numatyta, kad programų vykdytojai pateiks Tarybai ūkines operacijas pagrindžiančius apskaitos dokumentus. Pakeistas vyriausiosios finansininkės pareigybės aprašymas. Ji nebeorganizuoja pirkimų, neatlieka ir už juos neatsiskaito. Taryba informavo, kad inventorizuos gautinas ir mokėtinas skolas bei, kad pagal panaudotą atiduotas turtas bus inventorizuotos pagal sudarytą grafiką.

► *Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.*

17.4. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba (toliau – Tarnyba)

Tarnyba, nesivadovaudama Vyriausybės nutarimu, kuriuo nustatytas didžiausias leistinas etatų skaičius, sau ir pavaldžioms įstaigoms patvirtino didesnę etatų skaičių.

Neatsižvelgdamas į 2003 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo, Biudžeto sandaros įstatymo ir Vyriausybės nutarimu patvirtintos valstybės ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo tvarkos reikalavimus, Tarnybos vadovas, kaip asignavimų valdytojas, tvirtindamas pavaldžioms įstaigoms 2003 m. išlaidų sąmatas nenumatė asignavimų esamiems įsiskolinimams padengti.

Nesilaikydamas Žemės įstatymo reikalavimų, Tarnybos Vilniaus apskrities viršininkas leido tretiesiems asmenims naudoti gauto pagal panaudą žemės sklypo dalį, neturėdamas valstybinės žemės valdytojo – Vilniaus apskrities viršininko administracijos leidimo.

Tarnyba ir dvi pavaldžios įstaigos, pažeisdamos Biudžeto sandaros įstatymo 10 str. 3 d., kuriuo nustatyta, kad biudžeto asignavimų valdytojai ir jiems pavaldžios biudžetinės įstaigos savo vardu negali skolintis lėšų, prisiimti jokių skolinių įsipareigojimų, tokius įsipareigojimus

prisiėmė. Be to, pažeisdama Vyriausybės nutarimu dėl lengvųjų automobilių įsigijimo, nuomos ir naudojimo biudžetinėse įstaigose patvirtintą tvarką, Tarnyba ir dvi pavaldžios įstaigos pasirašė lizingo sutartis dėl tarnybinių lengvųjų automobilių įsigijimo, be Vyriausybės ar steigėjo leidimo.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Tarnybos vadovo įsakymu pavesta Vidaus audito tarnybai atlikti pavaldžių įstaigų etatų ir struktūros analizę ir parengti pagrįstą išvadą dėl darbuotojų skaičiaus pagrįstumo. Tarnybos vadovas patikslino atskirų pavaldžių įstaigų išlaidų sąmatas 2004 metams ir numatė asignavimus kreditoriniam išskolinimui dengti. Dėl žemės sklypo sumažinimo kreiptasi į Vilniaus apskrities viršininko administraciją. Tarnyba kreipėsi į Vyriausybę dėl automobilių įsigijimo.

► ***Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.***

VEIKLOS VERTINIMAS

17.5. Elektroninio parašo diegimo vertinimas

Informacinės visuomenės plėtros komitete prie Vyriausybės (toliau – IVPK) valstybinio audito tikslas – įvertinti elektroninio (toliau tekste – el.) parašo diegimą ir diegimo problemas.

El. parašo diegimas Lietuvoje pradėtas 1996 m. Ryšių ir informatikos ministerijos iniciatyva. Ryšių ir informatikos ministerija buvo panaikinta 1998 metais, todėl funkcijas, susijusias su el. parašu, perėmė Valdymo reformų ir savivaldybių ministerija. Panaikinus Valdymo reformų ir savivaldybių ministeriją funkcijas, susijusias su informacinės visuomenės plėtra, 2001 m. perėmė Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau tekste – IVPK) ir Vidaus reikalų ministerijos Informacinės politikos departamentas.

Vyriausybė 2002-04-23 nutarimu Nr. 568 „Dėl elektroninio parašo priežiūros institucijos“ įgaliojo IVPK vykdyti el. parašo priežiūros institucijos funkcijas.

IVPK Informacinės visuomenės plėtros programai vykdyti 2003 metams buvo skirta 5,3 mln. Lt asignavimų, panaudota – 4,1 mln. Lt.

Valstybės kontrolė nustatė, kad institucijos, kurias Vyriausybė įpareigojo įdiegti elektroninį parašą, kai kurių numatytų darbų iki šiol neatliko. Vyriausybės 2000 metais patvirtintoje koncepcijoje numatyta sudaryti sąlygas vartoti elektroninį parašą ir užtikrinti elektroninio atsiskaitymo sistemų funkcionavimą. Informacinės visuomenės plėtros strateginiame plane nurodoma, jog iki 2002 metų turėjo būti įsteigta elektroninio parašo sertifikavimo priežiūros tarnyba, sertifikavimo centrai, o valstybės tarnautojai – aprūpinti pažymėjimais su elektroniniu parašu, valstybinėse institucijose – naudojami elektroniniai

parašai bei sukurta elektroninių dokumentų saugojimo sistema. Už šių darbų atlikimą yra atsakingi Informacinės visuomenės plėtros komitetas, Teisingumo, Vidaus reikalų ir Ūkio ministerijos. Darbams apmokėti buvo prognozuota išleisti 5 mln. Lt.

Valstybiniai auditoriai padarė išvadą, kad nevykdomos Informacinės visuomenės plėtros strateginiame plane numatytos priemonės. Valstybės įmonė „Infrastruktūra“ valstybinio sertifikavimo centro steigimui atliko darbų už 0,5 mln. Lt. Auditoriai konstatavo, kad jie buvo panaudoti nerezultatyviai, nes Informacinės visuomenės plėtros komisijos siūlymu centro steigimas buvo sustabdytas.

Informacinės visuomenės plėtros komiteto parengta teisinė bazė nesudaro kliūčių pradėti diegti elektroninį parašą. Dalis valstybinių institucijų ir valstybės įmonių elektroninį parašą diegė uždaroje sistemoje. Tačiau Informacinės visuomenės plėtros komitetas nerenka duomenų apie tam tikslui išleistas lėšas. Tai didina riziką, kad panaudotų lėšų efektyvumas bus mažas.

Valstybės kontrolė rekomendavo patikslinti Informacinės visuomenės plėtros strateginį ir Vyriausybės programos įgyvendinimo priemonių planus, patobulinti „Elektroninio parašo įdiegimo valstybinėse institucijose pilotinio projekto“ valdymą, pagerinti informacijos apie elektroninio parašo galimybes sklaidą, apsispręsti dėl valstybinio sertifikavimo centro reikalingumo, įvertinti galimas elektroninio parašo alternatyvas, pvz., galimybes pasinaudoti užsienio šalių sertifikavimo centrų paslaugomis, galimybes atskirose srityse pasinaudoti nesaugiu elektroniniu parašu ir (arba) sertifikavimo centro steigimą privačiomis lėšomis.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Valstybinio audito ataskaita apsvarstyta Seimo Informacinės visuomenės plėtros komiteto 2004-01-28 posėdyje. Posėdžio metu nuspręsta prašyti Ministro Pirmininko vadovaujamos informacinės visuomenės plėtros komisijos peržiūrėti, kaip yra vykdomas Lietuvos informacinės visuomenės plėtros planas.

IVPK informavo, kad įgyvendino dalį valstybinio audito ataskaitoje pateiktų siūlymų. Minėtame rašte teigiama, kad IVPK patobulino „Elektroninio parašo įdiegimo valstybinėse institucijose pilotinio projekto“ valdymą ir daugiau dėmesio skyrė visuomenės informavimui.

► ***Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.***

BIUDŽETO PROGRAMOS VERTINIMAS

17.6. Gražintų ir gražintinų savininkams namų nuomininkų aprūpinimo būstais programos vykdymo vertinimo

Valstybiniai auditoriai **Kauno miesto savivaldybėje** atliko auditą ir įvertino, kaip vykdoma *Gražintų ir gražintinų savininkams namų nuomininkų aprūpinimo būstais programa*. Kauno mieste 2003 m. buvo 817 nuomininkų, kurie gyveno savininkams gražintuose namuose

ir turėjo teisę gauti valstybės kompensacijas. Įstatymu numatyta, kad visos valstybės garantijos nuomininkams turi būti įvykdytos iki 2009 m. sausio 1 dienos.

Auditoriai atkreipė dėmesį, jog Kauno miesto savivaldybės kontrolieriaus tarnyba, tikrindama turto įvertinimus, ne kartą nustatė, kad savininkams gražinto turto vertė dažnai nepagrįstai padidinama. Todėl rekomenduota patikrinti visas jau parengtas turto vertinimo ataskaitas.

Pripažinta, kad nuomininkų perkeldinimas iš savininkams gražintų namų vyksta pernelyg lėtai, nes Vyriausybė tam tikslui neskiria pakankamai lėšų. 2003 m. buvo perkeldinti tik 35 nuomininkai, o per likusius įstatymu numatytus penkerius metus reikės perkeldinti dar apie 770 nuomininkų. Auditoriai rekomendavo kasmet teikti duomenis Finansų ministerijai apie lėšų poreikį. Be to, jų nuomone, nuomininkų nuomojamų butų vertė turi būti indeksuojama, atsižvelgiant į rinkos kainų pokyčius.

Audito metu nustatyta, kad Kauno miesto savivaldybė nekontroliavo ir nevedė nuomininkų, kuriems buvo suteikti didesnės vertės butai, įmokų apskaitos bei kontrolės. Dėl šios priežasties savivaldybė nepervedė į valstybės biudžetą 320 tūkst. Lt.

Kauno savivaldybė 2003 m. valstybės biudžeto lėšomis savininkams gražintuose namuose atliko remonto darbų už 1,9 mln. Lt. Buvo remontuojami avariniai namai. Tačiau, pavyzdžiui, atlikus Druskininkų g. Nr. 7 namo remontą, penkiems jo nuomininkams po kelių mėnesių buvo kompensuotos kitų patalpų išsigijimo išlaidos. Auditorių nuomone, neleistina už valstybės lėšas remontuoti savininkams gražintus namus. Todėl jie pasiūlė remontui naudoti lėšas, kurias savininkai gauna už jiems priklausančių pastatų nuomą.

Kauno savivaldybė valstybės funkcijoms vykdyti planuodavo didesnę lėšų poreikį, nei galėdavo įsisavinti. Šioms funkcijoms vykdyti 2003 m. buvo planuota gauti 5,3 mln. Lt, tačiau panaudota tik kiek daugiau nei pusė. Likusią sumą savivaldybė panaudojo kitoms reikmėms finansuoti, nes metų valstybės biudžeto įstatymu savivaldybėms tokia teisė suteikta.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Finansų ministro įsakymu pakeistas valstybės biudžeto lėšų valstybinėms funkcijoms vykdyti skaičiavimo laikinosios rekomendacijos, pagal kurias savivaldybės negalės tikslinės dotacijos lėšų naudoti butų, kuriuose gyvena nuomininkai, avarinio remonto darbams apmokėti. Su nuomininkais sudarytos pirkimo-pardavimo sutartys. Nuomininkų įmokų apskaita ir kontrolė užtikrinta. 320 tūkst. Lt pervesta į valstybės biudžetą.

► ***Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.***

3. PRIEDAS

2003 m. liepos–2004 m. birželio mėn. atliktų finansinių auditų nustatytų teisės aktų pažeidimų apibendrinimas

Eil. Nr.	Teisės akto pavadinimas	Teisės akto str., dalis	Pažeidimų atvejai skaičius	Pažeidimo aprašymas
1	2	3	4	5
<i>Įstatymai</i>				
1	Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas, 2000-07-11, Nr. VIII-1821	1, 2, 5, 6, 7, 32 ir 36 str.	26	Negražintos į biudžetą biudžetinais metais nepanaudotos tikslinės paskirties lėšos, lėšos panaudotos pažeidžiant išlaidų sąmatos straipsnius. Nepatikslintos biudžeto išlaidų sąmatos. Asignavimų valdytojai nekontroliavo pavaldžių įstaigų programų vykdymo ir neužtikrino racionalaus biudžeto lėšų panaudojimo.
2	Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymas, 1995-12-05, Nr. I-1113	5 ir 8 str.	34	Biudžeto asignavimai naudojami ne pagal patvirtintą išlaidų sąmatą. Nesilaikoma finansinės drausmės. Likučiai kelis kartus viršija nustatytas normas. Asignavimų valdytojai pavaldžioms įstaigoms nepatvirtina normatyvų (etatų, inventoriaus, medikamentų ir kitų).
3	Lietuvos Respublikos 2003 m. valstybės ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas, 2002-12-10, Nr. IX-1227	15 str.	4	Pažeista įstatymo nuostata: iš sutaupyty lėšų pirmiausia turi būti dengiami kreditiniai įsiskolinimai.
4	Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas, 2001-11-06, Nr. IX-574	4, 6, 7, 9, 12, 13, 14, 16, 17 ir 19 str.	92	Ūkinės operacijos nepagrįstos apskaitos dokumentais, įvykusios ūkinės operacijos apskaitos dokumentuose užregistruotos ne laiku (kitais biudžetinais metais). Nepatvirtinti asmenų, turinčių teisę pasirašyti apskaitos dokumentus, sąrašai ir parašai, nenustatyti apskaitos registrai, jų formos, turinys, nepatvirtinta apskaitos politika. Ne visos ūkinės operacijos nurodytos apskaitos registruose. Nenustatyta centralizuoto aprūpinimo ūkinių operacijų apskaitos tvarka, dėl to apskaitos informacija kai kuriais atvejais tampa nepalyginama. Įstaigų vadovai nenustato dokumentų saugojimo tvarkos. Lėšų, gautų už turto nuomą, apskaita tvarkoma nedarant dvejybinio įrašo.

1	2	3	4	5
5	Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 2002-05-23, Nr. IX-900	9, 13 ir 14 str.	5	Leista panaudos pagrindais neatlygintinai naudoti patikėjimo teise valdomą valstybės turtą privatiems asmenims. Neperduotas nenaudojamas ilgalaikis turtas.
6	Lietuvos Respublikos Valstybės tarnybos įstatymas, 2002-04-23, Nr. IX-855	8, 11, 17, 23, 24 ir 26 str.	13	Neteisėtai nustatytas darbo užmokestis. Administraciniais aktais patvirtinti dokumentai, reglamentuojantys darbo apmokėjimą, nesuderinti su Valstybės tarnybos įstatymo nuostatomis. Valstybės tarnautojų priedų ir priemokų suma viršijo 70 procentų pareiginės algos. Priemokos skiriamos nesilaikant įstatymo nuostatų. Be konkurso priimti darbuotojai į valstybės tarnybą. Priimant į darbą nenustatyta kategorija.
7	Lietuvos Respublikos darbo kodeksas, 2002-06-04, Nr. IX-926	97, 99, 109, 119, 144, 147 ir 193 str.	16	Nuolatiniams darbams sudarytos terminuotos darbo sutartys. Neteisingai nustatyti priedų už darbą švenčių ir poilsio dienomis ir naktimis dydžiai. Nemokamos priemokos už darbą naktį. Darbuotojų, dirbančių vienoje darbovietėje pagal dvi darbo sutartis, darbo dienos trukmė viršijo leistinas 12 valandų. Pensionato gyventojai dirbo be darbo sutarties. Buhalterijoje dirbo darbuotojos, kurias sieja artimi giminystės ryšiai, o jų tarnyba susijusi tiesioginiu pavaldumu. Darbo laiko apskaita vedama netinkamai ir netinkamos formos žiniaraščiuose. Buhalterė paskirta inventorizacinės komisijos nare atlikti inventorizaciją pas sutuoktinį.
8	Lietuvos Respublikos konsulinio mokesčio įstatymas, 1994-06-23 Nr. I-509	6 str.	3	Nepagrįstai išduotos nemokamos vizos vykti per Lietuvą tranzitu.
9	Lietuvos Respublikos nekilnojamo turto registro įstatymas, 1996-09-24, Nr. I-1539	9 str.	20	Neatliko nekilnojamo turto teisinės registracijos. Neatliko žemės naudojamos panaudos pagrindais registracijos.
10	Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas, 1996-08-13, Nr. I-1491	1, 13, 14, 15, 65 ir 99 str.	8	Nepatvirtintos supaprastintų pirkimų komisijos darbo reglamentas ir viešųjų pirkimų, taikant įprastinę komercinę praktiką, taisyklės. Mokymo paslaugos pirktos ne konkursu. Netinkamai parinktas darbų pirkimo būdas.
11	Lietuvos Respublikos vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymas, 2002-12-10, Nr. IX-1253	3, 4, 6 ir 7 str.	20	Nepatvirtintos finansų kontrolės taisyklės. Vidaus auditorius yra vieno iš skyrių darbuotojas, taip pažeistas jo nepriklausomumo principas. Paskesniąją finansų kontrolę pavesta atlikti vyr. finansininkui. Neįsteigta vidaus audito tarnyba.

1	2	3	4	5
12	Lietuvos Respublikos transporto lengvatų įstatymas, 2000-03-30, Nr. VIII-1605	2 str.	1	Pažeista įstatymo nuostata; vežėjams, vežantiems keleivius maršrutais daugiau negu per dvejų savivaldybių teritoriją, taikoma lengvata.
13	Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymas, 2000-03-21, Nr. VIII-1586	30 str.	2	Nepatvirtinta akademijos struktūra.
Vyriausybės nutarimai				
1	Inventorizacijos tvarka, 1999-06-03, Nr. 719	3, 4, 8, 10, 12, 18, 19, 27, 60, 61 ir 68.3 p.	38	Faktiškai neinventorizuotas užsienyje esantis valstybės turtas, sudaryta netinkamos sudėties inventorizacijos komisija. Inventorizacijos metu nustatytas materialiojo turto trūkumas nėra įtrauktas į apskaitos registrus, neinventorizuojamas panaudos pagrindais naudojamas turtas. Neinventorizuojamas debitorinis ir kreditorinis išsiskolinimas. Inventorizacija kasoje neatliekama kiekvieną mėnesį. Netinkamai įforminta inventorizacija; nenurodyta data.
2	Dėl valstybės ilgalaikio materialiojo turto nuomos, 2001-12-14, Nr. 1524		2	Leista panaudos pagrindais neatlygintinai naudoti patikėjimo teise valdomą valstybės turtą privatiems asmenims.
3	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo tvarka, 2001-05-14, Nr. 543	5, 8, 18, 22, 25, 27, 28, 29, 29, 49, 50, 53, 55, 59, 60, 63, 64 ir 91 p.	50	Negražintos į biudžetą biudžetinais metais nepanaudotos tikslinės paskirties lėšos. Administruojamos pajamos į valstybės biudžetą pervedamos pažeidžiant nustatytus terminus. Centralizuota buhalterinė apskaita tvarkoma ne pagal atskiras įstaigas. Vienų biudžetinių metų nepanaudoti asignavimai negražinti į biudžetą, jie panaudoti kitų biudžetinių metų būsimoms išlaidoms dengti. Asignavimai naudojami ne pagal patvirtintą sąmatą. Gaunamos pajamos už teikiamas paslaugas nesudarius spec. programos išlaidų sąmatos. Gautos pajamos nepervedamos į biudžetą. Neparengtas strateginis veiklos planas. Universitetas pateikdamas finansines ataskaitas neįtraukė į jas visų struktūrinių padalinių.
4	Dėl valstybės turto perdavimo panaudos pagrindais laikinai neatlygintinai valdyti ir naudotis tvarkos patvirtinimo, 2002-12-03, Nr. 1890		4	Leista panaudos pagrindais neatlygintinai naudoti patikėjimo teise valdomą valstybės turtą privatiems asmenims.
5	Dėl reprezentacinių išlaidų, 2002-06-17, Nr. 919	2 ir 3 p.	3	Neteisėtai panaudoti reprezentacijai skirti asignavimai. Iš šių išlaidų apmokėta už alkoholinius gėrimus.

1	2	3	4	5
6	Dėl tarnybinių komandiruočių Lietuvos Respublikos teritorijoje, 1996-01-23, Nr. 120	1, 3 ir 6 p.	3	Neteisėtai panaudoti komandiruotėms skirti asignavimai. Neteisingai apskaičiuotos komandiruotės išlaidos.
7	Pripažinto nereikalingu arba netinkamu naudoti valstybės ir savivaldybių turto nurašymo, išardymo ir likvidavimo tvarka, 2001-10-19, Nr. 1250	2.1. ir 11.1.1 p.	4	Išardžius statinius neužpajamuotos ir neapskaitytos liekamosios medžiagos.
8	Dėl biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos tobulinimo, 1993-07-08, Nr. 511 Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų, susijusių su materialinių pašalpų mokėjimu, pakeitimo, 2001-06-14, Nr. 717	3, 4, 5 ir 10 p. 8 p.	10	Išmokėtos pašalpos nesant darbo užmokesčio ekonomijos. Patvirtinti pareiginės algos koeficientai viršija leistinus. Nenustatytos dirbančių pagal darbo sutartis darbuotojų tarnybinių atlyginimų schemos. Išmokėtos premijos nesant darbo užmokesčio lėšų ekonomijos. Neteisingai nustatyti dirbančių pagal darbo sutartį koeficientai. Išmokėtos pašalpos nesant darbo užmokesčio ekonomijos.
9	Biudžetinių įstaigų vyriausiųjų finansininkų (buhalterių) nuostatai, 1992-03-31, Nr. 205	8 ir 11.7 p.	5	Neužtikrinoma teisingų duomenų pateikimo finansinėse ataskaitose. Netinkamai atskirtos pareigos (finansų skyriaus vedėja eina kasininko pareigas).
10	Dėl kasos darbo organizavimo ir kasos operacijų atlikimo taisyklių patvirtinimo, 2000-02-17, Nr.179	3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 17, 20, 25, 26 ir 27 p.	35	Kasa įrengta ne pagal reikalavimus. Kasos išlaidų orderiuose nėra visų rekvizitų. Biudžetinėms ir nebiudžetinėms lėšoms pildoma viena kasos knyga. Kasininko atostogų metu neperduota kasa, kasininko pareigos niekam nepavestos. Kasininko apyskaitos sudaromos pažeidžiant nustatytus terminus. Nepatvirtinta atskaitingų asmenų atsiskaitymo tvarka. Neparengtos kasos darbo organizavimo taisyklės.
11	Dėl mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų darbo apmokėjimo, 1991-11-23, Nr.483 (2003-06-25, Nr. 828 redakcija)	3 ir 6 p.	9	Skirtų priedų suma viršija leistinus 75 procentus. Universiteto etatų sąrašė nėra rektorius ir prorektorius pareigybių.
12	Dėl vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo įgyvendinimo ir vidaus audito tarnybos pavyzdinių nuostatų patvirtinimo, 2003-04-14, Nr.470	3 p.	4	Nepateikė finansų kontrolės būklės ataskaitos.

4. PRIEDAS

EUROPOS SAJUNGOS PARAMOS AUDITAS

2003 m. valstybės biudžete nebuvo numatytos ir 2003 m. valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitoje nebuvo įrašytos Europos Sąjungos paramos lėšos. Nuo 2004 m. Europos Sąjungos fondų lėšos numatytos valstybės biudžete ir bus įtrauktos į 2004 m. valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitą. Atsižvelgdami į informacijos poreikį apie Europos Sąjungos lėšų panaudojimą, šiame valstybės kontrolės išvados dėl 2003 m. valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos priede pateikiame Valstybės kontrolės 2003–2004 m. auditų rezultatus.

Seimas 2003 m. liepos mėn. Valstybės kontrolei pavedė parengti ISPA programos projektų, SAPARD programos metinių, Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo garantijų skyriaus metinių, Sanglaudos fondo projektų ir Europos Sąjungos struktūrinių fondų programos auditų ataskaitas ir išvadas.

Vykdydama šią prievolę Valstybės kontrolė 2003–2004 m. atliko finansinės paramos lėšų (ISPA projektų, SAPARD metinės programos) auditus (auditų rezultatai pateikiami toliau).

Šiomet ir kitąmet numatoma audituoti Europos Sąjungos lėšas, kurios yra sudėtinė valstybės biudžeto lėšų dalis.

Struktūrinių fondų programos auditai bus atliekami 2004–2008 m. Šiam tikslui pasiekti rengiama atitinkama audito strategija, kuri apims Bendrojo programavimo dokumente 2004–2006 m. numatytus prioritetus ir priemones. Rengdami šią strategiją valstybiniai auditoriai analizuoja lėšų administravimo sistemoje dalyvaujančių institucijų darbą, jų pasirengimą skiriamas lėšas panaudoti ir kontroliuoti.

Sanglaudos fondas – Europos Sąjungos struktūrinės politikos finansinė priemonė, kuri pakeis ISPA finansinės paramos programą Lietuvoje. Numatomoje audito programoje šio fondo projektai atrenkami pagal pasiektą pažangą.

Tiek struktūrinių fondų, tiek Sanglaudos fondo priežiūros komitetai Vyriausybės nutarimu turi periodiškai vertinti, kas nuveikta siekiant Bendrojo programavimo dokumento ar Sanglaudos fondo strategijos tikslų. Komitetų pasiūlymai teikiami vadovaujančiajai ir kitoms institucijoms.

Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo garantijų skyrius – nauja Lietuvos finansinė priemonė. Audito ataskaitos ir išvados bus rengiamos kasmet, pradedant nuo 2004 m. finansinių fondo metų.

■ Dėl atskaitingumo Seimui tobulinimo

Kaip nurodėme pirmiau, struktūrinių ir Sanglaudos fondo priežiūros komitetai Vyriausybės nutarimu turi periodiškai vertinti, kas nuveikta siekiant Bendrojo programavimo dokumento ar Sanglaudos fondo strategijos tikslų. Komitetų pasiūlymai teikiami

vadovaujančiajai ir kitoms institucijoms. Nėra numatyta, kad ši ar panaši informacija būtų reguliariai teikiama Seimui.

Siekdami sustiprinti Europos Sąjungos lėšų panaudojimo atskaitingumą Seimui, siūlome nustatyti, kad būtų teikiamos reguliarios (pavyzdžiui, kasmetinės) ataskaitos Seimui, kaip panaudojamos Europos Sąjungos lėšos, ar pasiekiami Europos Sąjungos fondų strateginiai tikslai ir pan. (tam galėtų būti pritaikytos minėtos priežiūros komitetų rengiamos ataskaitos).

Valstybinių auditorių pastebėjimai, pateikti minėto Europos Sąjungos paramos audito ataskaitose:

■ SAPARD 2003 m. išlaidų ataskaitų patvirtinimo auditas

Valstybinių auditorių nuomone, Nacionalinės mokėjimų agentūros pateiktos ataskaitos yra teisingos, išsamios ir tikslios. Daugeliu atvejų Agentūra užtikrina SAPARD programos administravimą, laikantis akreditavimo kriterijų ir Daugiametės finansavimo sutarties nuostatų. Agentūroje taikomos SAPARD programos kontrolės procedūros teoriškai yra efektyvios, bet iš tikrųjų kartais neužtikrina teisėto SAPARD ir bendro finansavimo lėšų naudojimo. Valstybinio audito metu nustatyti šie svarbūs pastebėjimai:

2002–2003 m. septyniems paramos gavėjams Agentūra išmokėjo 123 tūkst. Lt (iš šios sumos 2003 m. – 88 tūkst. Lt) daugiau negu leidžia Nacionalinės žemės ūkio ir kaimo plėtros 2000–2006 m. programoje nustatytos didžiausios paramos sumos. Agentūros pateiktais duomenimis po Valstybinio audito ataskaitos pasirašymo jau grąžinta 56 tūkst. Lt arba 45 proc. grąžintinos sumos. Likusi suma bus susigrąžinta sumažinant išmokų sumas pagal dar vykdomus projektus.

Dėl neteisingai apskaičiuotos nekompensuotinos paramos sumos, penkiolikai paramos gavėjų Agentūra permokėjo 109 tūkst. Lt. Agentūros duomenimis iš SAPARD paramos gavėjų, kurie įgyvendino savo projektus, susigrąžinta 10 tūkst. Lt arba 9 proc. grąžintinos sumos. Likusi suma bus susigrąžinta sumažinant išmokų sumas pagal dar vykdomus projektus.

Vienam paramos gavėjui Agentūra kompensavo daugiau kaip 420 tūkst. Lt už administracinių pastatų statybą. Auditoriai atkreipė dėmesį, kad Agentūra neįvertino šių išlaidų ir Nacionalinės žemės ūkio ir kaimo plėtros 2000–2006 m. programos tikslų atitikimo ir rekomendavo papildomai įvertinti visus dokumentus ir spręsti, ar teisėtai buvo išmokėta 420 tūkst. Lt SAPARD lėšų. Agentūros duomenimis 420 tūkst. Lt bus sumažinta pateikto mokėjimo prašymo suma.

Nacionalinės žemės ūkio ir kaimo plėtros 2000–2006 m. programoje nenustatyta apribojimų, draudžiančių pasinaudoti paramos lėšomis susijusiems ūkio subjektams, kurie pateikę atskirus projektus kartu gali gauti didesnę paramą negu paramos kryptiniai nustatyta didžiausia paramos suma. Nustatytas atvejis, kai siekiant gauti didesnę negu nustatytą didžiausią leistiną sektoriui paramos sumą (1,3 mln. Lt), planuojamos investicijos galėjo būti dirbtinai

suskaidytos į tris atskirus projektus, kurių bendra paramos suma 3,5 mln. Lt. Iš pateiktų dokumentų matyti, kad visi trys pareiškėjai vykdė vieną projektą, o po paramos sutarties pasirašymo visų trijų pareiškėjų vieninteliu akcininku tapo tas pats juridinis asmuo.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Nustatytų pažeidimų pagrindu auditoriai rekomendavo Nacionalinei mokėjimo agentūrai (toliau – Agentūra) susigražinti 232 tūkst. Lt, neįskaitant rekomenduotų peržiūrėti išmokėjimų. Pasibaigus auditui Agentūra jau susigražino 66 tūkst. Lt arba 28 proc. neteisėtai paramos gavėjams pervestų lėšų.

Iš viso pateikta 115 rekomendacijų. Agentūra dalį (55 arba 48 proc.) pateiktų rekomendacijų įgyvendino audito metu. Likusioms rekomendacijoms įgyvendinti parengė ir patvirtino priemonių planą, numatantį rekomendacijų įgyvendinimo terminus ir atsakingus asmenis.

► ***Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.***

■ **ISPA projekto 2000/LT/16/P/PT/001 „IX B transporto koridoriaus rekonstrukcija“ baigiamasis auditas**

Auditorių nuomone, išskyrus 37090 EUR (daugiau kaip 128 tūkst. Lt) projekto išlaidas medžiagoms, dėl kurių panaudojimo teisėtumo, susijusio su kilmės reikalavimais, yra abejojama, galutinė išlaidų ataskaita ir galutinė ataskaita visais reikšmingais atžvilgiais teisingai atspindi padarytas išlaidas ir atliktą darbą, laikantis finansinio memorandumo, susijusio su projektu, ir projekto tikslų, ir kad Bendrijos paramos galutinio mokėjimo paraiška Komisijai yra pagrįsta.

Valstybinio audito metu nustatyti šie svarbūs pastebėjimai:

Projekto I dalies darbų konkursą laimėjusio rangovo konkursinis pasiūlymas neatitinka konkurso dokumentuose ir viešųjų pirkimų skelbime nurodytų prekių kilmės reikalavimų. Vertinimo komisija, vertindama konkursinio pasiūlymo ir kilmės reikalavimų atitikimą, vertino tik atitiktį pilietybės kriterijams, o prekių kilmė nebuvo vertinama.

Projekto įgyvendinimui yra panaudota dalis medžiagų (bendra vertė – per 37 tūkst. EUR arba 128 tūkst. Lt), dėl kurių kyla abejonių, ar jų kilmės šalys yra Europos Bendrijos valstybės narės ir ISPA valstybės partnerės.

Projekto techniniai prižiūrėtojai kai kuriais atvejais nesilaikė Statybos įstatymo reikalavimų, t. y. neužtikrino, kad rangovas tinkamai dokumentuotų privalomus Statybos įstatymo reikalaujamus statybos dokumentus.

Projektą administruojančių institucijų (Nacionalinio fondo departamento, Transporto investicijų direkcijos ir Lietuvos automobilių kelių direkcijos) vidaus kontrolės sistema projekto įgyvendinimo metu buvo kuriama, todėl tik iš dalies atitiko minimalius vidaus kontrolės sistemai keliamus reikalavimus.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Valstybinio audito metu pateikta 31 rekomendacija ISPA transporto srities projektus administruojančioms institucijoms: Nacionalinio fondo departamentui, Transporto investicijų direkcijai, Lietuvos automobilių kelių direkcijai. Pateiktos rekomendacijos susijusios su šių institucijų viešųjų pirkimų, sutarčių sudarymo, vidaus audito, techninės priežiūros, apskaitos, informacinių sistemų tobulinimo ir kitų sričių vidaus kontrolės sistemos tobulinimu. Atlikus auditą įgyvendinta 12 arba 38 proc. pateiktų rekomendacijų.

► Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.

■ **ISPA projekto 2001/LT/16/P/PA/003 „Pasiruošimas Nacionaliniam fondui bei ISPA įgyvendinančioms agentūroms taikyti išplėstinės decentralizuotos įgyvendinimo sistemos (EDIS) procedūras, kuris apimtų trūkumų įvertinimo, pasiruošimo EDIS, atitikties keliamiems reikalavimams vertinimo etapus“ baigiamasis auditas**

Valstybinių auditorių nuomone, išskyrus tai, kad audito metu nustatyti projekto valdymo trūkumai galėjo turėti įtakos siekiant visiškai įgyvendinti projekto pagrindinį tikslą, t.y., įgyvendinant projekto antrą etapą „Pasiruošimas EDIS“, suteikta techninė pagalba nebuvo pakankamai rezultatyvi, galutinė išlaidų ataskaita ir galutinė ataskaita visais reikšmingais atžvilgiais teisingai atspindi padarytas išlaidas ir atliktą darbą, laikantis finansinio memorandumo, susijusio su projektu, ir projektui nustatytų tikslų, ir kad Bendrijos paramos galutinio mokėjimo paraiška Komisijai yra pagrįsta.

Valstybinio audito metu nustatyti šie svarbesni pastebėjimai:

Projekto įgyvendinimo priežiūros ir koordinavimo stoka: Nacionalinio fondo departamentas, kaip galutinis paramos gavėjas, projekto II etapo įgyvendinimo metu neefektyviai sprendė iškilusias problemas, nenustatė projekte dalyvaujančių ISPA įgyvendinančių agentūrų ir rangovo išpareigojimų šalinant trūkumus. Tai buvo vienas iš veiksnių, turėjusių įtakos, nes ne visiškai buvo pasiektas projekto tikslas.

Nepakankamai reglamentuotas ISPA banko sąskaitose susikaupusių palūkanų panaudojimas ir skolinimosi iš valstybės išdo lėšų, skirtų laikinam ES paramos lėšų stygiui padengti, tvarka.

Projekto įgyvendinimo metu Centrinė projektų valdymo agentūra neturėjo detalių procedūrų ISPA programai vykdyti.

Trūkumų pašalinimas ir rekomendacijų įgyvendinimas:

Audito metu Nacionalinio fondo departamentui ir Centrinei projektų valdymo agentūrai pateiktos 9 rekomendacijos, kurios dar tik pradedamos vykdyti.

► Atvejis tolesniam pažangos stebėjimui.

5. PRIEDAS

KAUPIMO PRINCIPO TAIKYMAS BIUDŽETINIO SEKTORIAUS APSKAITOJE IR BIUDŽETE – GALIMOS KRYPTYS

Atsižvelgdami į Finansų ministerija pradėtą valstybės ir savivaldybių biudžetų vykdymo apskaitos ir atskaitomybės sistemos pertvarkos (reformos) įgyvendinimą ir į didesnę domėjimąsi kaupimo principo (kuris yra vienas iš esminių vykdomos pertvarkos bruožų) taikymu biudžetinio sektoriaus apskaitoje ir biudžete, pateikiame galimas pertvarkos kryptis¹.

Kaupimo principo privalumai:

– Kaupimo principo taikymas tikrai geriau padėtų įvertinti asignavimų valdytojų rezultatus ir biudžeto programų įgyvendinimą. Jo įgyvendinimas leistų pereiti nuo išlaidų kontrolės prie rezultatų ir poveikio kontrolės (svarbiausia yra programinis valstybės biudžetas). Galima sakyti, kad rezultatų kontrolei (tai yra programiniam valstybės biudžetui) reikia kaupimo principo įgyvendinimo, nes kaupimo principu vedama apskaita leidžia nustatyti per laikotarpį patirtas sąnaudas.

– Geros privataus verslo praktikos įdiegimas biudžetinėse įstaigose, norint padidinti jų efektyvumą, rezultatyvumą ir ekonomiškumą.

– Dabar valstybės ir savivaldybės įmonės tvarko apskaitą pagal kaupimo principą, todėl valstybiniame sektoriuje yra dvi sistemos (biudžetinėse įstaigose – modifikuotas pinigų principas, o valstybės ir savivaldybių įmonėse – kaupimo principas). Tokia situacija sudaro sunkumų palyginant ir konsoliduojant jų duomenis, rengiant valstybės konsoliduotąją finansinę atskaitomybę.

– Europos Sąjungos statistika pereina prie informacijos, kurią galima gauti iš apskaitos, tvarkomos pagal kaupimo principą.

Siekdami reformos vykdytojams padėti apsispręsti dėl reformos ir ją efektyviau įgyvendinti, siūlome įvertinti pateiktą informaciją ir rekomendacijas

1 etapas. Tikslai ir vartotojai

Kuriant sistemą, pirma, svarbiausia apibrėžti kuriamos sistemos tikslus ir, antra, nustatyti svarbiausius ir šalutinius sistemos vartotojus. Sistemos tikslai, be to, kas minėta pirmiau, galėtų būti:

¹ Šiame Išvados priede panaudota Valstybės kontrolės auditų medžiaga ir Olandijos Aukščiausios audito įstaigos ataskaita „Kaupimo principo taikymas biudžetų sudarymui ir apskaitos vedimui centrinės vyriausybės sektoriuje“ („Accrual budgeting and accounting in central governments“ (year 2003) (Report by Netherlands Court of Audit)) ir lyginamoji šalių praktikos studija „Valstybinės apskaitos ir biudžeto reformavimas Europoje“ („Reforming Governmental Accounting and Budgeting in Europe“, Klaus Lüder and Rowan Jones (eds.), (Frankfurt, Germany: Fachverlag Moderne Wirtschaft, November 2003), ISBN: 3-934803-13-X.

- padėti biudžetinių įstaigų ir valstybės veiklos valdymui, skatinti ir tobulinti programinį biudžetą,
 - padėti biudžetinių įstaigų ir valstybės finansų valdymui,
 - pagerinti biudžetinių įstaigų ir valstybės vykdomų programų ir priemonių sąnaudų apskaičiavimą,
 - išplėsti informacijos, reikalingos skirstant nepakankamus valstybės finansinius išteklius, turinį ir kokybę,
 - tobulinti ir modernizuoti finansinę atskaitomybę,
 - stiprinti turto ir piniginių resursų valdymą.
- Vartotojai galėtų būti Seimas (jo nariai, komitetai, komisijos ir kt.), Finansų ministerija, Vyriausybė, valstybės institucijos, visuomenė, žiniasklaida ir kt.
- Sistemos tikslų ir jos vartotojų apibrėžimas yra vienas iš svarbiausių etapų, jis turėtų apspręsti tolesnio darbo, kuriant sistemą, kryptį.

2 etapas. Valstybės viešojo sektoriaus apskaita ir statistika

Valstybėje yra dvi skirtingos duomenų pateikimo sistemos, kurios turi skirtingus tikslus. Dėl to jos turi būti aiškiai atskirtos. Pirma: valstybės biudžeto parengimas, biudžetinių įstaigų finansinės atskaitomybės, valstybės finansinės ataskaitos (valstybės biudžeto įvykdymo apyskaita, valstybės skolos ataskaita, ataskaita apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turta). Jos taikomos gerinant šių biudžetinių įstaigų ir valstybės valdymą ir atskaitingumą. Antra yra statistinė apskaita: nacionalinės sąskaitos, makroekonominiai finansiniai statistiniai ekonomikos duomenys ir kt. Šiose sistemose didžia dalimi yra taikomi skirtingi sudarymo principai. Šioje Valstybės kontrolės Išvadoje nagrinėjame pirmą sistemą: valstybės biudžeto parengimą, biudžetinių įstaigų finansinę atskaitomybę, valstybės ataskaitas (valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitą, valstybės skolos ataskaitą, ataskaitą apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turta). Vienas iš esminių klausimų yra toks, koku mastu šios dvi sistemos gali būti suderintos ir padėti viena kitai.

Valstybės kontrolės nuomone, biudžetinių įstaigų finansinės atskaitomybės, valstybės finansinės ataskaitos (valstybės biudžeto įvykdymo apyskaita, valstybės skolos ataskaita, ataskaita apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turta) rengimas turėtų būti paremti kaupimo principu ir Tarptautiniais viešojo sektoriaus apskaitos standartais, parengtais Tarptautinės apskaitininkų federacijos Viešojo sektoriaus komiteto. Standartai, parengti rinkti statistinę informaciją makro lygiu, kaip ESA 95 (nacionalinių ir regioninių sąskaitų Europos sistema), nebuvo skirti rengti valstybės biudžetus, viešojo sektoriaus asmenų finansines atskaitomybes ar valstybės finansines ataskaitas.

Šis apsisprendimo etapas yra glaudžiai susijęs su pirmuoju: kokie yra kuriamos (pervarkomos) sistemos tikslai ir kas bus informacijos vartotojai. Kiekviena iš sistemų turi

skirtingus vartotojus: ESA 95 skirtas sistemingam ir detaliam duomenų apdorojimui ir analizei Europos Sąjungoje. Tuo tarpu biudžeto sudarymas, biudžetinių įstaigų finansinės atskaitomybės ir valstybės finansinės ataskaitos yra skirtos vidiniams šalies tikslams. Geriausia būtų, jei biudžetinių įstaigų tvarkoma apskaita tiktų statistinėms ataskaitoms, biudžeto ir valstybės finansinėms ataskaitoms rengti.

3 etapas. Sistemos turinys

Per šį etapą turėtų būti apspręstos svarbiausios detalės:

- 3.1. sistemos apimtis,
- 3.2. standartų ir kitų šalių patirties naudojimas,
- 3.3. atsakomybės, funkcijų padalijimas,
- 3.4. vertinimo ir pateikimo principai,
- 3.5. sistemos griežtumas,
- 3.6. sistemos įdiegimo strategija.

3.1. Sistemos apimtis

Per šį etapą reiktų atsakyti į šiuos klausimus:

– Ar kuriama sistema, kur svarbiausia kaupimo principas, bus naudojama tik apskaitai (ir valstybės finansinėms ataskaitoms) ar ir rengiant biudžetą?

Intarpas: Užsienio šalyse yra skirtingos sistemos. Keliose šalyse kaupimo principas taikomas ir sudarant biudžetą. Daugelyje ši principą taikančių šalių kaupimo principas taikomas tik apskaitai, o biudžetas sudaromas pagal seną tvarką – t. y. biudžetui taikomas tik pinigų ar modifikuotas pinigų principas. Jei biudžetui būtų paliekama senoji, pinigų principu paremta, sistema, reiktų apsispręsti, ar biudžeto sistema ir apskaitos sistema bus tvarkomos kartu ar atskirai. Sprendžiant šį klausimą reikia atsižvelgti ne tik į darbuotojų kvalifikaciją, bet ir į kompiuterinių apskaitos programų galimybes.

– Jei sistema bus taikoma ir rengiant biudžetą, ar Seimas tvirtins tik išlaidas, parengtas pagal modifikuotą pinigų principą (kaip iki šiol), ar (ir) bus tvirtinamos ir sąnaudos (kurios bus apskaitomos pagal kaupimo principą)?

Intarpas: Lietuvos Respublikos Konstitucijos XI skirsnyje iš dalies numatyta, kad Seimas, tvirtindamas valstybės biudžetą, turi tvirtinti išlaidas. Galima suprasti, kad išlaidos skaičiuojamos pagal modifikuotą pinigų principą – pagal išleidimą. Tai reikštų, kad išlaidų tvirtinimas yra privalomas. Todėl rekomenduojame apsvaistyti, ar būtų tikslinga tvirtinti be išlaidų tvirtinimo ir sąnaudas, apskaičiuojamas pagal kaupimo principą.

– Apsvarstyti asignavimų valdytojų skaičių.

Intarpas: 2004 m. Apskaitoje nurodyti 274 asignavimų valdytojai. Tokia plati ir sudėtinga sistema su daugeliu asignavimų valdytojų nenumato aiškios atskaitomybės, biudžeto programos dirbtinai skaidomos, be to, atsiranda sunkumų kontroliuojant valstybės biudžeto lėšų

naudojimo efektyvumą ir rezultatyvumą, didėja administravimo išlaidos, didėja Seimo ir Finansų ministerijos darbo krūvis rengiant, vykdančią ir kontroliuojant valstybės biudžeto projektus.

Valstybės kontrolė kiekvienais metais į tai atkreipdavo dėmesį ir siūlydavo Finansų ministerijos vadovybei suderinti su Seimo atitinkamais padaliniais ir optimizuoti (sumažinti) asignavimų valdytojų skaičių. Asignavimai galėtų būti sukonzentruoti atitinkamose ministerijose. Be to, iš Vyriausybės rezervo skirti lėšas tik asignavimų valdytojams, kurie būtų atsakingi už valstybės biudžeto lėšų panaudojimą pagal paskirtį.

Finansų ministerija 2004 m., teikdama valstybės biudžeto asignavimų valdytojams 2005 m. valstybės biudžeto projekto skaičiavimus, nurodė, kad siekdama sumažinti savarankiškų valstybės biudžeto asignavimų valdytojų skaičių ir padidinti ministerijų vaidmenį ir atsakomybę tvarkant paskirtas valdymo srities biudžeto lėšas, pavedė ministerijoms, teikiant 2005 m. strateginius veiklos planus ir programas, maksimaliai įtraukti į jas ir atitinkamos valdymo srities asignavimų valdytojų veiklą, o prireikus pateikti Vyriausybei atitinkamų teisės aktų pakeitimo projektus.

– Ar sistema bus paremta visu (ar su pakeitimais) pinigų kaupimo principu?

Intarpas: *Kaupimo principas skirtingose šalyse taikomas skirtingai. Jo taikymas viešajame sektoriuje tarptautiniu mastu yra kur kas mažiau standartizuotas negu privatusis sektorius. Kaip minėta, paskutiniu metu vis plačiau siūloma taikyti Tarptautinius viešojo sektoriaus apskaitos standartus, parengtus Tarptautinės apskaitininkų federacijos Viešojo sektoriaus komiteto.*

– Ar sistema bus taikoma visiems viešojo sektoriaus subjektams?

3.2. Standartų ir kitų šalių patirties naudojimas

Per šį etapą reiktų apsispręsti, kokia apimtimi bus naudojami apskaitos standartai ir kitų šalių praktika:

- užsienio šalių apskaitos standartai,
- privataus sektoriaus standartai,
- tarptautiniai standartai.

3.3. Atsakomybės, funkcijų padalijimas

Per šį etapą reiktų apsispręsti:

- kuri institucija bus atsakinga už standartų parengimą,
- kuri institucija bus atsakinga už standartų taikymo priežiūrą, kontrolę ir auditą,
- kuri institucija bus atsakinga už standartų aiškinimą.

Siūlome, kad už standartų aiškinimą atsakinga institucija, gaunamų paklausimų, Valstybės kontrolės pastebėjimų ir kitų šaltinių pagrindu, rengtų viešojo sektoriaus apskaitos klausimų apibendrinimus ir (ar) leistų šią apskaitą reglamentuojančių norminių aktų komentarą.

Tai labai padėtų viešųjų juridinių asmenų apskaitą tvarkantiems darbuotojams ir apsaugotų nuo galimų klaidų.

3.4. Vertinimo ir pateikimo principai

Per šį etapą spęstini techniniai klausimai:

– Kokie dokumentai (kokios formos) sudarys biudžetinių įstaigų finansines atskaitomybes ir valstybės finansines ataskaitas?

– Koks bus pirmiau minėtų dokumentų turinys?

Intarpas: visose šalyse rengiamos trys ataskaitos: balansas (finansinių pozicijų ataskaita), veiklos ataskaita (pelno (nuostolio) ataskaita) ir pinigų srautų ataskaita. Šių dokumentų turinys įvairiose šalyse skiriasi.

– Kokia apimtimi bus vykdoma konsolidacija?

– Kas (koks turtas, įsipareigojimai ir kt.) bus pripažįstama finansinėse ataskaitose?

– Kokie bus turto ir įsipareigojimų (įsiskolinimų) įvertinimo principai?

Intarpas: dauguma šalių, pradėjusių viešojo sektoriaus apskaitos reformą, vertindamos turtą taiko istorinių kaštų (įsigijimo savikainos) būdą, kai kurios – dabartinės vertės ir įsigijimo savikainos būdus, kelios – taiko tik dabartinės vertės būdą. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad Lietuvos Respublikoje istorinių kaštų (įsigijimo savikainos) būdas (atitinka dabar taikomą metodą) gali turėti svarbiausią trukumą, nes didelė dalis turto įsigyta (ar sukurta) seniai ir jo įkainavimui buvo taikomi indeksavimai. Tai neatitinka nė vieno iš pirmiau minėtų metodų ir labai netiksliai nurodo turto tikrą ir teisingą būklę. Kita vertus, turto įkainavimui pagal dabartinės vertės būdą reiktų nemažų išteklių.

Įsipareigojimai (įsiskolinimai) įvertinami nominalia verte. Jei reikalingi įvertinimai – apskaitomi atidėjimai naudojant geriausią galimą įvertinimą (prognozę).

– Kokiam turtui bus skaičiuojamas nusidėvėjimas ir koku metodu (nusidėvėjimo metodas ir terminai)?

– Ar bus sudaromi atidėjimai, jei taip, kokioms sąlygoms esant jie bus sudaromi ir kokie pripažinimo kriterijai bus jiems taikomi?

– Kaip bus elgiamasi su kai kuriais straipsniais: išlaidomis švietimui, kapitalo investicijomis, nacionaliniu paveldu, muziejinėmis vertybėmis, krašto apsaugos įranga, nematerialiu turto, ištekliais, žeme, atidėjimais galimomis skoloms ir įsipareigojimams ir kt.?

– Kaip mokesčių pajamos bus paskirstomos pagal laikotarpius?

3.5. Sistemos griežtumas

Kokia apimtimi biudžetinės įstaigos galės taikyti kitas, o ne standartuose numatytas, taisykles.

3.6. Sistemos įdiegimo strategija

Per šį etapą sprendžiami įdiegimo klausimai:

– Ar bus bendros gairės (vienoda terminologija, bendras apskaitos sąskaitų planas, aiškūs ir bendri įvertinimo principai, bendra kompiuterizuota apskaitos programa ar vienoda jos programa ir kt.)?

– Kokie planuojami reformos įgyvendinimo terminai?

Intarpas: atskirose šalyse įvairūs (iki dešimties metų).

– Ar bus pereinamųjų laikotarpių (ar bus įgyvendinama iš karto visa reforma, ar palaipsniui, ar bus kurį laiką dubliuojamos sistemos, kad valstybės tarnautojai galėtų prisitaikyti ir pan. Pavyzdžiui, kai kuriose užsienio šalyse kaupimo principo įdiegimas prasidėjo nuo jo taikymo įstaigose, o tik vėliau visoje valstybėje. Kitose – atvirkščiai.)?

– Ar bus pilotiniai (eksperimentiniai) metai?

– Koks bus valstybės tarnautojų mokymo intensyvumas?

6. PRIEDAS

SEIMO BIUDŽETO IR FINANSŲ KOMITETO PASIŪLYMŲ DĖL 2002 M. VALSTYBĖS BIUDŽETO ĮVYKDYMO APYSKAITOS ĮGYVENDINIMAS

Įvertinęs Valstybės kontrolės išvadą dėl 2002 m. valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos Seimo Biudžeto ir finansų komitetas pateikė siūlymus Vyriausybei ir Finansų ministerijai:

1. Siekti, kad Vyriausybės ir jai pavaldžių įstaigų poįstatyminiuose aktuose, kuriais remiantis, vykdomas valstybės biudžetą ir asignavimų valdytojų programas, įgyvendinama įstatymais suteikta diskrecijos teise, būtų nustatyti principai, gairės, kriterijai, maksimaliai užtikrinantys fizinių ir juridinių asmenų vienodą ar panašų traktavimą, esant vienodoms ar panašioms sąlygoms.

2. Skirti didesnę dėmesį valstybės institucijų bendradarbiavimui, susijusiam su valstybės finansiniais interesais, siekiant, kad reikalinga informacija būtų keičiamasi laiku, o savarankiškų valstybės institucijų organizacijos tikslai būtų nustatomi ir vykdomi siekiant užtikrinti ne tik žinybinius interesus, bet ir valstybės, kaip savarankiško juridinio asmens, finansinius interesus.

3. Rengiant ir teikiant Seimui svarstyti 2003 m. valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitą, asignavimų valdytojų asignavimų planą nurodyti patvirtintą 2003 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu ir patikslintą, atsižvelgiant į asignavimų valdytojų suteiktų paslaugų ar administruojamų pajamų gautas viršplanines pajamas ir nepanaudotus praėjusių metų asignavimų likučius.

4. Apsvarstyti galimybę su atitinkamų metų valstybės biudžeto įvykdymo apyskaita pateikti Seimui informaciją apie valstybės investicijų programos įvykdymą pagal asignavimų valdytojus.

5. Pavesti valstybės biudžeto asignavimų valdytojams teikiant veiklos ataskaitas pateikti informaciją apie institucijos veiklos rezultatyvumą, t. y. apie programų tikslų ir institucijos strateginių tikslų pasiekimą. Valstybės investicijų programoje įtrauktų investicinių projektų įgyvendinimą pagal investicinius projektus.

6. Atsižvelgiant į Valstybės kontrolės rekomendacijas tobulinti asignavimų valdytojų programų vertinimo kriterijų sistemą, pasitelkiant mokslo institutus.

7. Paskirti kiekvienos tarpinstitucinės programos koordinatorių, siekiant tobulinti tarpinstitucinių programų sudarymą ir atsiskaitymą už jų vykdymą.

► **Rekomendacijų įgyvendinimas:**

1. Seimui pateiktoje 2003 m. Valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitoje nurodyti patvirtinti (patikslinti) asignavimai ir planas su leistiniais patikslinimais, viršijančiais Seimo patvirtintus asignavimus.

2. 2003 m. Valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos 7 priede pateiktas valstybės kapitalo investicijų paskirstymas pagal asignavimų valdytojus ir investicinius projektus.

3. Su Valstybės biudžeto įvykdymo apyskaita pateikta 2003 m. asignavimų valdytojų programų uždavinių įgyvendinimo vertinimo kriterijų įvykdymo ataskaita.

4. Finansų ministerija pasiūlė Vyriausybei, kad Švietimo ir mokslo ministerija asignavimų valdytojų programų uždavinių įgyvendinimo vertinimo kriterijų sistemos tobulinimo klausimą įtrauktų į mokslo tiriamųjų institucijų mokslinių darbų programas.

5. Vyriausybė 2004-07-16 nutarimu Nr. 907 patikslino Strateginio planavimo metodiką.

Dėl 2 rekomendacijos įgyvendinimo žiūrėti Valstybės kontrolės išvadą dėl 2003 m. valstybės skolos ataskaitos.

► **Tolesniam pažangos stebėjimui**

Kitų Valstybės kontrolės rekomendacijų, pateiktų Išvadoje Dėl Lietuvos Respublikos 2002 m. valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos, įgyvendinimas:

1. Atsižvelgdama į Valstybės kontrolės siūlymą, už trumpalaikes paskolas savivaldybėms skaičiuoti palūkanas, Vyriausybė 2004-03-26 nutarimu Nr. 345 nustatė, kad už suteiktas paskolas savivaldybės moka 1 procento metines palūkanas.

2. Išvadoje dėl 2003 m. valstybės biudžeto projekto siūlėme į skolinimosi limitus įskaityti trumpalaikes beprocentes paskolas, kurios negražintos už ankstesniais biudžetinais metais paimtas paskolas.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2004-03-26 nutarimu Nr. 345 „Dėl savivaldybių skolinimosi taisyklių patvirtinimo“ 10 punktu nustatė, kad tik iš valstybės biudžeto apyvartos lėšų suteiktos trumpalaikės paskolos į skolinimosi limitus neįskaitomos.

3. Pasiūlyta Finansų ministerijos vadovybei sugriežtinti vidaus kontrolės procedūras (pareigų atskyrimo) ir perduoti asignavimus asignavimų valdytojams.

Nuo 2004-04-01 patikslintus institucijoms asignavimų planus pagal pažymą į kompiuterinę sistemą Valstybės išdo departamente įveda Biudžeto departamento atsakingi specialistai.

4. Finansų ministerijos vadovybei pasiūlyta įvertinti teisės aktų pakeitimo reikalingumą (dėl negražinamų iki metų pabaigos trumpalaikių beprocenčių paskolų; sugriežtinti anksčiau negražintų trumpalaikių beprocenčių paskolų susigrąžinimo į valstybės biudžetą procesą; 2003

m. išduotas trumpalaikės beprocentės paskolas iš valstybės biudžeto savivaldybėms susigražinti iki biudžetinių metų pabaigos.

Vyriausybė 2004-03-26 nutarimu Nr. 345 nustatė, kad trumpalaikė paskola gali būti suteikta tik iki biudžetinių metų pabaigos. Paskolos sutartyje turi būti nustatyta, kad Finansų ministerija turi teisę nustatyti terminu negražintos paskolos sumą įskaityti kaip savivaldybės biudžeto gautas pajamų įmokas. 2003 m. pabaigoje liko 12,9 mln. Lt negražintų trumpalaikių paskolų, o lyginant su ankstesniais metais – sumažėjo dvigubai.

► *Tolesniam pažangos stebėjimui*

